

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Evropská unie a boj proti terorismu

European Union and Fight Against Terrorism

Student: Nikola Běťáková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.

Ostrava 2014

Zadání bakalářské práce

Student: **Nikola Běťáková**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210R004 Eurospráva
Specializace: 00 Eurospráva
Téma: **Evropská unie a boj proti terorismu**
European Union and Fight Against Terrorism

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Mezinárodní terorismus
 3. Terorismus a protiteroristická opatření Evropské unie
 4. Angažovanost České republiky v boji proti terorismu
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1790-9.
MERLINGEN, Michael. *EU Security Policy: What It Is, How It Works, Why it Matters*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2012. ISBN 978-1-58826-774-0.
SMETANA, Marek a Radomír ŠČUREK. *Základy boje proti terorismu*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2011. ISBN 978-80-7368-823-3.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Radomír Kaňa, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 09.05.2014

Ing. Boris Navrátil, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřisečné prohlášení o samostatném vypracování bakalářské práce

„Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně“.

V Ostravě dne 4.5.2014

Michaela Běláková

podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce, Ing. Radomíru Kaňovi, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady, které mi pomohly při vypracování této bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod	5
2. Mezinárodní terorismus	7
2.1 Definice terorismu	7
2.2 Dějiny terorismu	8
2.3 Typologie terorismu	11
2.3.1 Odlišení od guerilly	11
2.4 Metody terorismu	12
2.4.1 Nejmodernější metody terorismu	13
2.4.2 Hrozba nekonvenčního terorismu.....	15
2.5 Cíle terorismu	16
2.6 Financování terorismu	17
2.6.1 Státy sponzorující terorismus	18
2.7 Nejvýznamnější teroristické organizace.....	22
2.7.1 Nejznámější teroristické útoky	24
2.8 Varianty boje proti terorismu	27
2.8.1 Válka proti globálnímu terorismu	27
2.8.2 Boj proti globálnímu terorismu	28
3. Terorismus a protiteroristická opatření Evropské unie.....	29
3.1 Společná zahraniční a bezpečnostní politika	29
3.1.1 Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.....	31
3.1.2 Evropská služba pro vnější činnost	32
3.2 Společná bezpečnostní a obranná politika.....	34
3.2.1 Evropská obranná agentura (European Defence Agency - EDA)	35
3.3 Protiteroristická opatření Evropské unie	36
3.4 Politické nástroje Evropské unie	37
3.4.1 Akční plán boje proti terorismu.....	37
3.4.2 Evropská bezpečnostní strategie.....	38
3.4.3 Prohlášení k útokům v Madridu a Londýně	39
3.4.4 Akční plán EU na boj proti terorismu (2004).....	41
3.4.5 Haagský program s Akčním plánem k jeho provádění.....	42
3.4.6 Strategie EU pro boj proti terorismu s Akčním plánem	45
3.5 Právní nástroje Evropské unie.....	48

3.5.1	Europol	48
3.5.2	Eurojust	49
3.5.3	Úmluva EU o pomoci ve věcech trestních a evropský zatýkáací rozkaz	50
3.5.4	Společné vyšetřovací týmy	52
3.6	Úspěšnost Evropské unie v boji proti terorismu.....	53
4.	Angažovanost České republiky v boji proti terorismu.....	55
4.1	Protiteroristická politika ČR.....	56
4.2	Protiteroristická opatření České republiky	58
4.2.1	Útvar pro odhalování organizovaného zločinu.....	58
4.2.2	Speciální protiteroristické jednotky.....	60
4.2.3	Zpravodajské služby České republiky	64
4.2.4	Protiteroristická legislativa.....	67
4.3	Finanční prostředky poskytované na zabezpečení státu	70
4.4	Vyhodnocení efektivity protiteroristické politiky ČR	72
4.5	Hrozba terorismu v České republice	73
5.	Závěr	76
	Seznam použité literatury.....	78
	Seznam zkratk	89

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

1. Úvod

Nacházíme se ve 21. století, globalizovaném, rychle se měnícím světě, kde jednou z nejdůležitějších priorit je bezpečnost obyvatel. Se vznikem Evropské unie vznikla rozsáhlá provázanost mezi zeměmi evropského kontinentu, díky které je možné efektivně spolupracovat při řešení existujících problémů. Jednou z oblastí spolupráce je oblast bezpečnostní, která reaguje na existující hrozby ohrožující členské státy. Za jednu z největších hrozeb je bezpochyby považován terorismus, a to především svou nepředvídatelností. Každý teroristický útok zasáhne danou zemi z ekonomického, politického a společenského hlediska. Dochází k majetkovým škodám, ale především se jedná o ztráty lidských životů, kterým se Evropská unie snaží zabránit.

Nutno podotknout, že terorismus není jevem novým. Za zlomové lze ale považovat datum 11. září 2001, kdy došlo k teroristickým útokům v New Yorku. Od tohoto data došlo k celosvětovému rozmachu boje proti terorismu. Od svých počátků však terorismus prošel rozsáhlým vývojem. V současné době teroristé získávají větší možnosti i prostředky ke svým útokům. Jedná se např. o možné užití zbraní hromadného ničení a především využití internetu pro nábor a radikalizaci svých stoupenců. Na tento vývoj reaguje i Evropská unie, která musí neustále vyvíjet nová protiteroristická opatření. I přesto byla Evropská unie v roce 2012 zasažena 219 teroristickými útoky.

Tato bakalářská práce bude zaměřena na problematiku terorismu a dopad tohoto jevu na Evropskou unii. Cílem práce je základní charakteristika mezinárodního terorismu a boje proti této hrozbě v rámci Evropské unie a České republiky s důrazem na analýzu jednotlivých forem působení tohoto boje.

Práce je rozčleněna do tří kapitol. Předmětem první kapitoly bude definování mezinárodního terorismu, jeho klíčových vývojových etap a typologie. Bude rovněž vymezeno, jaké metody teroristé využívají k dosažení svých cílů. V kapitole budou charakterizovány nejvýznamnější teroristické organizace a státy, které terorismus sponzorují.

Druhá kapitola bude zaměřena na bezpečnostní politiku Evropské unie, na nástroje a opatření, které vytváří pro úspěšný boj proti terorismu. Jedná se především o nástroje politické a následně o nástroje právní. V závěru této kapitoly bude poukázáno i na úspěšnost Evropské unie v boji proti terorismu.

Třetí kapitola této bakalářské práce bude charakterizovat angažovanost České republiky v boji proti terorismu. Jedná se především o protiteroristickou politiku země v souvislosti s protiteroristickou politikou Evropské unie, o přijatá opatření, která byla v souvislosti s terorismem v České republice přijata, ale také o finanční prostředky

vynaložené na bezpečnost státu a obyvatel. Důležitou součástí kapitoly je také vymezení aktuálních hrozeb České republiky.

2. Mezinárodní terorismus

2.1 Definice terorismu

Již ze samotného významu slova terorismus, které z latinského překladu „terrere“ znamená hrozit či způsobovat hrůzu, můžeme říci, že terorismus slouží k vyvolání strachu. Všechny metody terorismu porušují lidská práva a užitím násilí zastrašují civilní obyvatelstvo. Tyto skutky bývají často doprovázeny politickým zájmem. Je téměř nemožné, aby se státy shodly na jedné definici terorismu, neboť každý stát vnímá teroristický čin a osoby páčající terorismus jinak. Osoby, které jsou z našeho pohledu považovány za teroristy, mohou v jiných zemích považovat za bojovníky za svobodu. Z tohoto důvodu po celém světě vznikla řada definic.

Nejvíce je užívaná legislativní definice terorismu, která vznikla v USA roku 1980. Dnes je považována za obecně platnou a její znění je následující: „Terorismus je propočítané použití násilí nebo hrozby násilím, obvykle zaměřené proti neúčastněným osobám, s cílem vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle. Terorismus zahrnuje i kriminální zločiny, jež jsou ve své podstatě symbolické a jsou cestou k dosažení jiných cílů, než na které je kriminální čin zaměřen“ (Smetana, Ščurek, 2011, s. 16).

Definice terorismu dle FBI zní: „Terorismus je nezákonné použití síly na násilí proti osobám či majetku se záměrem zastrašit nebo donutit vládu, civilní obyvatelstvo či jeho určitou skupinu a tím dosáhnout politických nebo společenských cílů“ (VÁLKA, 2011).

V rámci Evropy je uváděna definice mezinárodního terorismu, která vychází z parlamentního shromáždění Rady Evropy. Tato definice je uvedena v článku 1426 z roku 1999 a zní takto: „Teroristický čin je jakýkoliv trestný čin spáchaný jednotlivci či skupinami uchylujícími se k násilí nebo hrozcími jeho použitím proti státu, jeho institucím, obyvatelstvu obecně či proti konkrétním jednotlivcům, který je motivován separatistickými snahami, extremistickými ideologickými koncepcemi či fanatismem nebo se zakládá na subjektivních a iracionálních pohnutkách a jehož cíl spočívá ve vystavení veřejné moci, některých jedinců či společenských skupin nebo obecně veřejné mínění atmosféře strachu“ (David, Malacka 2005, s. 17).

Ze samotné definice Rady Evropy je zřejmé, že oproti definici FBI se více zabývá subjektivní stránkou terorismu. Více se zaměřuje na motivy a cíle teroristů.

Dne 27. prosince 2001 přijala Rada EU Společný postoj o použití zvláštních prostředků v boji proti terorismu (2001/931/SZBP). V tomto dokumentu je obsažena definice „teroristického činu“ a „teroristické skupiny“. K tomuto Společnému postoji se 11. ledna roku 2002 připojila také Česká republika (MVCR, 2009).

Vzhledem ke vzniku řady definic je jednotné vymezení mezinárodního terorismu velmi obtížné. Ani na úrovni Organizace spojených národů doposud nevznikla jednotná a všemi uznávaná definice. Proto je vypracování obecně platné definice terorismu velice důležité pro efektivní činnost legislativních institucí a tudíž úspěšný boj proti terorismu.

2.2 Dějiny terorismu

Prvopočátky terorismu lze datovat již od 1. století našeho letopočtu. Tehdejší teroristické skupiny byly motivovány především náboženskými pohnutkami. Počátky dějin terorismu začala formovat židovská nábožensko-politická skupina zélotů-sikariů. Oběťmi této skupiny byli především Římané. Zéloti věřili, že jejich aktivity vyprovokují židovské povstání proti římskému útlaku. To se však nepovedlo a jejich aktivita byla pro židovské obyvatelstvo spíše kontraproduktivní.

V půlce 7. století přispěli k dalšímu vývoji terorismu thugové. Tato indická hinduistická sekta používala své oběti k rituálům. Oběti byly dávány na oltář hinduistické bohyni rozkladu a zkázy jménem Kálí. Majetek, který thugové získali od svých obětí, použili k podplácení vrchnosti, čímž si zajistili existenci až do 19. století.

Mezi nejvýznamnější teroristické skupiny zaštiťující se náboženstvím, ale rovněž sledující politické cíle, patřili tzv. asasíni. Tato sekta vyvíjela činnost v oblasti Perského zálivu v období od 11. do 13. století. Oproti thugům se asasíni dosti lišili. Thugové si střežili své úkryty a napadené majetné cestovatele pohřbívali v předem připravených hrobech. Muslimští asasíni jednali naopak veřejně a napadali své oběti před mešitami za bílého a často za svátečního dne. Jejich terčem byli jak politici, tak i klerici, kteří odmítali přejít na asasíny uznávaný islám. Asasíni, stejně jako později thugové, byli donuceni ukončit svou brutální činnost zaměřenou na náboženské cíle. Můžeme říci, že obě tyto skupiny si našly své

pokračovatele v teroristech vedených náboženskými pohnutkami v naší stávající éře (Souleimanov, 2010).

Důležitým mezníkem byl rok 1789, kdy vypukla Velká francouzská revoluce. Tehdy vzniká pojem „moderní terorismus.“ Důvodem pro vznik tohoto pojmu je, že tehdejší nastolení vlády bylo založeno na zastrašování, nátlaku a teroru, který měl zbavit francouzskou společnost odpůrců revoluce, kteří nesouhlasili s tehdejší vládou. Můžeme tedy hovořit o státním terorismu.

Mezi státní praktiky považované za teroristické řadíme pronásledování politických či náboženských disidentů, agrese, které nerozlišují mezi oběťmi, dále zatýkání, únosy, věznění, nelegální popravy, selektivní vraždy atd.

Pokud bychom chtěli hovořit o státním terorismu ve 20. století, můžeme si jako příklady uvést diktátorské režimy z Latinské Ameriky (vládu Augusta Pinocheta z let 1973 až 1988) nebo komunistické režimy (kambodžskou vládu Pol Pota a Rudých Khmérů v letech 1975 - 1979). Mezi vrcholný systém státního terorismu řadíme nacistický a stalinistický systém.

Čtyři teroristické vlny

Podle jednoho z nejuznávanějších historiků současného terorismu Davida Rapoporta, je moderní terorismus rozdělen do tzv. čtyř vln, díky kterým si můžeme nastínit vývoj terorismu v čase.

- **První teroristická vlna**, tzv. anarchistická, započala v roce 1880 v carském Rusku. Ruští anarchisté terorizovali individuálním a systematickým vražděním politických osobností. Docházelo k politickým atentátům. Atentátníci si velmi dobře uvědomovali důležitost publicity a díky novým technologiím, např. vzniku telegrafu, železnici či médiím se jejich myšlenky mohly rychle šířit dál a byly inspirací pro vznik mnoha teroristických hnutí v dalších zemích. Dle Rapoporta první vlna končí roku 1914 atentátem na Františka Ferdinanda d'Este a tedy začátkem první světové války.
- **Druhá teroristická vlna**, tzv. protikoloniální, začala v roce 1917 a skončila přibližně roku 1965. Jejím hlavním motivem bylo právo na sebeurčení národů. Vraždy politických vůdců byly nahrazeny atentáty směřovanými proti policii a pořádkovým silám. Těmito činy chtěli vyprovokovat nepřiměřené brutální reakce státu, tím zvýšit lidovou podporu teroristům a poškodit obraz koloniálního a represivního státu i vlády. Po skončení této fáze však teroristé začali podobné důvody odmítat a kladli prvořadý důraz na propagandu a hledání větší lidové podpory pro své akce.

- **Třetí teroristická vlna**, tzv. vlna „nové nacionalistické levice“, začala v roce 1968 a trvala až do 80. let. V tomto období byla zaznamenána řada politických konfliktů na celém světě. Vznikly nové teroristické organizace, mezi které řadíme např. Frakci Rudé armády RAF v Německu, Rudé brigády v Itálii, Symbiotickou osvobozenickou armádu v USA atd. Teroristické organizace začaly také spolupracovat se zahraničními organizacemi a podnikaly také akce mimo země původu. Na tehdejších teroristických útocích se podílely převážně Organizace pro osvobození Palestiny, Al Fatah, FPLP¹, PDFLP², Saiqa nebo organizace Černé září, která zaútočila na olympijskou vesnici v Mnichově roku 1972.
- **Čtvrtá teroristická vlna**, tzv. vlna vzednutí náboženského terorismu, začala v roce 1979 a trvá dodnes. Náboženské skupiny propagují svou víru a útočí na jednotlivce, skupiny nebo státy, které nedodržují jejich věrouku nebo je považují za nepřátele náboženství, které daní teroristé propagují. Náboženští extremisté považují toto násilí za náboženskou povinnost či za boží pověření a příkaz. V roce 1983 došlo k prvnímu sebevražednému pokusu. Tento sebevražedný čin byl úplnou novinkou Hizballáhu, kterou dále převzaly další islamistické organizace (la Corte Ibáñez, 2009).

Z Rapoportova rozdělení můžeme vidět, že se terorismus vyvíjí v určitých časových cyklech, ve kterých jsou teroristické útoky značně podobné. Teroristické organizace v průběhu vývoje rozšířily své metody teroru, inovovaly své technické vybavení, začaly spolupracovat s dalšími organizacemi, což posiluje jejich vliv, způsobuje větší škody a nárůst počtu obětí.

Z hlediska **vývojových etap** můžeme terorismus rozdělit do tří etap, které korespondují s Rapoportovou teorií tzv. čtyř vln (Eichler, 2010):

1. **Národní terorismus** – objevuje se v první a ve druhé vývojové vlně, podstatou je vynucování si změny ve vnitřní politice (IRA, ETA).
2. **Mezinárodní terorismus** – objevuje se od přelomu 60. a 70. let 20. století, řadíme jej do třetí teroristické vlny. Podstatou je vynucování si změny v zahraniční politice států.

¹ Lidová fronta pro osvobození Palestiny neboli FPLP založil roku 1967 Georges Habbáš. FPLP se stala jednou z nejradikálnějších složek palestinského hnutí odporu. V červnu roku 2002 byla Evropskou unií zařazena na seznam teroristických organizací.

² Demokratická fronta pro osvobození Palestiny neboli PDFLP vznikla v roce 1969, kdy se odtrhla od výše zmíněné FPLP.

3. **Globální terorismus** – za počátek se považuje především útok na americké World Trade Center 11. 9. 2001. Cílem je prosadit změny v mezinárodních vztazích na globální úrovni.

2.3 Typologie terorismu

Typologie terorismu může vycházet z mnoha rozdílných hledisek a východisek. Často dochází k nepřipustnému slučování kritérií motivace, aktérů, rozsahu a způsobů provádění akcí teroristů. Z hlediska základního stanovení hrozeb a jejich předcházení je třeba stanovit především motivaci teroristů. Podle motivace je možné vypracovat typologii terorismu, která zahrne i "nepolitické formy" terorismu (MVCR, 2009):

1. Terorismus kriminální: teroristické akce provedené primárně za účelem získání osobních materiálních výhod,
2. Terorismus patologický, označovaný též psychotický: teroristické akce provedené primárně kvůli psychickému sebeuspokojení,
3. Terorismus politický, resp. ideologický: akce provedené z kolektivních pohnutek bez hledání přímých materiálních výhod. Tuto kategorii můžeme dále rozdělit na:
 - Ultralevicový terorismus,
 - Ultrapravicový terorismus,
 - Etnický terorismus,
 - Náboženský terorismus,
 - Environmentální terorismus,
 - Vigilantistický terorismus (kterému jde o "právo a pořádek", který údajně není stát s to zajistit, sem lze řadit například latinskoamerické "černé brigády", útočící proti bezdomovcům atd.),
 - "Single-issue" terorismus ("jednopoložkový" - proti potratům atd.).

2.3.1 Odlišení od guerilly

Guerilla je teritoriální způsob asymetrického válčení, kterým je partyzánský odboj. Smyslem guerillového válčení je snaha získat a co nejdéle udržet kontrolu nad určitým územím, které partyzáni považují za své vlastní. Potřebná je účast místního obyvatelstva, jelikož partyzánům poskytuje přístřeší, ochranu, zásoby a přísun nových členů. Guerillové jednotky se neúčastní velkých rozhodujících bitev, ale soustředí se na drobné přepadové akce.

Prostřednictvím důsledných útoků na nepřítelova slabá místa se ho snaží donutit rezignovat a stáhnout se (Souleimanov, 2010).

Hlavní rozdíly mezi terorismem a guerillou jsou dva. Prvním je, že guerillové jednotky žijí mimo společnost, nejčastěji v těžko dostupném terénu v hustých lesích a horách. Často mívají i uniformy a jsou organizováni do jednotek podle vojenského vzoru.

Druhým rozdílem je, že guerillová hnutí neútočí na civilní cíle jako teroristé, ale na ozbrojené síly. Mezi jejich cíle útoků patří např. kasárna, letecké nebo logistické základny, sklady munice nebo pohonných hmot, velitelská stanoviště, policejní služebny nebo četnické stanice. Tímto způsobem bojují proti okupačním mocnostem, proti nenáviděným diktátorským vládám a jiným režimům. Oproti tomu tedy teroristé žijí volně ve společnosti, proti které chystají zákeřné údery (Eichler, 2010).

Sebevražedné atentáty

Velice nebezpečný způsob teroristických útoků, při kterých umírá až čtyřikrát více lidí, než při klasických teroristických útocích. Nejčastěji bývají organizovány v muslimském světě, tedy v místech, která jsou okupována, kde probíhají vleklé ozbrojené konflikty nebo kde se nahromadily silné pocity křivdy a bezpráví. Motivací sebevražedných atentátníků je, že díky svému činu je uctíván jako hrdina či mučedník (Eichler, 2010).

Sebevražedné atentáty se rozvinuly zejména v Libanonu v rámci občanské války z let 1975 – 1990. Údajně prvním sebevražedným útokem, který si vyžádal životy 61 lidí, byla destrukce irácké ambasády v Bejrútu v roce 1981. Pachatelem byla irácká šíitská podzemní organizace Dawa, která tímto dala najevo nesouhlas s vládou Saddáma Husajna. Přesto však o systémovém užití taktiky, která se ukázala, jako velice účinný prostředek můžeme hovořit až od roku 1983 (Souleimanov, 2010).

Mezi nejznámější teroristické útoky patří bezpochyby již zmíněné útoky na World Trade Center.

2.4 Metody terorismu

K dosažení teroristických cílů lze užít nejrůznějších metod. Obecně platí, že čím větší škody daná metoda způsobí, tím je mezi teroristy oblíbenější. S postupem času, díky získávání nových informací, se jednotlivé metody vyvinuly v radikálnější a nebezpečnější.

K využívaným metodám patří (Smetana, Ščurek, 2011):

- bombové útoky,
- únosy dopravních prostředků (i k dalšímu využití jako prostředek k provedení útoku),
- útoky prováděné zbraněmi hromadného ničení,
- únosy a získávání rukojmí,
- dezinformační kampaně,
- atentáty,
- různé typy sabotáží.

Posun můžeme zaznamenat u metody atentátů, které od 20. století dostaly nový rozměr. Nejsou již zaměřovány pouze na významné osobnosti, ale jsou směřovány na nic netušící dav při různých společenských, kulturních a sportovních akcích. S útoky na jednotlivé osoby se dnes spíše nesetkáváme. Mezi nejčastější způsoby útoku řadíme pumové útoky (Smetana, Ščurek, 2011).

2.4.1 Nejmodernější metody terorismu

V současné době jsou nejmodernější metody teroristů založeny na využití technologií zbraní hromadného ničení. Hrozbou je především CBRN terorismus. CBRN terorismus značí zbraně chemické, biologické, radiologické a jaderné (též nazývané nukleární).

Chemické zbraně

Chemické zbraně se vyznačují nízkou cenou, snadnou dostupností i snadnou výrobou. Pro účely chemického terorismu bývají použity látky, které nepodléhají žádnému kontrolnímu režimu. Velkou hrozbu představuje tzv. binární chemická munice, která neobsahuje žádnou otravnou látku, ale pouze komponenty (tzv. prekurzory), které vytvoří vlastní otravnou látku až při dopravě munice na cíl nebo při explozi (MVCR, 2009).

Biologické zbraně

Za zdroje biologických zbraní považujeme zneužití existujících bakteriologických a toxinových zbraní, vlastní výrobu biologických toxinů, zneužití vysoce infekčních materiálů a útoky na biologická zařízení. Schopnost vytvořit biologickou zbraň a provést masivní biologický útok je však pro většinu teroristických organizací nemožné. Přesto však pro lokální

teroristické účely může být zneužit jakýkoliv infekční materiál, např. z nemocnic nebo biologických laboratoří. Šíření nákazy může být způsobeno také sebevraždým atentátníkem, který je sám nakažen infekčními nemocemi, a při jeho útoku se tyto nemoci mohou dále šířit (Středa, 2005).

Radiologické zbraně

Při použití radiologické zbraně dochází k rozptýlení radioaktivní látky, při které může dojít ke kontaminaci půdy nebo vody. Doprovodným jevem je vyvolání velké paniky mezi obyvatelstvem, neboť teroristé mohou použít jen nepatrné množství radioaktivního materiálu, které není vůbec nebezpečné.

K metodám radiologického terorismu můžeme zařadit (Bílková, 2005):

- **Špinavá bomba:** Sestrojení špinavé bomby je poměrně snadné. S využitím konvenční výbušniny, kterou může být např. TNT, rozptýluje do prostoru radioaktivní materiál. Radioaktivní materiál je dostupný z civilní sféry, např. ze zdravotnictví, ale také z vojenské sféry. Špinavá bomba ohrožuje životy osob vlastním výbuchem a také následnou radiací. Rozšíření radiace však nedosahuje života ohrožující úrovně. Proto můžeme říci, že špinavá bomba má především psychologický dopad.
- **Útok na jaderná zařízení:** V tomto případě se nejedná o způsobení přímo jaderné reakce, ale dochází k uvolnění radioaktivních látek a k zamoření oblasti. Útok na jaderná zařízení může proběhnout sabotáží uvnitř objektu, nárazem civilního letadla atd.

Mezi další způsoby radiologického terorismu patří rozšíření radioaktivních materiálů ve formě aerosolů nebo umístění předmětů vyzařujících radiaci do blízkosti osob.

Jaderné zbraně

Vytvoření jaderné zbraně je po stránce technické i technologické velice náročný proces. Jaderný materiál mohou teroristé sehnat na černém trhu, popřípadě ho uloupit z úložišť vyhořelého odpadu či z likvidačních provozů raket.

Vzhledem k náročnosti výroby a dostupnosti technologií je větší pravděpodobnost použití biologických a chemických zbraní. Výroba biologické či chemické zbraně se dá snáz utajit, než výroba zbraně jaderné. Použití jaderné zbraně by zároveň vedlo k nepřiměřené destrukci, která by byla teroristy jen těžko kontrolovatelná (MVCR, 2009).

2.4.2 Hrozba nekonvenčního terorismu

Po teroristických útocích z 11. září 2001 se po celém světě, ale především v USA, začalo diskutovat, že by Al-Kajda nebo jiná teroristická síť mohla použít zbraně hromadného ničení. Přestože tato diskuze vychází především z domněnek a obav, je tento námět velmi vážný a alarmující. Úvahy o hrozbě nekonvenčního terorismu jsou spojeny se třemi základními oblastmi, kterými jsou oblast technokratická, politická a taktická.

Technokratická oblast

V této oblasti je stěžejním přístup k technologiím. Problémem je obecný trend nástupu nestátních činitelů, např. podnikatelů, kteří mohou podporovat terorismus zásobováním nových technologií. Nelze také vyloučit, že i teroristické skupiny by se mohly zmocnit technologií zneužitelných pro výrobu zbraní hromadného ničení.

Při výrobě chemických a biologických zbraní si teroristé musí ujasnit základní fakta, kterými jsou cíle, typ látky, kterou použijí, způsob použití příslušné látky a vytvoření výrobní infrastruktury, což vždy představuje nejtěžší úkol.

Co se týče jaderných zbraní, jak již bylo zmíněno výše, výroba je velice složitá, nákladná a zdoluhavá. Tudíž se nepředpokládá, že by se něco podobného v dohledné době teroristům podařilo.

S pokrokem technologií, které mají pomoci v boji proti terorismu, přichází také technologický pokrok na straně teroristů. Ať už se jedná o využití rušiček, které mohou rušit GPS a dopomoci teroristům např. při útocích na vozidla městské hromadné dopravy, tak jsou to také novinky v oblasti digitální technologie, které poskytují teroristům nové možnosti přenosu informací. Úskalí přináší také internet, neboť se po mešitách stal druhým místem verbování radikálních islámistů. Síla těchto moderních komunikačních prostředků se bude nesporně jenom zvyšovat. Přesto však mohou zvláštní služby snadno najít únik informací z teroristických buněk a dozvědět se o jejich plánech právě díky internetu. Projektanti nových technologií pomáhají dešifrovat tajné zprávy a nacházet nové možnosti čelení terorismu (Bogatová, 2012).

Politická oblast

V této oblasti jde především o motiv případného úderu za použití zbraně hromadného ničení. Motivem může být poslední výzva k vynucenému dialogu, nebo zoufalý čin toho, kdo se cítí být zahrán do kouta a zasazuje poslední, předsmrtný úder.

Taktická oblast

Taktická oblast představuje konkrétní zvolenou formu úderu. Možnou hrozbou, o které se nejčastěji uvažuje, je např. nálet malého letounu na jadernou elektrárnu s cílem přivodit následnou explozi. Jaderné elektrárny však bývají velice dobře chráněny. Další velice závažnou a poměrně jednoduchou hrozbou je rozptýlení radioaktivních látek. Radioaktivní látky mohou být rozšířeny explozí, ale také např. nákazou pitné vody (Eichler, 2010).

2.5 Cíle terorismu

Obvyklým cílem terorismu je vyvolat určitou změnu převládající mocenské struktury v daném společenském systému. Hlavním cílem nebývá zničení svých obětí, ale psychologické ovlivnění jejich přímých a nepřímých diváků. K teroristickým činům může docházet z řady důvodů.

Existuje několik hlavních cílů (VÁLKA, 2001):

- **Reklamní cíl:** Upoutání pozornosti veřejnosti pomocí masmédií. Snaha násilnou akcí dát vědět o existenci a programu teroristické organizace. Tomu dnešní světové sdělovací prostředky, lačné po dramatických a drastických exkluzivních zprávách, notnou měrou napomáhají.
- **Jednorázový násilný akt:** Dosažení konkrétních cílů, jako je likvidace určitých osob, zničení konkrétních objektů. Při snaze vynutit si jednání slouží teroristické akce k zastrašení politické moci nebo nátlaku na politickou moc. Někdy k takovýmto akcím dochází z důvodů, jako je doplnění vlastní výzbroje či získání financí, propuštění vězňů apod. Při tomto taktickém útoku se často stávají oběťmi útoků zcela nevinní lidé.
- **Strategický cíl:** Terorismus zde představuje nástroj vedoucí k destabilizaci režimu. Vychází z předpokladu, že teroristické akce vyprovokují státní moc k takovým represím a násilí, jejichž výsledkem má být revoluční vzpoura mas. To předpokládají především anarchistické doktrinální koncepce.

2.6 Financování terorismu

Terorismus jako takový je velice nákladnou činností, která vyžaduje spoustu finančních prostředků. Finanční prostředky teroristé potřebují nejen k plánování a samotnému provádění útoků, ale také pro získávání nových aktivistů, jejich výcvik, zajištění bytů pro atentátníky, ale samozřejmě také pro nákup zbraní, výbušnin a dalších nástrojů.

Financováním terorismu se rozumí (MVCR, 2013):

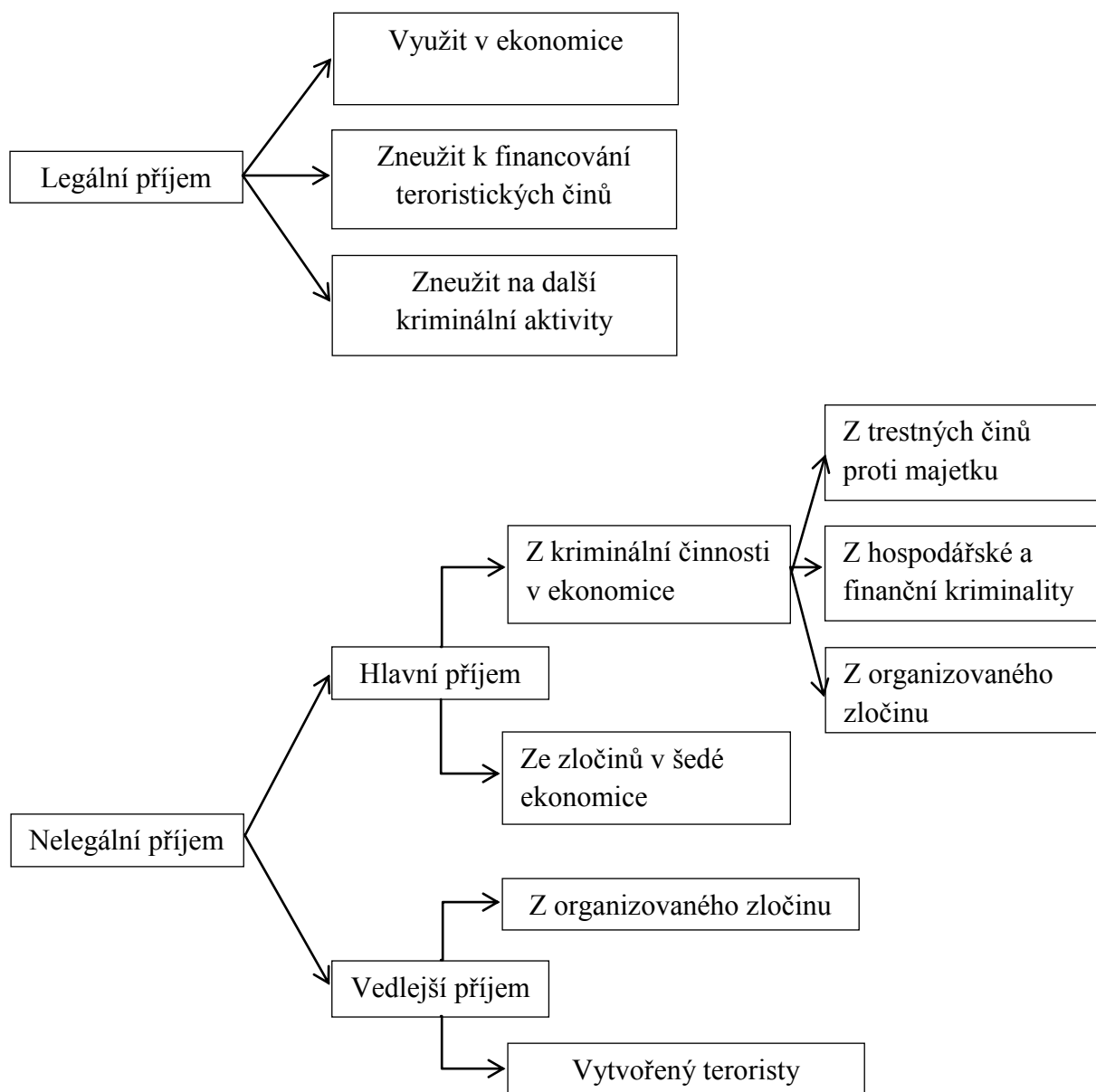
- shromažďování nebo poskytnutí peněžních prostředků nebo jiného majetku s vědomím, že bude, byť jen zčásti, použit ke spáchání trestného činu teroru, teroristického útoku nebo trestného činu, který má umožnit nebo napomoci spáchání takového trestného činu, nebo podpoře osoby nebo skupiny osob připravujících se ke spáchání takového trestného činu, nebo
- jednání vedoucí k poskytnutí odměny nebo odškodnění pachatele trestného činu teroru, teroristického útoku nebo trestného činu, který má umožnit nebo napomoci spáchání takového trestného činu, nebo osoby pachateli blízké ve smyslu trestního zákona, nebo sbírání prostředků na takovou odměnu nebo na odškodnění.

Díky rozvoji tržní ekonomiky došlo ke změně některých teroristických organizací v podnikatelské subjekty. Napomohla tomu také rostoucí liberalizace mezinárodních hospodářských a finančních trhů, která teroristickým organizacím umožnila nashromáždit kapitál a uskutečnit tak velké investice v různých zemích. Podniky fungovaly v různých oblastech, např. v nemovitostech, dovozu a vývozu, rukodělných dílnách nebo v zemědělství.

Jedním z postupů nelegálního financování může být mafiánské vydírání. Tímto způsobem získají teroristické organizace jednak finanční prostředky na svou činnost, ale zároveň vytvoří strach v ulicích a ve veřejném životě (la Corte Ibáñez, 2009).

Existuje řada možností, jak financovat teroristické činy. Příjmy teroristických organizací můžeme rozdělit do dvou základních kategorií. Jedná se o příjmy z legální činnosti a příjmy z nelegální činnosti (Boháček, 2006).

Obr. 2.6 Schéma financování teroristických činů

Zdroj: Boháček (2006), vlastní zpracování

2.6.1 Státy sponzorující terorismus

Terorismus většinou představuje boj mezi samotnou teroristickou organizací a určitým suverénním státem. S postupem času však v určitých zemích docházelo ke spolupráci mezi státem a teroristickou organizací. Jedná se o situace, kdy stát začne využívat teroristických organizací k prosazování svých zájmů v mezinárodním měřítku.

Pomoc sponzorujících států můžeme rozdělit do čtyř podob:

- První podobou je financování teroristických skupin nepřímou metodou prostřednictvím nejrůznějších nadací, charitativních organizací nebo nevládních organizací zřízených za tímto účelem. Tuto činnost můžeme nazvat podvodem, jelikož vybrané peníze do těchto organizací údajně směřují na „humanitární a standardní misijnářské činnosti.“ Přesto je odčerpávají teroristé. Nevládní organizace splňují také další účel, neboť poskytují teroristům identitu a oficiální zaměstnání.
- Druhou podobou státní podpory je poskytování základen, výzbroje, výstroje a instruktorů pro výcvik teroristů.
- Třetí podobou nepřímé teroristické strategie je, že si státy najímaly organizace, které na vytipovaný stát zaútočily buď na jeho území, nebo v jiném státě, kde je jeho přítomnost a vliv nežádoucí. Tímto se podařilo ztížit identifikaci osnovatele teroristického činu a zároveň nedošlo k přímému ozbrojenému konfliktu s napadeným státem.
- Čtvrtou podporou je finanční pomoc. Vzhledem k tomu, že provozování terorismu je velice nákladnou činností, díky pomoci států mohou teroristické organizace dosáhnout výsledků, které by bez státní pomoci nebyly možné (Eichler, 2010).

Seznam států sponzorujících terorismus vznikl ve Spojených státech amerických v roce 1979. V tomto roce byl na seznam zařazen Irák, Jižní Jemen, Libye a Sýrie. V roce 1988 byla přidána také Severní Korea. S výjimkou Sýrie byly tyto státy již ze seznamu vyškrtnuty.

- **Irák** byl vyškrtnut v roce 2004. Příčinou byla změna režimu v důsledku napadení Spojenými státy v roce 2003.
- **Jemenská lidově demokratická republika**, též nazývána Jižní Jemen, byla vyškrtnuta v roce 1990, kdy sloučením se Severním Jemenem vznikla Jemenská republika.
- **Libye** byla ze seznamu odstraněna v roce 2006, neboť přijala zodpovědnost za explozi letu Pan Am 103 z roku 1988. K výbuchu došlo nad Lockerbie ve Skotsku a došlo k usmrcení 270 lidí. Libye souhlasila s kompenzací rodinám obětí letu a spolupracovala při vyšetřování tohoto případu. Nejdůležitějším bylo zahájení spolupráce se Spojenými státy americkými v boji proti terorismu (Terrorism Issues, 2013).

- **Severní Korea** byla ze seznamu odstraněna v roce 2008 pod příslibem odzbrojování. V současné době však Pchjongjang přiznal obnovení činnosti jaderného reaktoru, jehož činnost byla v roce 2007 zastavena (NOVINKY, 2013).

Dle aktuálních informací americké vlády jsou zeměmi, které sponzorují terorismus Irán, Sýrie, Súdán a Kuba (U. S. DEPARTMENT OF STATE, 2012).

Irán

Irán je považován za stát sponzorující terorismus od roku 1984. V USA je označován jako „nejaktivnější státní sponzor terorismu.“ Poskytuje finanční, materiální i logistickou podporu pro teroristické a militantní skupiny po celém Blízkém východě i ve Střední Asii. Nejvíce jsou kritizovány Islámské revoluční gardy a ministerstvo zpravodajství a bezpečnosti. Tyto organizace byly zapojeny do plánování a přípravy teroristických činů a dokonce vyzývají různé skupiny, především palestinské organizace a Hizballáh, aby k dosahování svých cílů používaly terorismus.

Irán také tvrdě vystupuje proti Iráku. Poskytuje dobrovolníkům peníze, výzbroj a výcvik. Zároveň je také trvale podněcuje k akcím proti nejvyšším iráckým činitelům a institucím, ale také proti vojákům USA.

Další iránskou hrozbou je jeho program výstavby zbraní hromadného ničení (Eichler, 2010).

Kuba

Kuba byla označena jako stát sponzorující terorismus v roce 1982. Přesto však není znám žádný konkrétní projev sponzorování mezinárodního terorismu. Faktem ovšem je, že Kuba odmítá aktivní zapojení do boje proti mezinárodnímu terorismu. Nevyvinula žádná protiteroristická opatření v mezinárodním ani regionálním rámci a nadále zde pobývají členové teroristických organizací ETA³, FARC⁴ a ELN⁵ (Eichler, 2010).

³Baskická separatistická teroristická organizace, která patří k nejradikálnějším evropským teroristickým organizacím.

⁴Revoluční ozbrojené síly Kolumbie – lidová armáda neboli FARC je kolumbijská ultralevicová povstalecká organizace.

⁵Národní osvobozenecá armáda neboli ELN je po FARC druhá největší levicová guerillová skupina v Kolumbii.

Súdán

Súdán byl označen jako stát sponzorující terorismus v roce 1993. Súdánská vláda zasáhla proti podezřelým lidem, kteří údajně zneužívali území Súdánu k přípravě teroristických akcí. Zároveň již také vláda zasáhla proti osobám súdánského původu, které se zapojily do činnosti mezinárodních teroristických organizací.

Jak uvádí Eichler (2010), slabinou však zůstává slabá ochrana súdánských hranic, která umožňuje přístup zahraničních vojáků. Existují důkazy, které naznačují vstup účastníků iráckého povstání na súdánské území. Je možné, že využijí svých znalostí k provádění útoků v rámci Súdánu. Údajně se súdánští extrémisté podíleli i na teroristických aktivitách v Somálsku. Kromě toho se v Súdánu od roku 2011 zvýšila přítomnost členů Palestinského islámského džihádu a Hamásu (U. S. DEPARTMENT OF STATE, 2012).

Sýrie

Sýrie je státem sponzorující terorismus od roku 1979 a nadále poskytuje politickou podporu pro různé teroristické skupiny, a to i přesto, že je tím ovlivněna stabilita regionu. Konkrétně poskytuje politickou pomoc i zbraně Hizballáhu a palestinským teroristickým organizacím. Přesto však Sýrie spolupracuje s USA v boji proti Al-Kajdě. Dále podnikla opatření, aby zamezila přesunům zahraničních bojovníků do Iráku (Eichler, 2010).

V březnu roku 2011 dorazila do Sýrie revoluční vlna arabského jara, což způsobilo začátek občanské války. Demonstranti v ulicích syrských měst bojují proti současnému režimu prezidenta Bašára Asada. Dva roky trvající konflikt si vyžádal již 70 tisíc obětí a jejich počet se den ode dne zvyšuje (Česká televize, 2013).

V srpnu roku 2013 došlo k chemickým útokům, při kterých zahynulo přes 1800 lidí. Při řešení konfliktu panují značné rozpory. Podle ruského prezidenta Vladimira Putina bylo použití chemických zbraní provokací povstalců, zatímco Spojené státy naopak tvrdí, že mají důkazy o vině syrského prezidenta Bašára Asada a nebrání se vojenskému útoku (Česká televize, 2013). Sýrie ovšem přijala návrh Ruska, aby odevzdala veškeré chemické zbraně pod mezinárodní kontrolu, čímž by se mohla vyhnout vojenskému úderu Spojených států.

OSN oznámilo datum konání několik měsíců připravované mírové konference. Konference, které se zúčastnila syrská vláda i opozice, se konala 22. ledna roku 2014 v Ženevě (Hospodářské noviny, 2013).

2.7 Nejvýznamnější teroristické organizace

Teroristickou organizací je uskupení teroristů, které překročilo hranici skupiny. Teroristická skupina je složená ze dvou a více členů, kteří vzájemně spolupracují na dosažení společného cíle. Zároveň zde existuje jakási forma „členství“ a základní hierarchie: vůdce – členové.

Organizace je skupina jednotlivců, kteří společně fungují koordinovaným způsobem a směřují k dosahování určitých cílů podle přesné a několikastupňové hierarchie. Můžeme tedy říci, že organizace se skládá ze skupin, a ty pak z jednotlivců (Smetana, Ščurek, 2011).

ETA - Baskicko a jeho svoboda

Baskická separatistická teroristická organizace, která patří nejradikálnějším evropským teroristickým organizacím. Vznikla ve Španělsku roku 1959, s cílem vytvořit nezávislý socialistický stát. Mezi další cíle patří např. amnestie všem uvězněným členům organizace i členům v exilu.

V současné době ETA využívá pumových atentátů proti politikům, soudcům a představitelům mocenské základny především v samotném Španělsku.

Na financování organizace ETA se podílí politické instituce s vládní zodpovědností. ETA totiž získává ekonomické prostředky z vydírání podnikatelů, ze zisků obchodních činností přidružených podniků, drancováním skladů výbušnin nebo z obchodu s drogami, zbraněmi apod. Uvádí se, že v období mezi léty 1993 až 2002 získala teroristická organizace ETA až 53,5% finančních prostředků z veřejných zdrojů. Konkrétně to znamená 12,8 mil eur. Tyto prostředky byly poskytnuty k financování politických stran, kulturních aktivit, podpory vyučování baskičtiny a podpory pro sdělovací prostředky. Důležitým faktem je, že na financování organizace ETA se podílela také Evropská unie, která poskytla dalších 17% finanční pomoci a španělský parlament, který poskytl 0,3% finanční pomoci. Zdá se tedy, že si vládní instituce mohou financovat teror proti vlastním občanům (la Corte Ibáñez, 2009).

V lednu roku 2011 ETA vyhlásila trvalé a všeobecné příměří, které si bude moci mezinárodní společenství ověřit (EUROSKOP, 2011).

IRA

Na území Evropy působila další teroristická organizace, kterou byla Irská republikánská armáda. IRA bojovala proti britské nadvládě nad Severním Irskem. Nicméně se již vzdala terorismu a své cíle bude prosazovat jen demokratickými metodami. Je tedy oficiálně rozpuštěna.

V současné době působí v Severním Irsku tzv. Pravá IRA. Tato skupina se na protest proti souhlasu s dohodou o mírovém uspořádání Severního Irska odtrhla od Irské republikánské armády v roce 1998. Pravá IRA tehdy oznámila pokračování v teroristických akcích, což potvrdila např. v roce 2009, kdy způsobila smrt dvou britských vojáků (Česká televize, 2013).

Základna Al-Kajda

Tato organizace patří k nejznámějším teroristickým organizacím především kvůli útokům 11. září 2001 na americké World Trade Center. Al-Kajda funguje jako zastřešující organizace pro lokální skupiny teroristů v různých zemích a vytváří tak celosvětovou teroristickou frontu.

Al-Kajda byla založena v roce 1988 Usámou bin Ládinem a vůdcem islámského džihádu Ajmanem al-Zawahirim, jakožto Usámovo křídlo afghánské osvobozenécké organizace MAK. Zajímavostí je poskytnutí finančního daru americké vlády prostřednictvím CIA organizaci MAK ve výši 500 miliónů dolarů, určených na výcvik či nákup vojenského zbrojního materiálu pro bojovníky. V roce 1989 byl zabit vůdce organizace MAK Abdalláh Azzam a křídlo Al-Kajda se tak dostalo do popředí. Tento rok tedy považujeme za vznik této organizace, která je nyní považována za nejnebezpečnější skupinu teroristů.

Největší ikona terorismu a vůdce skupiny Usáma bin Ládín byl 2. května 2011 zastřelen ve svém domě v Pákistánu. Dopadení největšího teroristy své doby se podařilo americké jednotce Navy Seals. Po této události se vynořily otázky, jak bude Al-Kajda fungovat dále. Zdá se, že současná Al-Kajda již není schopna zorganizovat tak velký teroristický útok, jako byly útoky v roce 2001. Přispěla k tomu nejen bin Ládinova smrt, ale také zneškodnění dalších nejvyšších představitelů teroristické sítě. Současným vůdcem je Ajman al-Zawahri (IDNES, 2012).

HAMÁS – Hnutí islámského odporu

Organizace, která byla založena v roce 1920 v Egyptě. Využívá politické činnosti ve snaze vytvořit islámský palestinský stát na místě Izraele a na místě světské Palestinské správy. Hamás působí především v pásmu Gazy a je financován z mezinárodních i místních prostředků.

HIZBALLÁH – Strana boží

Libanonská šiitská organizace, která vznikla v roce 1982 v Libanonu. Hlavním cílem organizace bylo založit v Libanonu islámskou republiku a bránit Araby před židovským obyvatelstvem na muslimském území. V současné době představuje obrovskou vojenskou síť jak v Libanonu, tak i v Sýrii. Spolupracuje s Iránem, který funguje jako ochránce Hizballáhu.

TÁLIBÁN – Boží andělé

Organizace islámských extremistů, jejímž cílem bylo nastolení islámského státu řízeného podle zásad islámského práva šaría. Organizace byla založena v roce 1994 studenty koránu z islámských náboženských škol.

V roce 1996 se Tálibánu podařilo obsadit hlavní město Kábul, čímž se v podstatě ujal vlády v Afghánistánu. V té době se velice rozmohla produkce opia jako zdroj financí. Nadvláda Tálibánu skončila v roce 2001 díky americké vojenské intervenci. Za největšího spojence Tálibánu se považuje Al-Kajda.

Boj proti terorismu bohužel znemožňuje fakt, že Afghánistán je velice hornatá země a horské hřbety zabírají členové a přívrženci Tálibánu.

Óm šinrikjó – Nejvyšší pravda ÓM

Japonská teroristická organizace, která původně vznikla v roce 1987 jako poklidná sekta. Později se však stala militantní skupinou hlásající konec světa a nenávist vůči USA. Tato teroristická skupina je nejznámější především díky útoku v tokijském metru v roce 1995, kde použili chemické zbraně. Cílem jejich útoku bylo nastolení konce světa. V roce 2000 se sekta přejmenovala na Aleph, distancovala se od násilných metod a omluvila se obětem útoku v tokijském metru, při kterém zahynulo 12 osob (Smetana, Ščurek, 2011).

2.7.1 Nejznámější teroristické útoky

Vzhledem k dlouhé historii terorismu je problematika teroristických útoků velice rozsáhlá. Část útoků je svázána s islámem, avšak nejsou to zdaleka všechny. Nezanedbatelný je rovněž počet sebevražedných teroristických útoků (Smetana, Ščurek, 2011).

Každý teroristický čin způsobí řadu škod. Dopady terorismu vidíme především ve ztrátách na životech a zničeném majetku, ale mají negativní dopad i na ekonomiku. Tento dopad se projevuje poklesem cestovního ruchu či poklesem akcií i světových měn (Finance, 2007).

První útok na World Trade Center, 26. únor 1993

V autě před Světovým obchodním centrem byla uložena bomba. Exploze způsobila smrt 6 lidem. Teroristé vypověděli, že chtěli narušit statiku budovy. To se jim však nepovedlo. Pachatelem byl pákistánský muslimský extremist, přičemž celou akci údajně financovala al-Kajda.

World Trade Center, 11. září 2001

Útoky na World Trade Center se považují za nejhorší útoky v dějinách lidstva. Došlo k únosu čtyř letadel, z nichž dvě narazila do věží Světového obchodního centra, třetí letadlo narazilo do Pentagonu a čtvrté letadlo se zřítilo v neobývané oblasti v Pensylvánii. Spekuluje se, že čtvrté letadlo mělo zasáhnout Bílý dům nebo Kapitol.

Při těchto útocích zahynulo 3000 lidí, včetně 19 únosců. Dalších téměř 9000 osob bylo zraněno. K těmto útokům se přihlásila teroristická organizace Al-Kajda.

Antraxové útoky, září 2001

Krátce po útocích na World Trade Center došlo k rozeslání antraxem kontaminovaných obálek. Obálky byly rozeslány vysoce postaveným úředníkům a také pracovníkům médií. Náklady na dekontaminaci budov přesáhly 1 miliardu dolarů. Při útocích antraxem zemřelo 5 osob a dalších 17 onemocnělo. Pachatelem byl mikrobiolog Bruce Ivins, který spáchal sebevraždu (LISTDOSE, 2013).

Teroristické útoky v Bombaji, 26. listopad 2008

V roce 2008 došlo k jednomu z nejkrvavějších útoků dějin Bombaje. Série koordinovaných teroristických útoků začala 26. listopadu a trvala až do 29. listopadu. Při těchto útocích zahynulo přes 195 obětí a dalších 300 bylo zraněno. Dějištěm útoků se stala místa vyhledávaná turisty, jako např. hotely, nádraží či kavárny (iDNES, 2008).

Teroristé byli velmi dobře vybaveni mobilními telefony, automatickými zbraněmi i granáty. Z 10 útočníků bylo 9 zavražděno. Amir Kasab, jakožto jediný přeživší z tehdejšího komanda teroristů, byl popraven v roce 2012 (IHNE, 2012).

Sarinový útok v japonském metru, 20. březen 1995

Útok japonské sekty Óm šinrikjó byl velice dobře naplánován. Došlo k němu v ranních hodinách, kdy se v metru nacházelo nejvíce lidí mířících do práce. Tento teroristický útok, kdy byl použit jedovatý plyn sarin, si vyžádal 12 obětí a 5500 zraněných.

Experti ovšem tvrdí, že se správnými znalostmi by použití sarinu mohlo způsobit daleko větší ztráty na životech. Vůdce sekty Shoko Asahara včetně dalších dvanácti členů sekty, kteří se účastnili atentátu, byli definitivně odsouzeni k trestu smrti v roce 2011 (Česká televize, 2011).

V roce 2012 byli zajištěni tři zbývající unikající členové sekty, kteří se podíleli na atentátu (NOVINKY, 2012).

Útok v moskevském divadle Dubrovka, 23 - 26. říjen 2002

Během muzikálového představení v moskevském divadle na Dubrovce došlo 23. října 2002 k obsazení divadla několika desítkami čečenských separatistů. Čečenští separatisté požadovali stažení ruských jednotek, propuštění čečenských zajatců a ukončení čečenské války.

Teroristé vzali jako rukojmí přes 800 diváků a účinkujících. K útoku využili také sebevražedné atentátnice, tzv. černé vdovy. Tyto vdovy chtějí pomstít smrt svých zabitých mužů, čečenských teroristů, kteří byli zabiti v bojích s ruskou armádou. Útoky, které jsou v Rusku způsobeny černými vdovami, nejsou ojedinělé. Navíc jejich hrozba je stále velmi aktuální⁶.

První den bylo propuštěno přibližně 200 lidí. Poslední, třetí den vyjednávání, jednotky ministerstva vnitra a speciální jednotky podnikly záchrannou akci. Ventilací byl vypuštěn neznámý plyn a jednotky zaútočily na budovu. Plyn však způsobil smrt nejen všem teroristům a černým vdovám, ale také dalším 130 obětem (Česká televize, 2009).

Několik teroristických útoků se odehrálo také v Evropě. Z posledních útoků byly nejzávažnější útoky v Madridu v roce 2004 a v Londýně v roce 2005. Tyto teroristické útoky budou podrobněji rozebírány v další kapitole.

⁶ Poslední útoky černých vdov proběhly v Rusku ve druhé polovině roku 2013. V říjnu sebevražedná atentátnice odpálila autobus, ve kterém zemřelo 6 lidí a dalších 30 bylo zraněno. Významným byl také teroristický útok v prosinci, kdy se sebevražedná atentátnice odpálila v hale na nádraží a zabila 16 osob.

2.8 Varianty boje proti terorismu

Jak uvádí Eichler (2010), snaha redukovat hrozbu terorismu je vymezena ve dvou přístupech. První přístup je válka proti terorismu a druhým přístupem je boj proti terorismu. Ačkoliv se tyto přístupy mohou zdát podobné, existují zde značné odlišnosti.

2.8.1 Válka proti globálnímu terorismu

Tento přístup začala prosazovat Bushova administrativa po útocích v roce 2001. Velký význam mají strategické dokumenty GWOT (Global War on Terror) z let 2002 – 2006, které upřesňují charakter hrozby terorismu a stanovují konkrétní opatření, jak mu čelit.

Strategie bojuje proti terorismu v oblasti ekonomické, týkající se především zabránění finančnímu sponzoringu a zmrazení účtů teroristických organizací, tak i prostřednictvím diplomacie. K této strategii se připojuje řada zemí, která proti terorismu také bojuje.

Válka proti terorismu přináší pozitiva i negativa. Mezi pozitiva jasně patří dokonalé naplánování, řízení a samotné provedení. Dobyť Bagdádu způsobilo, že se další arabské státy začaly obávat útoku.

Mezi negativa řadíme dosažení cíle teroristů, který je zakotven v samotné definici terorismu. Jak již bylo zmíněno výše, cílem terorismu je donutit vládu, aby něco udělala či přestala dělat, aby vsadila na krutou odpověď nebo aby se ještě více zdiskreditovala v očích obyvatelstva. Vojenská invaze v Iráku byla jasným důkazem přiměnění vlády k nějaké reakci. Dalším negativem je situace, kdy obrana jedné fronty, umožní teroristům vstup na frontu jinou. Např. invaze a okupace USA v Iráku způsobila negativní reakci teroristů, kteří zaútočili v Madridu a poté v Londýně. Díky tomu vzniká otázka, zda každý atentát s velkým počtem obětí máme vydávat za další neúspěch systematické a nákladné „války proti terorismu“ a za další důkaz, že vymýcení terorismu vojenskou cestou je nedosažitelným cílem.

Můžeme tedy říci, že nadměrný důraz na vojenské přístupy a nástroje boje proti terorismu má kontraproduktivní dopady. Přestože by se situace v místě intervence měla zlepšovat, naopak se zhoršuje. Vojenská okupace vede k dalšímu nárůstu obětí, ať už v průběhu dané války nebo při teroristických útocích, které tuto situaci mohou doprovázet (Eichler, 2010).

2.8.2 Boj proti globálnímu terorismu

K rozpoznání rozdílu mezi „válkou proti terorismu“ a „bojem proti terorismu“ nám pomůže následující vysvětlení: „boj proti terorismu je obecně chápán jako dlouhodobé působení, při kterém se v největším možném rozsahu používají nevojenské prostředky a nástroje, zejména pak politické, diplomatické a ekonomické. Na rozdíl od koncepce „války proti terorismu“ se koncepce „boje proti terorismu“ zaměřuje na postižení základních kořenů a příčin soudobého globálního terorismu a na preventivní strategii“ (Eichler, 2010, s. 218 – 219). Použití vojenské síly není vyloučeno, je však pouze krajní možností.

Jaké by měly být základní rysy úspěšného boje proti terorismu, zveřejnil Adam Roberts, profesor mezinárodních vztahů na Oxfordské univerzitě (Eichler, 2010):

- základem musí být důvěra veřejnosti v rozhodovací proces
- s tím nedílně souvisí i důvěra veřejnosti v údaje zpravodajských služeb, z nichž vycházejí důležitá politická rozhodnutí
- každá operace v rámci boje proti terorismu musí respektovat právní rámec
- pevnou součástí boje proti terorismu musí být řešení těch problémů, ze kterých terorismus jako takový vyvěrá.

Pokud bychom chtěli srovnat tyto dva přístupy variant boje proti terorismu, je zřejmé, že u přístupu „boje proti terorismu“ nedochází k takovým ztrátám na životech. Vyhledává dlouhodobá řešení a zabývá se prvotním zdrojem problému globálního terorismu.

3. Terorismus a protiteroristická opatření Evropské unie

Životy občanů Evropské unie v minulosti již byly zasaženy teroristickými útoky. Evropská unie však nemusí být terčem teroristických aktivit jako celek. Cílem mohou být konkrétní členské země, které stojí v popředí zájmu teroristických skupin. Důvodem může být zapojení těchto zemí v Afghánistánu, Iráku nebo např. zákon zakazující nošení islámských šátků ve školách, který je schválený ve Francii. K naplnění těchto hrozeb již v minulosti došlo. Jedná se např. o teroristické útoky v Madridu a v Londýně, útok na britský konzulát a banku v Istanbulu nebo únosy občanů některých členských zemí v Iráku a Afghánistánu.

Terorismus v Evropě je znám již dlouho, proto si jednotlivé státy vytvářely strategie v boji proti terorismu již před událostmi v USA z 11. září 2001. Po útocích v Madridu v roce 2004 a v Londýně v roce 2005 došlo k upřesnění a doplnění těchto strategií, které se staly prioritou všech členských zemí i institucí EU jako celku (Smetana, Ščurek, 2011).

Terorismus představuje hrozbu pro bezpečnost, svobodu a hodnoty Evropské unie a jejích občanů. Opatření, která vznikají na úrovni Evropské unie, mají svým účelem poskytnout vhodnou a adekvátně přizpůsobenou reakci s cílem bojovat proti terorismu. Evropská unie vymezuje čtyři základní pilíře uceleného přístupu k tomuto jevu, kterými jsou (Europa, 2013):

- prevence,
- ochrana,
- stíhání,
- reakce.

Základním cílem EU je předcházet a rázně zakročit proti teroristickým činům, chránit infrastrukturu a občany. Rovněž se zabývá také příčinami, zdroji a možnostmi terorismu. Nezbytná je také koordinace mezi orgány pro vymáhání práva a soudními orgány v rámci EU, ale také mezinárodní spolupráce k zajištění nejefektivnějšího boje proti terorismu (Europa, 2013).

3.1 Společná zahraniční a bezpečnostní politika

Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP) je označením specificky právně a institucionálně strukturované oblasti vnějších vztahů Evropské unie. Společná zahraniční a bezpečnostní politika vznikla Maastrichtskou smlouvou v roce 1993. SZBP tehdy byla jeden ze tří pilířů. Následující dva pilíře byly Evropská společenství a policejní a soudní spolupráce v trestních věcech (MZV, 2002).

SZBP byla postupně modifikována dalšími reformními smlouvami primárního práva, kterými byly Amsterodamská smlouva z roku 1999, smlouva z Nice z roku 2003 a především Lisabonská smlouva z roku 2009. Směřování a cíle SZBP jsou vymezovány Evropskou radou jak v oblasti konkrétní zahraniční politiky vůči jednotlivým regionům nebo státům, tak i tematicky v jednotlivých oblastech zahraniční politiky, mezi které patří např. terorismus, šíření zbraní hromadného ničení nebo přístup k nedemokratickým režimům. SZBP tedy zahrnuje veškeré otázky týkající se bezpečnosti Unie s cílem vybudovat stabilní a bezpečné prostředí pro občany EU, chránit společné hodnoty, zájmy, nezávislost a celistvost EU. Další prioritou je posilovat mezinárodní mír a mezinárodní bezpečnost v souladu se zásadami OSN, rozvíjet a upevňovat demokracii, právní stát a podporovat dodržování lidských práv a základních svobod.

V současné době považuje Evropská unie za nejvýznamnější bezpečnostní hrozby terorismus, vývoj zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, nefunkční státy, organizovaný zločin, energetickou bezpečnost a zhoršování životního prostředí. EU usiluje o rozvíjení schopností, které jí umožní reagovat na dané hrozby aktivně, soudržně a akceschopněji. Účinným prostředkem k dosažení těchto záměrů by měl být multilateralismus s důrazem na mnohostrannou spolupráci na půdě OSN a spolupráce s regionálními organizacemi, např. OBSE⁷, Rada Evropy, ASEAN⁸, MERCOSUR⁹ a Africká unie (MZV, 2011).

Výrazné změny nastaly díky Lisabonské smlouvě, která vešla v platnost v roce 2009. Tato smlouva usiluje o posílení role Evropské unie na mezinárodním poli a zavádí reformy, které mají zlepšit soudržnost společné zahraniční a bezpečnostní politiky a zároveň ji zviditelnit.

Lisabonská smlouva ruší tři pilíře EU. SZBP představovala druhý pilíř, který byl řízen mezivládní spoluprací, přičemž rozhodovala hlavně Rada nebo Evropská rada, a to jednomyslně. Sloučením pilířů nedošlo ke změně postavení Rady ani Evropské rady. Stejně tak je zachována zásada jednomyslnosti. Při rozhodování disponují členské státy a vysoký představitel Unie právem iniciativy. Novinkou v oblasti rozhodování je zvláštní překlenovací ustanovení, které umožňuje aplikovat řádný legislativní postup na oblasti, pro které Smlouvou

⁷ Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě je největší regionální bezpečnostní organizace na světě, která vznikla v roce 1955 transformací Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, též označovaná jako Helsinská konference.

⁸ Sdružení národů jihovýchodní Asie je regionální integrační organizace, která vytvořila zónu volného obchodu AFTA fungující od roku 2003, kdy byl také vytýčen základní strategický integrační cíl – vytvoření Hospodářského společenství ASEAN (do roku 2020).

⁹ Jižní společný trh MERCOSUR je nejvyspělejší integrační organizace Latinské Ameriky. Evropská unie uzavřela s MERCOSUR již v roce 1995 specifickou asociační dohodu.

předpokládaly zvláštní legislativní postup. Překlenovací ustanovení je možné aplikovat na celou SZBP s výjimkou rozhodnutí souvisejících s vojenstvím nebo obranou. Díky tomuto překlenovacímu ustanovení Evropská rada může zmocnit Radu k přijímání určitých opatření rozhodováním kvalifikovanou většinou.

Sloučení pilířů vede k nahrazení Evropského společenství Evropskou unií, která tímto získává právní subjektivitu. Právní subjektivita zajišťuje EU účast na mezinárodní úrovni, neboť je nyní schopna uzavírat mezinárodní dohody či vstupovat do různých organizací nebo se připojit k mezinárodním úmluvám.

Lisabonská smlouva také pozměňuje typ aktů přijímaných v oblasti SZBP, jelikož nahrazuje dřívější nástroje, kterými byly společné strategie, společné postoje a společné akce. Nástroje SZBP v současnosti zahrnují právně vymezené nástroje, které se týkají obecných směrů či strategických zájmů a cílů vytyčovaných Evropskou radou. Dále se jedná o rozhodnutí přijímaná Radou, která definují (MZV, 2011):

- akce, které má Unie provést,
- postoje, které má Unie zaujmout,
- a důležité podrobnosti k těmto dvěma výše uvedeným rozhodnutím.

Důležitým nástrojem SZBP je bezpochyby potřebná systematická spolupráce mezi členskými státy EU, uzavírání mezinárodních smluv, deklarace, demarše a politický dialog (MZV, 2011). Evropská rada a Rada EU tedy v současné době výlučně rozhodují o strategických zájmech a cílech Unie, činnostech Unie, postojích Unie a způsobech realizace těchto činností a postojů Unie. V oblasti SZBP nemohou být přijímány žádné legislativní akty.

Stěžejním krokem Lisabonské smlouvy v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky je zavedení inovací, kterými jsou zřízení funkce vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, zřízení Evropské služby pro vnější činnost a rozvíjení společné bezpečnostní a obranné politiky (Evropa, 2010).

3.1.1 Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

Úkolem vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku je koordinace veškeré vnější politiky Evropské unie. Vysoký představitel Unie je jmenován Evropskou radou, která rozhoduje kvalifikovanou většinou a ve shodě s předsedou Komise. Z hlediska svého postavení je vysoký představitel zároveň místopředsedou Komise a z tohoto důvodu jeho jmenování schvaluje Evropský parlament.

Mezi základní pravomoci patří vypracování návrhů této politiky, které předkládá Radě EU a Evropské radě. Jakožto zmocněnec Rady provádí přijatá rozhodnutí. Vysoký představitel Unie zastává také funkci reprezentační, vede politický dialog se třetími zeměmi a vyjadřuje se ke stanoviskům EU v mezinárodních organizacích. Dříve pravomoci vysokého představitele Unie vykonával vysoký zmocněnec pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a komisař pro vnější vztahy.

Soustředění pravomocí v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky v rukou jedné osoby má zajistit, aby vnější činnost Evropské unie byla soudržnější, účinnější a viditelnější (Europa, 2009). Jako první byla do této funkce v roce 2009 zvolena baronka Catherine Ashtonová (MZV, 2011).

3.1.2 Evropská služba pro vnější činnost

EEAS se sídlem v Bruselu je podřízena vysokému představiteli Unie pro zahraniční a bezpečnostní politiku. Skládá se z úředníků generálního sekretariátu Rady, pracovníků Komise a diplomatů vyslaných členskými zeměmi. Evropská služba pro vnější činnost spolupracuje s diplomatickými službami členských států, má integrovat několik oblastí vnější činnosti Unie dosud prováděných odděleně. Jedná se zejména o SZBP, rozvojovou politiku, politiku hospodářské pomoci třetím zemím nebo Evropskou politiku sousedství (MZV, 2011).

V oblasti pravomocí a fungování hraje EEAS důležitou roli při formulaci strategických směrů vnějších politik a disponuje sítí delegací v zahraničí. Přesto jí však celá řada podstatných nástrojů byla upřena. Jedná se zejména o implementaci politik, která zůstala v kompetenci Komise. Rozvojová politika, politika rozšiřování a Evropská sousedská politika nebo zahraniční obchod mají svého vlastního komisaře a vlastní generální ředitelství. Ve spolupráci s těmito útvary je úkolem Služby pouze vytyčovat strategické směry evropské aktivity, ale konkrétní praxe zůstává mimo její pravomoc. Podobný princip je uplatňován při implementaci a fungování delegací Unie, jelikož Služba obsazuje vedoucího delegace, politický odbor a tiskové oddělení. Ostatní pracovníci jsou však vysíláni příslušnými generálními ředitelstvími Komise. Určitou omezenost pravomocí lze vnímat také díky principu jednomyslného rozhodování v oblasti společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Vzhledem k tomu, že je zapotřebí nejdříve dosáhnout konsensu mezi členskými státy a až poté mohou evropští představitelé prezentovat svou pozici, dochází ke zpomalení rychlosti reakce.

Evropská služba pro vnější činnost má významný potenciál, a to zejména pro malé a střední státy, pro které může představovat vítaný zdroj informací z oblastí, ve kterých nejsou

zastoupeny. Pro budoucnost EEAS je důležité, aby členské státy nebo skupiny členských států nepřestaly Službu vnímat jako svůj vlastní nástroj, který si vytvořily na podporu svých zahraničně – politických zájmů. V případě, že by se ze Služby stal hráč, se kterým budou státy a jejich diplomacie soupeřit o vliv a proti němuž se budou vymezovat, celá lisabonská reforma by mohla nakonec jednotné vystupování Evropské unie na mezinárodní scéně spíše zkomplikovat a znesnadnit (Weiss, 2011).

Tab. 3.1 Přehled probíhajících misí a operací Evropské služby pro vnější činnost

Název	Země	Zaměření	Počátek činnosti	Roční rozpočet
EUBAM	Libye	Civilní mise	2013	30 mil. eur
EUBAM RAFAH	Palestinská území	Civilní mise	2005	940 000 eur
EUCAP SAHEL	Niger	Civilní mise	2012	8,7 mil. eur
EULEX	Kosovo	Civilní mise	2008	111 mil. eur
EUMM	Gruzie	Civilní mise	2013	26, 65 mil. eur
EUPOL	Afghánistán	Civilní mise	2007	108 mil. eur (18 měsíců)
EUPOL COPPS	Palestinská území	Civilní mise	2006	9, 57 mil. eur (11 měsíců)
EUCAP Nestor	Keňa, Djibouti, Somálsko, Seychely	Civilní mise	2012	23 mil. eur
EUPOL	Demokratická republika Kongo	Civilní mise	2007	6,02 mil. eur (rok 2009)
EUSEC	Demokratická republika Kongo	Civilní mise	2005	8,445 mil. eur
EUBAM	Moldavsko a Ukrajina	Civilní mise	2005	21 mil. eur (2011 – 2013)
EUFOR ALTHEA	Bosna a Hercegovina	Vojenská operace	2004	15 mil. eur
EU NAVFOR	Somálsko	Vojenská operace	2008	8 mil. eur

EUFOR RCA	Středoafriická republika	Vojenská operace	2014	25,9 mil. eur
EUTM	Mali	Vojenská operace	2013	23 mil. eur (15 měsíců)
EUTM	Somálsko	Vojenská operace	2010	11,6 mil. eur

Zdroj: European Union External Action, 2014, vlastní zpracování

V současné době probíhá 16 zahraničních misí a operací Evropské unie. Jsou to mise civilní a vojenské operace. Cílem je stabilizace situace v dané zemi či reforma bezpečnostního sektoru. Ve skutečnosti, řada mezinárodních aktérů, kteří se podílejí na reformě bezpečnostního sektoru, nepomůže. Příčinou je zejména práce s různými policejními a právními normami a sledování protichůdných cílů. Ne všichni mezinárodní poskytovatelé policejní pomoci mají zájem být koordinováni ze strany EU. Přesto Evropská unie věří, že i malá mise, kterou je např. mise v Afghánistánu, dá jasně najevo, že se EU chce podílet na mezinárodní bezpečnosti (Merlingen, 2012).

3.2 Společná bezpečnostní a obranná politika

Lisabonská smlouva provedla změnu názvu dřívější evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP) na společnou bezpečnostní a obrannou politiku (SBOP). SBOP zajišťuje operativní schopnosti EU prostřednictvím civilních a vojenských prostředků, které jsou využívány pro mise mimo území EU k udržení míru, předcházení konfliktům a posilování mezinárodní bezpečnosti.

Mezivládní charakter se zde projevuje ještě silněji než v samotné SZBP, jelikož bez souhlasu všech členů nemůže být žádná společná politika. Veškerá rozhodnutí SBOP jsou přijímána zástupci členských zemí sdružených v Radě na základě jednomyslnosti.

Lisabonská smlouva zavádí do úpravy SBOP klauzuli o kolektivní sebeobraně, přičemž tato klauzule se nijak nedotýká závazků vyplývajících ze Severoatlantické smlouvy pro ty členy Unie, kteří jsou zároveň členy NATO. Je zde také vyjádřen požadavek souladu případných opatření kolektivní sebeobrany s Chartou OSN, konkrétně s článkem 51 (MZV, 2011).

Lisabonská smlouva zavádí nová ustanovená, která mají společnou bezpečnostní a obrannou politiku rozvíjet s cílem vytvoření společné evropské obrany. Členské státy

se tedy mohou podílet na vojenských či humanitárních misích a jsou nyní vázány doložkou o solidaritě¹⁰ v oblasti evropské obrany. Zároveň mají možnost navázat v této oblasti užší spolupráci. Této nově přejmenované politice je věnován nový oddíl v rámci zakládajících smluv. Tímto je zdůrazňován význam specifčnosti společné bezpečnostní a obranné politiky, která zůstává nedílnou součástí společné zahraniční a bezpečnostní politiky (Europa, 2010).

Mise SBOP

Mise vojenského i civilního krizového managementu jsou patrně nejvýraznějším prvkem SBOP. Prostřednictvím těchto misí chce EU dosáhnout stabilizace především sousedících regionů nebo regionů majících historické vazby na evropské země. Nástrojů, které EU uplatňuje ve vztahu ke krizovým oblastem a rozvojovým regionům ve světě je celá řada. Jedná se např. o politický dialog, rozvojovou a humanitární pomoc nebo nástroje obchodní politiky.

Mise SBOP jsou rozděleny do tří kategorií, kterými jsou vojenské operace, civilní mise a mise smíšeného charakteru (MZV, 2011):

- **vojenské operace** bývají zaměřeny na stabilizaci bezpečnostní situace v oblastech, kde hrozí eskalace napětí nebo propuknutí násilností, zároveň mohou podporovat reformu a výcvik ozbrojených sil zemí ohrožených vnitřní nestabilitou,
- **civilní mise** se zabývají zejména reformami policie či justice, dále budováním celních kapacit a kapacit ostrahy hranic, přičemž mohou mít podobu monitorování příměří v post – konfliktních regionech,
- **mise smíšeného charakteru** zahrnují jak civilní, tak vojenský aspekt.

Mise SBOP se soustřeďují zejména v sousedících regionech, mezi které patří Západní Balkán (Bosna a Hercegovina, Makedonie, Kosovo), dále také post – sovětský prostor (Gruzie, Ukrajina, Moldavsko) a Blízký východ (Irák, Palestinská autonomní území). Určitá pozornost je věnována také zemím subsaharské Afriky (Demokratická republika Kongo, Súdán, Somálsko, Guinea – Bissau, Čad nebo také Středoafriická republika (MZV, 2011).

3.2.1 Evropská obranná agentura (European Defence Agency - EDA)

Evropská obranná agentura usiluje v oblasti zahraniční politiky o zlepšení obranných schopností v oblasti řešení krizí, dále také o podporu a posílení evropské spolupráce v oblasti

¹⁰ Doložka o solidaritě nespadá do SBOP. V zakládajících smlouvách je zařazena v kapitole o vnější činnosti Unie, nicméně svým charakterem je spíše zaměřena na oblast vnitřní bezpečnosti.

vyzbrojování. Další prioritou je posílení výrobní a technologické základny v oblasti obrany, vytvoření konkurenceschopného evropského trhu s obranným vybavením a podpora výzkumu. V agentuře jsou zapojeny všechny členské státy s výjimkou Dánska, které se neúčastní vypracovávání a provádění těch rozhodnutí a činností Evropské unie, které mají vliv na obranu.

Úkolem této agentury je posilovat vojenské schopnosti členských států prostřednictvím (Europa, 2011):

- Určení společných cílů členských států v oblasti vojenské kapacity,
- zavádění programů a zajištění jejich správy tak, aby bylo dosaženo stanovených cílů,
- harmonizace operativních potřeb členských států a zlepšení tak metody pořizování vojenského vybavení,
- řízení výzkumné činnosti v oblasti obranných technologií,
- přispívání k posilování průmyslové a technologické základny obranného odvětví a zlepšování účinnosti vojenských výdajů.

3.3 Protiteroristická opatření Evropské unie

Bezpečnost Evropské unie a jejích členských států získala nový rozměr naléhavosti, zejména díky teroristickým útokům v USA, ale také v Madridu a Londýně. Bezpečnost Evropské unie je založena na dvou aspektech, a to na bezpečnosti vnitřní a bezpečnosti vnější.

Záležitosti **vnitřní bezpečnosti** získaly na významu ještě před institucionalizací ve Smlouvě o EU z roku 1993. Tento postupný proces nabývající na intenzitě započal neformálně již v samých počátcích evropské integrace a lze jej zařadit do vývoje provázející vznik vnitřního trhu Společenství. Zde existuje návaznost na proces odstraňování vnitřních bariér doprovázejících praktickou realizaci čtyř základních svobod Společenství, kterými jsou volný pohyb zboží, kapitálu, služeb a osob.

Vzhledem k rozšiřujícímu se vnitřnímu trhu, narůstajícím problémům s přeshraniční organizovanou kriminalitou a zejména bojem proti terorismu v 70. letech bylo zřejmé, že řešení těchto aspektů vyžaduje určité společné a koordinované akce konkrétně ohrožených států.

V oblasti **vnější bezpečnosti** Evropská unie nedisponuje typicky vlastními ozbrojenými silami ani vojenskou infrastrukturou, což znamená spoléhání na národní

ozbrojené síly členských států. Nicméně v případě potřeby lze počítat jednak s možností využití společné obrany v rámci NATO a také s využitím tzv. battle groups¹¹.

3.4 Politické nástroje Evropské unie

Tyto nástroje, které přijímá zpravidla Evropská rada nebo i Rada EU, nemají právní závaznost, ale závaznost politickou pro orgány EU a také pro členské státy. Pro jejich realizaci příslušné orgány EU vydávají právní akty.

V oblasti protiteroristických opatření přijala Evropská unie politické nebo právní nástroje buď výhradně k tomuto specifickému účelu, nebo nástroje, které se terorismu týkají v širších souvislostech.

K politickým nástrojům Evropské unie přijatých po 11. září 2001 patří (Pikna, 2006, s. 214):

1. Základní dokumenty **komplexního charakteru**:
 - a. Haagský program s Akčním plánem k jeho provádění.
 - b. Evropská bezpečnostní strategie.
2. Specifické **protiteroristické** dokumenty:
 - a. Prohlášení k boji proti terorismu (Madrid).
 - b. Akční plán EU na boj proti terorismu (2004).
 - c. Prohlášení Rady k útokům v Londýně.
 - d. Strategie EU pro boj proti terorismu s Akčním plánem (2006).
 - e. Strategie EU na boj proti radikalizaci a náboru teroristů s Akčním plánem.
3. Zvláštní sektorové dokumenty pro oblast **civilní ochrany**:
 - a. Program solidarity EU (CBRN).
 - b. Ochrana kritické infrastruktury proti terorismu.

3.4.1 Akční plán boje proti terorismu

Teroristické útoky v USA byly událostí, která bezpochyby zasáhla celou západní civilizaci, ale ovlivnila také chod Evropské unie. Priority Evropské unie se posunuly směrem k větší aktivitě ve sféře protiteroristických opatření. Jako jeden z prvních významných dokumentů Evropské unie zabývajících se problematikou terorismu byl Akční plán boje proti

¹¹ Battle groups jsou bojová uskupení Evropské unie, jejichž koncept byl schválen Evropskou radou v roce 2004. Byly vytvořeny za účelem rychle dosáhnout místa konfliktu, vést samostatné operace nebo zahájit operace většího rozsahu a udržet se v místě konfliktu po dobu minimálně 30 dnů. Ve druhé polovině roku 2009 tvořili bojové uskupení Češi společně se Slováky.

terorismu. Tento dokument byl vytvořen jako reakce na útoky z 11. září 2001. Evropskou radou byl přijat již 21. září 2001 (Smetana, Ščurek, 2011).

Hlavní úkoly tohoto dokumenty byly následující (European Council, 2001):

- posílení policejní a soudní spolupráce především v rámci Europolu, kterému by členské státy měly bez prodlení poskytovat užitečné informace týkající se terorismu,
- vytvořit specializované protiteroristické týmy, které budou úzce spolupracovat se svými protějšky v USA,
- vypracovat právní nástroje pro boj proti terorismu co nejrychleji je možné,
- zabránit veškerým formám financování terorismu co nejrychlejším přijetím směrnice o praní peněz a rámcového rozhodnutí o zmrazení aktiv,
- posílení bezpečnosti letecké dopravy,
- identifikovat pravděpodobné teroristy v Evropě a rovněž i organizace, které je podporují za účelem vypracování společného seznamu teroristických organizací,
- zlepšit spolupráci mezi všemi zpravodajskými službami Unie za účelem vytvoření společných vyšetřovacích týmů.

Tyto úkoly byly náležitě splněny. Došlo k vytvoření seznamu teroristických organizací a přijetí příslušných sekundárních aktů evropského práva. Podařilo se také uzavřít dohody s USA o programu sledování financování terorismu a jmenné evidenci cestujících (Evropská komise, 2013).

3.4.2 Evropská bezpečnostní strategie

Tento dokument, schválený Evropskou radou v prosinci 2003, vymezoval globální výzvy, současné hrozby a možné způsoby jejich řešení. S cílem zajistit účinnější a schopnější Evropu má EU nástroje politické, diplomatické, rozvojové, ale také nástroje humanitární, obchodní spolupráce a další.

Evropská bezpečnostní strategie obsahuje identifikaci bezpečnostních hrozeb po skončení studené války. Mezi tyto hrozby je zařazen terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, organizovaná trestná činnost a selhání států, které jsou zasaženy korupcí, zneužíváním moci nebo také nefunkčními institucemi, čehož využívá organizovaný zločin (Rada Evropské unie, 2009).

Významnou částí tohoto dokumentu byla definice tří základních strategických cílů Evropské unie (Pikna, 2006):

- Rozšíření zóny bezpečnosti v okolí Evropy, především podporou stability některých států na východ od hranic Unie. Jedná se především o řešení situace na jižním Kavkaze, palestinsko izraelského konfliktu v oblasti Maghrebu.
- Posilování mezinárodního právního řádu, zvláště ve formách prosazování multilateralismu, podpory fungování mezinárodních institucí a mezinárodního práva založeného na dodržování pravidel v rámci OSN či OBSE. V neposlední řadě také rozvíjení transatlantického partnerství v rámci NATO. Rada bezpečnosti OSN nese hlavní odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti.
- Reakce na hrozby, představující schopnost Unie reagovat na nové hrozby ještě dříve, než dojde ke krizi. Přitom se poukazuje na skutečnost, že první linie obrany proti hrozbám, např. v případě terorismu, bude často ležet mimo území Evropské unie.

Dle této strategie je pro úspěšný boj s terorismem nutné, aby Evropská unie zaměřila bezpečnostní aktivity na aktivnější sledování a prosazování bezpečnostních zájmů Unie, na zajištění dostatečné disponibilnosti vojenské i civilní kapacity, dále na propojení programů pomoci, nalezení dostatečných zdrojů na financování společné obrany a budování evropských bezpečnostních struktur.

V prosinci roku 2008 byla vypracována zpráva s názvem „Zajišťování bezpečnosti v měnícím se světě.“ Zpráva zkoumá, jak se strategie osvědčila v praxi a co je třeba učinit, aby byla prováděna lépe. Od vzniku Evropské bezpečnostní strategie v roce 2003 dosáhla EU významného pokroku v oblasti bezpečnosti. Aby Evropská unie plně využila svého potenciálu, je potřeba být ještě schopnější, soudržnější a aktivnější. V zásadě se jedná o další prohlubování spolupráce a upevnění koordinačních opatření. Ve zprávě byla identifikována nová hrozba, kterou je terorismus a organizovaná trestná činnost uvnitř naší společnosti. V této oblasti je cílem upevnit koordinační opatření proti zvládání velkých teroristických útoků a zesílení boje proti radikalizaci a náboru teroristů (Rada Evropské unie, 2009).

3.4.3 Prohlášení k útokům v Madridu a Londýně

Je tomu již 10 let, co Evropskou unií zasáhly jedny z nejhorších teroristických útoků, které se odehrály v Madridu. O rok později však Evropu zasáhla další rána v podobě útoků v Londýně. Tyto útoky si vyžádaly řadu životů občanů Evropské unie a samozřejmě reakci ze

strany Unie. Bezprostředně po těchto útocích vznikly dokumenty Prohlášení k boji proti terorismu a Prohlášení Rady k útokům v Londýně.

Prohlášení k boji proti terorismu (Madrid)

Podnětem k přijetí tohoto dokumentu se stal závažný teroristický útok v Madridu, který se odehrál 11. března 2004. Tento útok představuje první přímou hrozbu mezinárodního terorismu v Evropě. V ranních hodinách, kdy v Madridu vrcholila dopravní špička, zasáhla série pumových atentátů čtyři vlaky a způsobila smrt 192 lidem. Útok se odehrál tři dny před španělskými parlamentními volbami. Z tohoto důvodu byli za útočníky z počátku považováni členové baskické teroristické organizace ETA. Důvodem útoku však byla účast Španělska ve válce v Iráku. Za viníky byli označeni islámští extremisté napojeni na Al-Kajdu. V roce 2004 spáchalo při zátahu policistů sedm teroristů hromadnou sebevraždu. Téhož roku byl odsouzen jako první Španěl Gabriel Montoya za předání výbušnin. Následně bylo odsouzeno 21 lidí (Česká televize, 2008).

Dokument Prohlášení k boji proti terorismu vznikl bezprostředně po tomto útoku, a to 25. března 2004. Součástí dokumentu byly v příloze již dříve zmíněné doplněné strategické cíle k posílení Akčního plánu Unie boje proti terorismu z 21. září 2001 a také tzv. doložka solidarity.

Doložka solidarity je charakterizována jako politický závazek členských států postupovat společně proti teroristickým činům. Přesněji je definována ve článku I-43 následovně (Pikna, 2006, s. 223): „Pokud je některý členský stát cílem teroristického útoku nebo obětí přírodní nebo člověkem způsobené pohromy, jednají Unie a její členské státy společně v duchu solidarity. Unie uvede do pohotovosti veškeré nástroje, které má k dispozici, včetně vojenských prostředků poskytnutých členskými státy, aby:

- a) odvrátila teroristickou hrozbu na území členských států;
chránila před případným teroristickým útokem demokratické instituce a civilní obyvatelstvo;
poskytla členskému státu pomoc na jeho území, pokud o to požádají jeho politické orgány v případě teroristického útoku;
- b) poskytla členskému státu pomoc na jeho území, pokud o to požádají jeho politické orgány v případě přírodní nebo člověkem způsobené pohromy.“

Funkce **protiteroristického koordinátora** je nově zřízený post, který od září roku 2007 zastává Gilles de Kerchov. Hlavním úkolem je koordinovat práci Rady v oblasti boje proti terorismu, udržovat dohled nad všemi nástroji, které má Unie k dispozici, pozorně sledovat provádění strategie pro boj proti terorismu a také podpora lepší komunikace mezi EU a třetími zeměmi (Rada Evropské unie, 2009).

Prohlášení Rady k útokům v Londýně (2005)

Rok po útocích v Madridu byla Evropa otřesena dalšími teroristickými útoky. V reakci na bombové útoky, které se odehrály 7. července 2005 v Londýně, vzniklo Prohlášení Rady k útokům v Londýně. Při sebevražedných atentátech, jejichž terčem se staly tři soupravy metra a jeden autobus, zahynulo 52 lidí a 700 jich bylo zraněno. Pachatelé byli čtyři britští muslimové, kteří byli spřízněni s teroristickou sítí Al-Kajda. Tento útok je považován za jeden z nejkrvavějších teroristických útoků na britské půdě v mírových časech (IHNEP, 2011).

Tento dokument, který přijala Rada EU pro justici a vnitřní věci 13. července 2005, obsahuje celkem 10 bodů. Prohlášení obsahuje i konkrétní úkoly, které dřívější dokumenty nezmiňovaly. Bezprostřední prioritou Unie je přeshraniční pronásledování teroristů a vyšetřování opírající se o současný pevný rámec EU s cílem narušit plány teroristů, rozbít podpůrné sítě, zabránit veškerému financování teroristických akcí a postavit teroristy před soud (Šubrtová, 2008). V prohlášení vyzývá Rada členské státy, aby zintenzivnily výměnu policejních a soudních informací, a to zejména prostřednictvím Europolu a Eurojustu, dále aby zlepšily podporu bezpečnostních a zpravodajských služeb, sdílely informace o ztracených a odcizených výbušninách a plně využívaly společné vyšetřovací týmy (European Union @ United Nations, 2014).

3.4.4 Akční plán EU na boj proti terorismu (2004)

Tento Akční plán je aktualizovaná verze Akčního plánu boje proti terorismu z roku 2001, který byl od té doby doplněn o řady významných iniciativ¹². Evropská rada na svém zasedání 17. a 18. června 2004 přijala Akční plán EU na boj proti terorismu a vyzvala instituce a členské státy ke splnění nedokončených závazků ve stanovených lhůtách. Bylo také rozhodnuto, že plán bude revidován dvakrát ročně.

Prohlášení Evropské rady z 25. března 2004 vymezilo sedm strategických cílů tohoto

¹² Akční plán boje proti terorismu z roku 2001 viz 3.4.1.

Akčního plánu, jehož cílem je (CHALLENGE Liberty&Security, 2004):

1. prohloubit mezinárodní konsensus a zvýšit mezinárodní úsilí v boji proti terorismu,
2. omezovat přístup teroristů k finančním a jiným ekonomickým zdrojům,
3. maximalizovat schopnost orgánů EU a členských států odhalovat, vyšetřovat a stíhat teroristy a předcházet teroristickým útokům,
4. chránit bezpečnost mezinárodní dopravy a zajistit efektivní systém ochrany hranic,
5. zlepšovat schopnost Evropské unie a členských států vypořádat se s následky teroristického útoku,
6. zaměřit se na faktory, které přispívají k podpoře terorismu, náboru teroristů a k přímé účasti na něm,
7. zaměřit opatření v oblasti vnějších vztahů Unie na prioritní třetí země, ve kterých je třeba zlepšovat schopnost čelit terorismu nebo které se nedostatečně angažují v boji proti terorismu.

3.4.5 Haagský program s Akčním plánem k jeho provádění

Víceletý haagský program pro posílení prostoru svobody, bezpečnosti a práva schválila Evropská rada 4. a 5. listopadu 2004. Tento program navazuje na **program z Tampere**, který byl Evropskou radou schválen již 15. a 16. října 1999. Program z Tampere byl první víceletý program zabývající se stanovením priorit pro prostor svobody, bezpečnosti a práva.

Akční plán k jeho provádění stanovil cíle a priority programu, které byly převedeny na konkrétní opatření, včetně časového plánu pro přijetí a provedení všech opatření. Tento akční plán se skládá ze dvou částí. První část podává přehled aktuálních problémů a některých nejdůležitějších aspektů programu, především však vyzdvihuje deset konkrétních priorit programu. Druhá část plánu obsahuje přílohu uvádějící konkrétní opatření, která musí být v následujících pěti letech od vzniku programu přijata.

Strategické cíle na období 2005 – 2009, odkazující na rozvoj partnerství s cílem posílit prostor svobody, bezpečnosti a práva, vymezila Komise následovně (EUR-Lex, 2005, s. 5-6):

1. základní práva a občanství: tvorba rozsáhlých politik,
2. boj proti terorismu: příprava celosvětové reakce,
3. společný azylový prostor: zavedení účinného harmonizovaného postupu v souladu s hodnotami a humanitárními tradicemi Evropské unie,
4. řízení migrace: stanovení vyváženého přístupu,
5. integrace: maximalizace příznivého dopadu migrace na naši společnost a hospodářství,

6. vnitřní hranice, vnější hranice a víza: rozvoj integrované správy vnějších hranic pro vyšší bezpečnost Evropské unie,
7. soukromí a bezpečnost při sdílení informací: dosažení ideální rovnováhy,
8. organizovaná trestná činnost: vývoj strategické koncepce,
9. občanské a trestní právo: zajištění účinného evropského prostoru práva pro všechny,
10. svoboda, bezpečnost a právo: sdílení odpovědnosti a solidarity.

V roce 2009, kdy končilo pětileté období Haagského programu, bylo třeba přijmout nový víceletý program, který by reflektoval současné a budoucí problémy v oblasti justice a vnitřních věcí v Evropské unii. Nový víceletý plán vycházel z výsledků práce tzv. Future Group¹³ a byl přijat ve druhé polovině roku 2009 jako tzv. Stockholmský program (EU 2009, 2011).

Stockholmský program s Akčním plánem k jeho provádění

Víceletý Stockholmský program stanoví priority Evropské unie v prostoru práva, svobody a bezpečnosti na období 2010 – 2014. Akční plán k jeho provádění byl schválen 20. dubna 2010. S cílem zajistit bezpečnou Evropu, v níž jsou respektována základní práva a svobody občanů, má Stockholmský program následující priority (Evropa, 2010):

Evropa práv

Evropské občanství musí státním příslušníkům EU zajistit základní práva a svobody stanovené v Listině základních práv EU a Evropské úmluvě na ochranu lidských práv a základních svobod. Cílem akčního plánu je posílení zákona o ochraně údajů a také zahrnutí ochrany údajů do všech politik EU. Akční plán vytváří také akce pro boj proti všem formám diskriminace, rasismu, xenofobie a homofobie. Zvláštní pozornost je věnována ochraně práv dítěte a zranitelných skupin, včetně obětí trestných činů a terorismu. Komise také stanoví legislativní návrhy týkající se práv jednotlivců v trestních řízeních a akcích souvisejících se zadržením. Akční plán dále stanovuje opatření podporující evropské občany v souvislosti s právem na volný pohyb, ochranou v zemích mimo EU a občanskou účastí.

¹³ Future Group je poradní skupina na vysoké úrovni pro budoucnost evropské politiky v oblasti vnitřních věcí. Vznikla v roce 2007 v Německu s cílem formulovat návrhy a podněty pro Stockholmský program. Aktivita Future Group byly završeny v červenci 2008 vydáním závěrečné zprávy, která byla hlavním zdrojem inspirací v diskusi o budoucnosti politiky EU v oblasti justice a vnitra.

Evropa spravedlnosti

V oblasti evropského soudního prostoru akční plán stanovuje opatření pro provádění zásady vzájemného uznávání. Tento princip klade důraz na usnadnění přístupu občanů ke spravedlnosti, aby v EU mohli lépe uplatňovat svá práva. Zároveň je nutné dále rozvíjet spolupráci mezi justičními orgány a vzájemné uznávání soudních rozhodnutí v rámci EU, a to v občanských i trestních případech. Z tohoto důvodu by měly členské země Evropské unie využívat oblast e-justice, tedy informační a komunikační technologie v oblasti justice, přijmout společná pravidla pro přiblížení norem v oblasti trestního i občanského práva a posílit vzájemnou důvěru.

Evropa, která chrání

Akční plán stanovuje koncepci strategie vnitřní bezpečnosti s cílem zlepšit ochranu občanů a boj proti organizované trestné činnosti a terorismu. Cílem je zlepšit policejní a justiční spolupráci v trestních věcech a také spolupráci při správě hranic, civilní ochranu a zvládání katastrof. K zajištění ochrany před závažnou a organizovanou trestnou činností akční plán stanovuje specifická opatření v těchto oblastech:

- obchodování s lidmi,
- sexuální vykořisťování dětí a dětská pornografie,
- počítačová trestná činnost,
- hospodářská kriminalita, korupce, padělání a pirátství,
- drogy.

Přístup k Evropě

Další prioritou je rozvíjení integrované správy hranic a vízové politiky Evropské unie, aby byla zajištěna jednak účinnost předpisů pro vstup občanů z nečlenských států Unie a zároveň bezpečnost občanů členských států Evropské unie. Jako opatření proti nedovolenému přistěhovalectví a přeshraniční trestné činnosti jsou nutné silné hraniční kontroly. Dále je potřeba zajistit přístup k těm, kdo potřebují mezinárodní ochranu a ke zranitelným skupinám lidí, jako jsou např. nezletilé osoby bez doprovodu. Proto je nutné posílit úlohu Evropské agentury pro vnější hranice Frontex, aby mohla účinněji reagovat na stávající a budoucí výzvy. Pro posilování systému ochrany vnějších hranic jsou také nezbytné

Schengenský informační systém druhé generace, tzv. SIS II¹⁴, Evropský systém ostrahy hranic (Eurosur) a vízový informační systém VIS¹⁵.

Evropa solidarity

Na základě Evropského paktu o přistěhovalectví a azylu musí EU vytvořit komplexní a flexibilní migrační politiku. Tato politika by se měla soustředit na solidaritu a odpovědnost a věnovat se potřebám zemí EU i imigrantů. V úvahu musí být brány potřeby trhu práce s cílem minimalizovat odliv mozků ze zemí EU. Společná migrační politika musí zahrnovat účinnou a udržitelnou návratovou politiku a dále rozvíjet práci na předcházení nedovolenému přistěhovalectví, jeho kontrole a boji proti němu.

Parlament v červnu roku 2013 schválil společný evropský azylový systém (SEAS), který přináší pravidla stanovující jednotné postupy a lhůty na zpracování žádostí o azyl a zavádí soubor základních práv pro žadatele o azyl v Evropské unii. Společný evropský azylový systém zastaví přesuny žadatelů do členských států, které jim nejsou schopny zajistit důstojné životní podmínky (Evropský parlament, 2013).

Evropa v globalizovaném světě

Akční plán klade důraz na propojení mezi vnitřním a vnějším rozměrem politik spravedlnosti, svobody a bezpečnosti. Z tohoto důvodu vytváří akce na posílení vnějšího rozměru, zejména pro lepší spolupráci a sdílení informací mezi zeměmi EU. Cílem komise je také brát v úvahu vnější rozměr v jejích vztazích se zeměmi mimo EU. Akční plán stanovuje pokračující podporu pro úmluvy Rady Evropy o boji proti obchodu s lidmi, o ochraně údajů, o ochraně dětí, o počítačové trestné činnosti, o korupci a také pro Haagskou konferenci o mezinárodním právu soukromém.

3.4.6 Strategie EU pro boj proti terorismu s Akčním plánem

Významným dokumentem v oblasti boje proti terorismu je Strategie EU pro boj proti terorismu přijatá koncem roku 2005 společně s následně přijatým Akčním plánem EU boje

¹⁴ Schengenský informační systém je bezpečnostní databázový systém, který provozují členské státy Schengenského prostoru od roku 1995 v souvislosti se zabezpečením vnějších hranic. Obsahuje jména a další základní identifikační údaje osob překračujících hranice Schengenského prostoru a informace o tom, zda byly v minulosti ozbrojeny, páčaly trestné činy apod. Druhá generace tohoto systému SIS II obsahuje navíc i biometrické údaje osob a podrobnější informace o odcizených vozidlech.

¹⁵ Vízový informační systém VIS je elektronický databázový systém členských států EU, resp. členů Schengenu, který bude obsahovat všechny relevantní údaje o žadatelích o víza včetně biometrických údajů. Cílem je zlepšit provádění společné vízové politiky, konzulární spolupráci a konzultace mezi ústředními vízovými úřady.

proti terorismu. Dokument zavádí tzv. čtyři pilíře, které mají představovat odpovídající reakci na všechny aspekty terorismu. Jedná se o tyto pilíře (MVCR, 2011):

1. předcházet,
2. chránit,
3. pronásledovat,
4. reagovat.

Předcházet

S cílem předcházet a zamezit vzniku nové generace teroristů, Evropská unie schválila komplexní strategii a akční plán pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů. Tato strategie je zaměřena především na potírání radikalizace a náboru do teroristických skupin jako je Al-Kajda a další skupiny, které se jí inspirují, jelikož je tento druh terorismu v současnosti pro Unii největší hrozbou.

Mezi klíčové priority pro oblast „předcházení“ patří vytvoření společných postupů za účelem rozeznání a potírání problémového chování, např. zneužívání internetu, řešení podněcování a náboru v klíčových prostředích, vytvoření mediální a komunikační strategie. Dále také prosazování mezikulturního dialogu uvnitř i vně Evropské unie, vytvoření neutrální slovní zásoby pro projednávání těchto otázek a zároveň pokračování ve výzkumu, sdílení analýz a zkušeností za účelem lepšího porozumění těmto otázkám pro rozvoj politických reakcí (MVCR, 2005).

Chránit

Ochrana je klíčovou součástí této strategie. Kromě ochranných opatření je zaměřena také na snížení důsledků dopadů teroristických útoků. Přestože primární odpovědnost nesou členské státy, existují úseky, např. bezpečnost hranic a dopravy, které vyžadují efektivní kolektivní přístupy a akce Unie. Významnou roli zde sehrává koordinační role Komise a dalších orgánů EU, především na úseku sdílení informací, přijetí kvalitní a účinné legislativy a dalších (Pikna, 2006).

Mezi klíčové priority v oblasti „chránit“ patří zlepšení zabezpečení pasů občanů EU prostřednictvím zavádění biometrie, zřízení Vízového informačního systému (VIS) a druhé generace Schengenského informačního systému (SIS II), prostřednictvím Frontexu vypracování účinné analýzy rizik na vnějších hranicích EU. Mezi další priority patří také provádění schválených společných norem v oblasti bezpečnosti civilního letectví, zabezpečení přístavů a námořní bezpečnosti, schválení evropského programu na ochranu kritické

infrastruktury a účinné využívání výzkumné činnosti na úrovni EU a na úrovni Společenství (MVCR, 2005).

Pronásledovat

Evropská unie bude dále posilovat a plnit své závazky za účelem narušování teroristické činnosti a přeshraničního pronásledování teroristů. Hlavním cílem je ztěžovat plánování teroristů, narušovat jejich sítě a činnost osob provádějících nábor k terorismu. Dále také zastavit financování teroristů a jejich přístup k útočnému materiálu a postavit je před soud za současného dodržování lidských práv a mezinárodního práva. Důležitou úlohu zde sehrávají zpravodajské agentury, Europol a Eurojust, evropský zatýkácí rozkaz, ale také evropský důkazní příkaz, který členským státům umožní získat odkudkoliv z EU důkaz napomáhající teroristy usvědčit (MVCR, 2005).

Reagovat

Společná koordinovaná reakce Unie na teroristické útoky musí využít všechny existující struktury včetně mechanismu civilní ochrany pro krizové situace. Důležité je posílení operativních opatření a policejních informací, včetně dalších podpůrných opatření, jako např. využití vojenských zdrojů (Pikna, 2006).

Mezi klíčové priority v oblasti „reagovat“ patří schválení koordinačních opatření EU pro případ krize, revidování právních předpisů o mechanismus civilní ochrany Společenství, rozvinutí hodnocení rizik, zlepšení koordinace s mezinárodními organizacemi v oblasti řízení reakce na teroristické útoky a jiné katastrofy. V neposlední řadě je rovněž důležité sdílet osvědčené postupy a rozvíjet přístupy k poskytování pomoci obětem teroristických činů a jejich rodinám (MVCR, 2005).

Strategie EU pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů s Akčním plánem

Tato strategie je součástí širší strategie Unie v boji proti terorismu, kterou je Strategie EU pro boj proti terorismu¹⁶. Při vytváření a přijímání Strategie EU pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů bylo bráno v potaz, že většina Evropanů, bez ohledu na jejich víru, odmítá extrémistické ideologie. Z tohoto důvodu je ve Strategii uvedeno, že Al-Kajda a ti, kteří se jí inspiroují, budou poraženi jen pod podmínkou, že se zapojí evropská i mimoevropská veřejnost, především muslimové. Pro teroristické činy neexistuje žádné ospravedlnění a proto

¹⁶ Strategie EU pro boj proti terorismu s Akčním plánem viz 3.4.6.

je úkolem Evropské unie určit a potírat způsoby, propagandu a podmínky, které lidi k terorismu přivádějí a které je vedou k tomu, že terorismus považují za legitimní postup činnosti. Součástí Strategie je i Akční plán (MVCR, 2005).

3.5 Právní nástroje Evropské unie

Tyto nástroje jsou zaměřeny především na oblast policejní spolupráce a justice, civilní ochrany a na úsek prevence. Mezi nejvýznamnější právní nástroje Unie zaměřené na boj s terorismem patří (Pikna, 2006):

- a) Europol,
- b) Eurojust,
- c) Úmluva EU o právní pomoci ve věcech trestních,
- d) Evropský zatýkáací rozkaz,
- e) Společné vyšetřovací týmy,
- f) Opatření proti praní peněz,
- g) Opatření k určení teroristických organizací a teroristů,
- h) Právní nástroje v oblasti ochrany.

3.5.1 Europol

Úmluva, která ustanovila vznik Evropského policejního úřadu (Europolu), byla podepsána 26. července 1995. Organizace začala v plné míře fungovat v roce 1999. Sídlem nejdůležitější instituce policejní spolupráce je Haag. Europol má právní subjektivitu a odpovědnost vůči Radě.

Europol zasahuje tehdy, kdy existují faktické indikace toho, že se na dané trestné činnosti podílejí skupiny organizovaného zločinu, přičemž se tato činnost dotýká dvou nebo více členských států a zároveň tato činnost spadá do mandátu Europolu. Mandát Europolu představují jeho kompetence k jednotlivým druhům trestné činnosti vymezené zakládající Úmluvou o Europolu (Sagit 2004).

Činnost Europolu zastává přes 620 zaměstnanců z různých orgánů členských států. Hlavním cílem je pomáhat při vytváření bezpečnější Evropy pro všechny občany EU, proto se zabývá např. nelegální migrací a obchodem s lidmi, nezákonným obchodováním s vozidly, počítačovou trestnou činností či legalizací výnosů z trestné činnosti. Europol je také hlavním evropským úřadem pro boj v oblasti padělání eura. K dosahování svých cílů využívá spolupráce s orgány členských států EU a dalších partnerských států mimo EU, jako jsou Austrálie, Kanada, USA a Norsko (Europol, 2010).

Problematika teroristických činů byla začleněna v květnu 1998 s důrazem hlavního postavení Europolu při potírání teroristických aktivit a dalších projevů mezinárodního organizovaného zločinu. Díky Amsterodamské smlouvě dochází k podstatnému rozšíření a prohloubení možností policejní a soudní spolupráce ve věcech trestních, a to především ve využití možností spolupráce v rámci společných vyšetřovacích týmů (Sagit, 2004).

V návaznosti na teroristické útoky v Madridu a Londýně je spolupráce Europolu zakotvena také v Haagském programu z roku 2004, která vymezuje následující základní body (Pikna, 2006):

- spolu s Eurojustem má Europol hrát klíčovou roli v boji proti závažné mezinárodní trestné činnosti a proti terorismu tím, že členské státy po urychlené ratifikaci nezbytných právních nástrojů budou poskytovat včas všechny nezbytné kvalitní informace, čímž podpoří spolupráci mezi svými příslušnými vnitrostátními orgány s Europolem,
- trestní vyšetřování závažné trestné činnosti včetně terorismu má být soustředováno v rámci Eurojustu a realizováno ve spolupráci s Europolem,
- v rámci agentury pro řízení hranic bude uskutečňována úzká spolupráce s Europolem,
- důležitou roli hraje aktivní podíl Europolu na realizaci Akčního plánu EU na boj proti terorismu a při poskytování informací v rámci situačního centra (SITCEN) při analýze hrozeb terorismu.

3.5.2 Eurojust

Podobně jako Europol má tento orgán sídlo v Haagu a je příslušný při vyšetřování a stíhání v souvislosti se závažnou trestnou činností týkající se nejméně dvou členských států. Eurojust vznikl Rozhodnutím Rady ze dne 28. února 2002 o zřízení Evropské jednotky pro soudní spolupráci za účelem posílení boje proti závažné trestné činnosti. Hlavní podstatou je boj proti terorismu, přičemž jeho úlohou je podporovat koordinaci mezi příslušnými orgány v členských státech a usnadňovat soudní spolupráci.

Eurojust plní své úkoly prostřednictvím jednoho či více národních členů nebo jako kolegium. Národními členy mohou být státní zástupce, soudce nebo policista (Europa, 2009). Tito národní členové jsou podporováni svými zástupci, asistenty a vyslanými národními odborníky z jednotlivých členských států. V případě, že Eurojust uzavřel s určitým státem mimo EU dohodu o spolupráci, může v rámci Eurojustu pracovat i styčný prokurátor daného státu.

Mezi hlavní oblasti, kterými se Eurojust zabývá, jsou terorismus, obchodování s drogami, obchodování s lidmi, podvody, korupce, počítačová kriminalita, praní peněz a další aktivity související s účastí organizovaných zločineckých skupin v ekonomice (Eurojust, 2013). Eurojust může také požádat orgány členských států o to, aby zahájili vyšetřování nebo stíhání, sestavily společný vyšetřovací tým nebo přijaly zvláštní či jiná vyšetřovací opatření (Evropa, 2009).

Důležité je zmínit spolupráci Eurojustu s dalšími orgány. Eurojust spolupracuje s Evropskou soudní sítí, Europol, Evropským úřadem pro boj proti podvodům OLAF, Evropskou agenturou pro vnější hranice Frontex, se Společným situačním střediskem Rady a dalšími subjekty. Povinností Eurojustu je zajistit, aby se partnerství v boji proti mezinárodní kriminalitě dále rozvíjela a poskytovala tak nejlepší možnou koordinaci a spolupráci v oblasti ochrany svobody, bezpečnosti a spravedlnosti všech občanů EU (Eurojust, 2013).

3.5.3 Úmluva EU o pomoci ve věcech trestních a evropský zatýkácí rozkaz

Mezi důležité právní nástroje, které v oblasti bezpečnosti posilují aktivity Evropské unie opět o krok dál, bezpochyby patří Úmluva EU o pomoci ve věcech trestních a evropský zatýkácí rozkaz. Oba tyto nástroje jsou založeny na prohloubení vzájemné spolupráce a pomoci.

Úmluva EU o pomoci ve věcech trestních

Rada přijala úmluvu, jejímž cílem je podpořit a usnadnit vzájemnou pomoc mezi soudními, policejními a celními orgány členských států v trestních věcech, čímž se docílí urychlení a zefektivnění spolupráce v této oblasti. Tato úmluva z roku 2000, která vešla v platnost 23. dubna 2005, doplňuje zejména úmluvu Rady Evropy z roku 1959 o vzájemné právní pomoci v trestních věcech a její protokol z roku 1978.

Žádosti o vzájemnou pomoc se zpravidla podávají písemně přímo mezi justičními orgány, které jsou pro jejich podání a vyřízení místně příslušné. Nicméně v naléhavých případech může být žádost učiněna prostřednictvím Mezinárodní organizace kriminální policie Interpol nebo prostřednictvím orgánu příslušného dle Smlouvy o Evropské unii. Úmluva vymezuje zvláštní formy vzájemné pomoci týkající se např. ukradených věcí, dočasného předání osob držených ve vazbě, možnosti vyslechnout svědka nebo znalce prostřednictvím videokonference, sledování zásilek, vytvoření společného vyšetřovacího týmu a odposlech telekomunikačního provozu (Evropa, 2011).

Součástí úmluvy jsou ustanovení, která je třeba aplikovat do národních právních předpisů členských států. Jedná se např. o ustanovení o skrytém vyšetřování, využití agentů, žádosti o odposlech telekomunikačního provozu a institutu sledované zásilky. Obsahuje také ustanovení o ochraně osobních údajů a o společných vyšetřovacích týmech. Důležitou součástí této úmluvy je Protokol, obsahující některá důležitá procesně právní ustanovení, jako je např. žádost o informace o bankovních účtech nebo bankovních operacích či žádost o sledování bankovních operací (Sagit, 2004).

Evropský zatýkácí rozkaz

Evropský zatýkácí rozkaz, který byl přijat v roce 2002, nahrazuje systém vydávání osob mezi členskými státy Unie za systém předávání. Rámcové rozhodnutí Rady definuje „evropský zatýkácí rozkaz“ jako justiční rozhodnutí, které vydal některý stát proto, aby jiný stát zatkl a předal vyžádanou osobu za účelem trestního stíhání, výkonu trestu odnětí svobody nebo za účelem ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody. Rozkaz může být použit v případě (Evropa, 2011):

- pravomocného odsouzení k trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření v délce nejméně čtyř měsíců,
- trestného činu, u něhož se počítá s trestem odnětí svobody nebo ochranným opatřením v maximální délce více než jeden rok.

Ve srovnání s tradičními postupy vydávání zavádí evropský zatýkácí rozkaz novinky, které jsou definovány následujícími šesti inovativními prvky (Evropská e-Justice, 2012):

1. **striktní lhůty** návratu osoby do státu, v němž byl EZR vydán, a to maximálně do 90 dnů od zadržení¹⁷,
2. **zjednodušení postupů**, jelikož u 32 kategorií závažných trestných činů byla zrušena zásada oboustranné trestnosti¹⁸,
3. **absence politické účasti**, protože postup EZR odstranil fázi vydávání a tudíž je rozhodnutí zda předat či nepředat osobu na základě EZR výlučně justičním postupem,
4. **předávání státních příslušníků**, což vychází ze zásady, že by občané EU měli být za své činy poháněni k odpovědnosti před vnitrostátní soudy v celé EU,

¹⁷ Poskytne-li osoba souhlas s předáním, musí být rozhodnutí přijato do 10 dnů.

¹⁸ Zásada oboustranné trestnosti znamená, že jednání, kvůli němuž je požadováno předání, je trestným činem jak v dožadujícím státě, tak v zemi, v níž byla hledaná osoba zadržena.

5. **tři typy záruk**, které musí poskytnout stát vydávající evropský zatýkací rozkaz, týkající se práva požádat o obnovu řízení, možnosti požádat o přezkoumání uloženého trestu a vrácení předávané osoby zpět do státu k výkonu trestu,
6. **důvody k odmítnutí** předání zadržené osoby, které vychází ze zásady nepředávat osobu, která již vykonala trest za tentýž trestný čin, nepředávat osobu nezletilou a osobu, na jejíž trestný čin se ve vykonávajícím státě vztahuje amnestie.

3.5.4 Společné vyšetřovací týmy

Legislativní základ společných vyšetřovacích týmů se nachází již v Amsterodamské smlouvě, přičemž postup při zřizování společných vyšetřovacích týmů pro účely trestního vyšetřování spolu se základními funkčními aspekty je obsažen v Úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních. Vzhledem k tomu, že docházelo ke zpoždění procesu ratifikace této úmluvy, přijala Rada 13. června 2002 rámcové rozhodnutí o společných vyšetřovacích týmech.

Podle Úmluvy o vzájemné pomoci mohou příslušné orgány dvou nebo více členských států Unie na základě vzájemné dohody zřídit společný vyšetřovací tým pro určitý účel a na určitou dobu s cílem vést trestní vyšetřování v jednom nebo více členských státech, které tým zřídily. Společný vyšetřovací tým bývá vytvořen především v případech, kdy (Sagit, 2004):

- a) vyšetřování trestných činů prováděné členským státem vyžaduje obtížné a náročné úkony, které se dotýkají jiných členských států,
- b) několik členských států provádí vyšetřování trestných činů, přičemž okolnosti případu vyžadují koordinovaný postup.

Jak uvádí Pikna (2006), funkcí společných vyšetřovacích týmů je především shromažďovat důkazy, které jsou právně pokryty jednou nebo více národními jurisdikcemi pro jejich použití při středním řízení, dále také podpora volné a legální výměny informací, shromažďování dokumentace a dalších materiálů či předmětů. V neposlední řadě mají tyto týmy usnadnit účast svědků, kteří mohou být jedním nebo druhým účastnickým členským státem vyžádáni jako důkaz u soudu.

Na činnosti společných vyšetřovacích týmů se mohou podílet i jiné osoby než zástupci příslušných orgánů členských států zřizujících společný vyšetřovací tým. Jedná se tedy o možnost soudní spolupráce v trestních věcech hlavně v tom smyslu, že dodatečná pomoc a expertízy mohou být týmu zajištěny také příslušníky členských států nebo ze strany mezinárodních organizací. Také členové Europolu, Eurojustu nebo Evropský úřad pro boj

proti podvodům (OLAF) se mohou podílet na činnosti společných vyšetřovacích týmů (Sagit, 2004).

3.6 Úspěšnost Evropské unie v boji proti terorismu

Evropská unie vyvíjí značné úsilí v boji proti terorismu. Přesto se však na území EU nadále setkáváme s teroristickými útoky. Dle zprávy Europolu TE-SAT 2013 o situaci a trendech terorismu v Evropské unii lze říci, že v roce 2012 zasáhlo členské státy EU celkově 219 teroristických útoků. Po růstu v roce 2011, kdy se na území EU odehrálo 174 útoků, se počet útoků přiblížil roku 2010, který čítal 249 teroristických zásahů. Hlavními centry útoků byla Francie, Španělsko a Spojené království. V důsledku těchto teroristických útoků zahynulo v roce 2012 17 lidí a 46 lidí bylo zraněno.

Tab. 3.2 Přehled neúspěšných, zmařených a dokončených teroristických útoků v členských státech EU za rok 2012

Členský stát	Nábožensky orientované	Levicové	Pravicové	Separatistické	Nespecifikované	Celkově rok 2012
Belgie	2	0	0	0	0	2
Bulharsko	0	0	1	0	1	2
Francie	4	0	0	121	0	125
Řecko	0	1	0	0	0	1
Itálie	0	10	0	0	1	11
Španělsko	0	7	1	46	0	54
Spojené království	-	-	-	-	24	24
Celkový počet	6	18	2	167	26	219

Zdroj: Europol (2013), vlastní zpracování

Teroristické útoky, které zasáhly Evropskou unii v roce 2012 (Europol, 2013), viz Tab. 3.2:

- Podobně jako v dřívějších letech byla většina útoků způsobena zejména separatistickými skupinami, a to především ve Francii a Španělsku¹⁹.
- Itálie, Španělsko a Řecko zasáhlo dohromady 18 teroristických útoků, za kterými stály levicově orientované a anarchistické skupiny. Počet útoků anarchistických nebo levicově orientovaných skupin neustále klesá, a to na méně než 10% z celkového počtu útoků v roce 2010. Řecko zaznamenává pokles z 20 útoků v roce 2010 na 6 v roce 2011 a následně pouze 1 levicově orientovaný útok v roce 2012.
- Nábožensky inspirovaní teroristé provedli v roce 2012 6 útoků na území Evropské unie, které si vyžádaly celkem 8 lidských životů. V předchozím roce 2011 však nebyl zaznamenán ani jeden tímto směrem zaměřen útok.
- Bulharsko i Španělsko zasáhl 1 teroristický pravicově orientovaný útok.
- Více než 40% útoků v roce 2012 bylo zaměřeno na soukromé majetky. Podíl útoků zaměřených proti vládám jednotlivých států oproti roku 2011 mírně poklesl.

Díky úspěšné práci Europolu se daří snižovat teroristické útoky a zároveň zatýkat jedince, kteří se podíleli na teroristické činnosti. To dokazuje počet teroristických útoků, který se v roce 2007 pohyboval okolo 600, zatímco v roce 2012 se počet snížil na 219 útoků. Celkově se podařilo zatknout 537 teroristů v 17 členských státech Evropské unie. K většině zatčení došlo ve Francii (186), v Irské republice (66) a Nizozemsku (64). Oproti roku 2011, kdy bylo zatčeno 484, byl tedy zaznamenán nárůst zatčených, který můžeme přičíst zejména většímu počtu zatčení nábožensky orientovaných teroristů. Většina těchto zatčených nedosahovala věku 30 let a byla evropského původu. Zatčení byli zejména za členství v teroristické organizaci, za nábor nových členů do organizace, vyslání bojovníků, financování teroristických aktivit, usnadnění a pomoc teroristických trestných činů, držení zbraní a výbušnin nebo kombinaci těchto a dalších trestných činů (Europol, 2013).

¹⁹ Velké množství separatistických útoků se děje zejména na Korsice, která spadá pod správu Francie. Členové Fronty pro národní osvobození Korsiky (FLNC) se uchylují k vraždám, loupežím a bombovým útokům. Ty jsou namířeny především na budovy, které symbolizují francouzskou moc nad ostrovem. Dříve FLNC útočila také ve francouzském vnitrozemí.

4. Angažovanost České republiky v boji proti terorismu

Česká republika má určité zkušenosti v oblasti terorismu již dlouhá léta. Československo před rokem 1989 mělo z hlediska terorismu neblahou úlohu země, která v zájmu „světové revoluce“ vysílala vlastní teroristické skupiny a školila nebo poskytovala útočiště množství protizápadně orientovaných zahraničních teroristických skupin. O aktivitě Československa svědčí pumový útok ve Francii v roce 1957. Útok, namířený proti tehdy počínající západoevropské integraci, měla na svědomí československá rozvědka. Bomba měla dle plánů teroristů vybuchnout na recepci Evropského společenství uhlí a oceli. Teroristé chtěli vyvolat dojem, že za akcí stojí němečtí neonacisté, kteří byli odpůrci evropského sjednocování. Při útoku však byla zabita manželka prefekta města Štrasburku, a jak vidíme dnes, prohlubující integraci také nezastavil (Smetana, Ščurek, 2011).

Na našem území se nacházela také výcviková střediska. Fakultou Státní bezpečnosti v Zastávce u Brna prošla hned řada „studentů“ z rozvojových zemí a národně osvobozeneckých hnutí. Byli to frekventanti např. z Itálie (Rudé brigády), Vietnamu, Nikaraguy, Sýrie a zejména Palestinci. Další výcvikové středisko bylo zřízeno ve vojenském prostoru Doupov.

Po roce 1989 došlo k řadě změn, mezi které patří rovněž změna zahraničněpolitické orientace země. Významným datem je 12. březen 1999, kdy Česká republika vstoupila do NATO, čímž na sebe přebrala část celosvětové odpovědnosti. S touto odpovědností neodmyslitelně souvisí také bezpečnostní rizika spojená s hrozbou teroristických útoků. Vstupem do NATO dala Česká republika jasně najevo své spojení s USA a západní Evropou, což znamená i vznik nových potenciálních nepřátel. Můžeme tedy říci, že se začleněním České republiky do NATO, struktur EU a dalších mezinárodních organizací vznikla hrozba nástupu akcí politicky motivovaných teroristických skupin, které do té doby na našem území teroristickou činnost neprováděly (Smetana, Ščurek, 2011). Z pohledu terorismu je největším rizikem fakt, že je Česká republika tranzitním místem, ale i prostorem pro krátkodobý pobyt osob důvodně podezřelých z napojení na „radikální“, respektive teroristické skupiny a jejich podpůrné organizace. Od roku 2001 bylo v zahraničí zadrženo či odsouzeno několik desítek osob podezřelých z teroristických trestných činů, které získaly víza České republiky. Pro tyto osoby byla právě Česká republika tranzitním místem, jelikož využily naše území k cestě do jiných zemí, kde se zapojily do nezákonné činnosti (Souleimanov, 2010).

Přes veškerá rizika však dosud v ČR nedošlo k mezinárodnímu teroristickému útoku, který by měl vazbu na široké mezinárodní seskupení. Nebyla zaznamenána ani typicky

teroristická akce, kdy je násilí prostředkem k dosažení určitého cíle a kdy teroristé kladou podmínky. Uskutečnilo se však určité množství trestných činů, které jisté znaky terorismu měly. Takový trestný čin se stal např. 2. června 1990, kdy došlo k explozi trubkové bomby na Staroměstském náměstí, které bylo v té době zaplněné turisty i Pražany. Pachatel položil nástražný systém ve sportovní tašce na podstavec Husova pomníku. Systém, který byl vyroben z trubky, budíku, žárovíčky a baterie, vystřelil směrem k orloji malé kousky kovy. Při explozi byla těžce zraněna německá turistka, která přišla o oko. Dalších 17 osob bylo zraněno lehce. Kdo bombu nastražil a proč, dosud není známo. Exploze však mohla souviset s blížícími se prvními demokratickými volbami (Karlík, 2013). K výbuchům došlo také v následujících letech. V roce 1997 došlo k výbuchu neznámé trhavin u peruánského velvyslanectví v Praze. Den před výbuchem se na budově i na protějších domech objevily nápisy, které byly namířeny proti peruánské vládě a prezidentovi. O rok později byl v odpadkovém koši v Jilské ulici v Praze instalován výstražný výbušný systém. Byl odpálen v době, kdy se na tomto místě nachází velké množství lidí. Cílem tohoto útoku bylo vydírání státních orgánů (Smetana, Ščurek, 2011). Pachatel, který při tomto útoku způsobil lehká zranění dvěma osobám, měl téhož roku na svědomí i explozi výbušného systému umístěném v odpadkovém koši na tramvajové zastávce v Ostravě. Exploze na tramvajové zastávce zranila několik osob, přičemž tři z nich těžce. Za významnou událost jistě můžeme považovat úspěšné dopadení pachatele, ke kterému došlo v červnu roku 1999. Soud pachateli posléze vyměřil trest odnětí svobody v délce trvání 15 let (Policie ČR, 2011).

4.1 Protiteroristická politika ČR

Boj proti mezinárodnímu terorismu je jednou z priorit české zahraniční politiky. Účast v boji proti terorismu vnímá Česká republika jako vyjádření solidarity se státy terorismem zasaženými a současně jako odpověď na bezpečnostní hrozbu, která má vliv na mezinárodní mír a stabilitu, jelikož tyto dva důležité aspekty bezpochyby ovlivňují také bezpečnostní situaci v České republice (Smetana, Ščurek, 2011).

Protiteroristická politika je politika zaměřena na eliminaci terorismu. Primárně je pojímána jako součást bezpečnostní politiky státu. V širším slova smyslu ji můžeme chápat jako celkové působení společenských aktérů na nejrůznějších úrovních, které vede k potlačení předpokladů, podmínek i negativních důsledků terorismu, zatímco v užším smyslu se vztahuje pouze ke státní politice proti terorismu.

Nástroji protiteroristické politiky jsou zejména (Mareš, 2005):

- zpravodajské operace zjišťující informace o teroristech,
- policejní operace týkající se zadržování teroristů, osvobozování rukojmích apod.,
- vojenské operace zajišťující likvidaci teroristů a ochranu před nimi vojenskými prostředky,
- právo, které zajišťuje zákonné vymezení kompetencí protiteroristických orgánů i sankční normy pro postih teroristů a subjektů, které je podporují,
- preventivní opatření, např. technologická,
- politická činnosti směřující k odstranění příčin terorismu,
- civilní ochrana.

Vývoj protiteroristické politiky České republiky můžeme po roce 1989 rozdělit do tří fází. Jednotlivé fáze úzce souvisí s vývojem české bezpečnostní politiky obecně. **První fáze**, kterou lze datovat od konce roku 1989 do roku 1991, můžeme označit jako fázi odstranění komunistického dědictví v oblasti boje proti terorismu. V této fázi došlo k odstranění nejmarkantnějších přežitků státního aparátu nedemokratického režimu. Došlo k odchodu okupačních sovětských vojsk a rozpuštění Varšavské smlouvy, k ukončení výcviku frekventantů z rizikových zemí ve speciálních školicích zařízeních, k redefinici hodnot zahraniční politiky a k základní úpravě legislativy.

Druhá fáze započala na konci roku 1991 a trvala do roku 2000 – 2001. V této fázi byla ustálena institucionální struktura boje proti terorismu v oblasti vnitřní bezpečnosti, a to např. díky reformě policejních struktur či reformě zpravodajských služeb. Došlo také ke vzniku specializovaných policejních a zpravodajských složek, stanovení jednoznačně zahraničně-politických priorit vstupu do NATO a Evropské unie. Ve druhé fázi byly připraveny a schváleny některé základní bezpečnostně-politické dokumenty, jako např. mezinárodní smlouvy o terorismu, ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky i první verze Bezpečnostní strategie České republiky. Vzhledem k daným skutečnostem lze tuto fázi označit jako fázi budování základů protiteroristické politiky.

Ve **třetí fázi** vývoje protiteroristické politiky ČR, která se datuje od roku 2000 – 2001 do současnosti, česká protiteroristická politika začala být úzce provázána s úsilím mezinárodního společenství o potlačení terorismu a s úsilím NATO a EU. Proto je také možné ji nazvat „Internacionalizace a europeizace protiteroristické politiky“. Aktivita policie a zpravodajských služeb v boji proti terorismu dále pokračovala a nabývala na intenzitě.

Specializace v protiteroristické politice se výrazně projevila také v Armádě ČR (Mareš, 2005).

4.2 Protiteroristická opatření České republiky

Veškerá protiteroristická opatření, ke kterým je v České republice přistupováno, jsou koncipována s respektem k ochraně základních lidských práv a svobod a současně jsou také utvářena s ohledem na obdobná opatření v jiných státech světa, na jejich stávající legislativu či na přijímaná opatření po teroristických útocích (Smetana, Ščurek, 2011).

Mezi nejvýznamnější aktéry, kteří mají hlavní výkonné pravomoci v oblasti protiteroristické politiky ČR, patří vláda a z pozice vrchního velitele ozbrojených sil také prezident. V sektorových oblastech politiky patří boj proti terorismu v ČR především do kompetencí Ministerstva vnitra, justice a zahraničních věcí. Legislativní základy jsou zajišťovány Parlamentem ČR, který má také řadu kontrolních pravomocí. Justiční sféra zajišťuje trestně-právní aspekty. Určitou pozici mají v otázce protiteroristické politiky také politické strany a zájmové skupiny. Poradním orgánem v oblasti bezpečnosti je **Bezpečnostní rada státu**, která plní i jisté koordinační úkoly. Ústřední správní orgán v oblasti protiteroristických aktivit je **Národní bezpečnostní úřad**, který se zapojuje do prevence před průnikem teroristů či jejich spojenců k utajovaným skutečnostem i v oblasti kryptografické ochrany (Mareš, 2005). V rámci Ministerstva vnitra se bojem proti terorismu zabývá **Odbor bezpečnostní politiky**, přičemž se jedná především o oddělení bezpečnostních hrozeb a krizového řešení, které se zabývá terorismem (MVCR, 2013).

Důležitou roli má bezesporu Policie ČR, která se v boji proti terorismu snaží zejména předejít teroristickému útoku, popřípadě zvládnout v součinnosti s ostatními orgány situaci po jeho případném spáchání a odhalit a usvědčit pachatele. Tato činnost spadá do náplně práce **Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu**, v jehož rámci od ledna 1997 působí oddělení terorismu jako samostatný výkonný organizační celek (Smetana, Ščurek, 2011).

4.2.1 Útvar pro odhalování organizovaného zločinu

Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, neboli ÚOOZ, je speciální policejní složka, která pracuje na celém území České republiky. ÚOOZ vznikl v lednu 1995 jako reakce policie na vzniklé potřeby spojené s politicko-společenskými změnami v Česku, neboť na tyto potřeby se navázaly nové druhy trestné činnosti, které vyžadovaly okamžitou reakci.

Součástí ÚOOZ byla tehdy také Národní protidrogová centrála²⁰. V současné době je ředitelem ÚOOZ Robert Šlachta, který v roce 2008 nahradil Jana Kubiceho (NOVINKY, 2010). V předchozích letech se v rámci Československa nejzávažnější trestnou činností, mající znaky organizovaného zločinu, zabývala Federální kriminální ústředna a Ústřední kriminální policie, která byla vytvořena v lednu 1993 v souvislosti s vznikem samostatné České republiky. Mezi pracoviště ÚOOZ patří několik odborů zabývajících se specifickou oblastí trestné činnosti. Jedná se o odbor násilí, odbor nelegálních obchodů, odbor obchodu s lidmi a nelegální migrace. Dále jsou to odbor zločineckých struktur, odbor padělání, odbor závažné majetkové trestné činnosti a odbor strategické analýzy a informatiky. Jak již bylo zmíněno výše, od roku 1997 působí v ÚOOZ odbor terorismu a extremismu. Toto oddělení sleduje aktivity a vypracovává rozložení zločineckých struktur souvisejících s mezinárodním terorismem. Mezi jeho další aktivity patří monitoring projevů terorismu na území České republiky s cílem dokumentovat tuto trestnou činnost pro trestně právní postih pachatelů. Součástí je také Národní kontaktní bod pro terorismus²¹.

Centrální pracoviště ÚOOZ se specializovanými odbory zabývajících se jednotlivými druhy organizované trestné činnosti sídlí v Praze. Zde se nachází také odbor strategické analýzy a informatiky, který se zaměřuje na zpracování a vyhodnocování informací k organizované trestné činnosti. ÚOOZ má své pobočky také v Českých Budějovicích, Plzni, Teplicích, Hradci Králové, Brně a Ostravě.

Hlavním posláním Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu je tedy boj s organizovaným zločinem ve všech jeho formách, díky čemuž se podílí na udržování vnitřního pořádku a bezpečnosti v zemi. V České republice je cílem organizovaného zločinu především maximální zisk, ekonomický a společenský vliv, a to za pomoci jakýchkoliv prostředků. Mezi konkrétní podoby těchto zločinů patří korupce, diskreditace nepohodlných osob či institucí nebo legalizace výnosů z trestné činnosti prostřednictvím zdánlivě legálního podnikání či investování. Útvar o aktuálním stavu organizovaného zločinu ve státě z taktických důvodů neinformuje. Stejný postoj zastává také v případech, na kterých aktuálně pracuje (NOVINKY, 2010).

Významným úspěchem Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu bylo v květnu roku 2011 rozbití výcvikové základny teroristů ze severního Kavkazu. Došlo k zatčení osmi cizinců, kteří však byli na území České republiky legálně. Někteří z nich byli žadatelé o azyl.

²⁰ Národní protidrogová centrála byla ze struktury ÚOOZ vyjmuta v roce 2001, kdy se stala samostatnou policejní složkou zaměřenou na drogovou kriminalitu v ČR.

²¹ Národní kontaktní bod viz 4.2.3 Zpravodajské služby České republiky.

Zadržení byli podezřelí z podpory teroristů, zejména na území severního Kavkazu. Pro teroristy tyto osoby zajišťovaly falešné doklady, finanční prostředky, zbraně a výbušniny. Tato akce byla vůbec prvním případem v historii, kdy česká policie při obvinění podezřelých použila paragraf o podpoře teroristického hnutí. Přípravy na tuto akci započali detektivové ÚOOZ již v polovině roku 2008, kdy ze zahraničí obdrželi informaci o tom, že se v České republice nachází stoupenci islamistické salafistické organizace Džamaat Šariat²². Detektivové okamžitě navázali úzkou spoluprací s kolegy v Německu, jelikož právě tam kontroverzní islámské hnutí rozvíjí své aktivity. Kolegové z Německa jen potvrdili, že islamističtí radikálové opravdu měli část své aktivity přesunout z Berlína do Prahy. Právě díky takovéto úspěšné spolupraci může docházet k minimalizaci bezpečnostních hrozeb (IHNEP, 2011).

4.2.2 Speciální protiteroristické jednotky

Tuzemské intervenční jednotky, které se zaměřují na přímý boj a potírání škodlivých vlivů terorismu a organizovaného zločinu, vzbuzují respekt i obdiv. Tyto jednotky jsou nejtvrdší, nejlépe vybavení a nekompromisní prosazovatelé práva a pořádku v oblasti terorismu a organizovaných gangů. Speciální protiteroristické jednotky představují rychlou údernou sílu ozbrojených složek států, ale díky principu organizace a plánování také skutečně sofistikovanou akci v boji proti ozbrojencům. Členové těchto jednotek musí vynikat z hlediska fyzické kondice, střelby, osobní odvahy a vyrovnanosti psychiky. Musí také zvládnout tvrdý výcvik taktiky akce, speciálních dovedností překonávání překážek, perfektního sladění s ostatními členy komanda i kontaktního boje beze zbraně. Za nejvýznamnější českou speciální jednotkou je považován Útvar rychlého nasazení Policie České republiky (Policejní noviny, 2013).

Útvar rychlého nasazení

Tato jednotka, která je považována za světovou elitu, vznikla v roce 1981 jako reakce na rozšiřování terorismu i na území tehdejšího socialistického bloku. Do roku 1989 byla několikrát přejmenována a organizačně zařazována pod hlavičku STB. S rozdělením Československa došlo k reorganizaci útvaru a jednotka získala současné označení URNA. Útvar je podřízen policejnímu prezidentovi, který se souhlasem ministra vnitra rozhoduje

²² Radikální islamistická organizace Džamaat Šariat se začala formovat v Dagestánu během druhé rusko-čechenské války, která vypukla v roce 1999. Hlavním cílem organizace je nastolení islámského státu řídicího se islámským právem šaría.

o jeho nasazení, přičemž za provedení a postup zásahu je zodpovědný velitel zásahu. Celá jednotka je rozdělena na tři zásahové, jednu výcvikovou skupinu, skupinu speciálního zabezpečení, která se skládá z odstřelovačů, potápěčů, pyrotechniků atd. Součástí je také skupina logistického zabezpečení (Specialista, 2005). URNA má celorepublikovou působnost. Její specializací jsou krizové situace, které vyžadují nasazení opravdu nejlepších dostupných jednotek se specializací na potlačení teroristických hrozeb a neutralizaci vyššího počtu nebezpečných ozbrojenců (Misík, 2013). Mezi hlavní činnosti útvaru patří (Vébrová, 2013):

- provádění zákroků v případech zadržování rukojmích,
- osvobození při únosech osob a dopravních prostředků,
- zasahování proti zvláště nebezpečným pachatelům a jejich zatýkání,
- ochrana VIP, např. zahraniční delegace,
- zajištění ochrany při přepravě cenných zásilek,
- poskytování služeb Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu a Národní protidrogové centrále.

URNA se za dobu své existence podílela na řadě významných akcí. V roce 1995 se jednotce podařilo při zásahu v pražské restauraci „U Holubů“ zatknout významného aktéra ruského zločinu. Dalším úspěchem bylo např. zatčení Prince Dobrošiho, významné osobnosti albánské mafie v roce 1999 nebo o rok později zatčení uprchlého vězně Kájínka.

V České republice působí kromě URNY i další jednotky, které mají v otázce bezpečnosti významnou úlohu. V České republice jsou zřízeny **Zásahové jednotky krajských ředitelství policie (ZJ KŘP)**, které zasahují na poli své regionální působnosti např. při neutralizaci nebezpečných pachatelů trestného činu nebo vyražejí k zabarikádovaným ozbrojencům ohrožujících zdraví a životy jiných osob, k transportům VIP osob apod. Dále zde existuje **Národní protidrogová centrála (NPC)**, **Stálá pořádková jednotka (SPJ)**, která může např. fungovat jako tzv. „narázník“ při fotbalových utkáních nebo **Služba kriminální policie a vyšetřování (SKPV)**, která provádí dlouhodobě plánované razie. Všechny tyto tuzemské organizace spadají do pravomoci Ministerstva vnitra České republiky²³ (Misík, 2013).

²³ Na území Evropy existuje řada dalších významných intervenčních jednotek. Jedná se např. o Francii, kde funguje světově věhlasná četnická intervenční skupina Groupe d' Intervention Gendarmerie Nationale (GIGN), v Itálii působí elitní protiteroristická jednotka Nucleo Operativo Centrale di Sicurezza (NOCS) a také Gruppo Intervenzionale Speciale (GIS). V sousedním Rakousku působí četnická zásahová jednotka Gendarmerie Einsatz Kommando (GEK). Podobné speciální jednotky se dále nachází ve Španělsku, Belgii, Nizozemsku, Polsku, Maďarsku a Švýcarsku.

601. skupina speciálních sil generála Moravce

Počátky elitního útvaru armády České republiky, 601. skupiny speciálních sil, sahají do roku 1952, kdy útvar fungoval jako 22. výsadková brigáda ve východoslovenském Prešově. V roce 1960 byl však přesunut do Prostějova. Do roku 1969 byly jednotky útvaru cvičeny dle tehdejšího sovětského vzoru, tedy jako hromadné výsadky s úkoly obsadit a do příchodu hlavních sil bránit významné vojenské objekty. O několik let později, v roce 1976, přešla československá armáda na nový model využití a výcviku malých průzkumných skupin, které byly cvičeny k vysazení do týlu protivníka s úkoly průzkumné a diverzní činnosti. Během následujících let se organizační struktura nadále měnila. V roce 1995 vznikla 6. speciální brigáda, jejíž struktura se poté podstatně přizpůsobila strukturám speciálních jednotek armád států NATO. Díky tomu vznikla v roce 2001 6. skupina speciálních sil, která byla v červenci roku 2003 reorganizována na 601. skupinu speciálních sil. Při příležitosti oslav 54. výročí ukončení druhé světové války byl brigádě v roce 1999 tehdejším prezidentem Václavem Havlem propůjčen čestný historický název – Generála Františka Moravce²⁴.

V současné době je 601. skss jedinou jednotkou speciálních sil Armády ČR jakožto druhu vojska. Skupina je útvarem přímo podřízeným ministrovi obrany a řízena prostřednictvím Ředitele vojenského zpravodajství a pod ním podřízeného Ředitelství řízení speciálních sil, které vzniklo 1. 1. 2007. Organizačně se 601. skss dělí na velitelství a štáb, bojové jednotky a zabezpečovací jednotky. Úkoly, vyplývající jednak z požadavků a oficiálních dokumentů NATO, ale také z úkolů definovaných národním velením, zní následovně (Specialista, 2007):

- speciální průzkum, který je základem všech činností jednotky, přičemž hlavním cílem je získávání informací strategického významu, které jsou dále analyzovány a používány v rámci vojenského zpravodajství Armády ČR,
- úderné akce (direct action), což jsou strategické akce malého (léčky), středního (přepady) nebo velkého rozsahu (palební přepady), dále také navádění přesné munice na cíl, kdy cílem je likvidace či konečné řešení určité nestandardní situace,
- další specifické úkoly, mezi které jsou zařazeny akce, které nejsou bojového ani průzkumného charakteru, ale přitom si vyžadují nestandardní způsoby řešení pomocí speciálních jednotek.

²⁴ Brigádní generál František Moravec (1895 – 1966) byl československý legionář, důstojník Československé armády a přednosta druhého oddělení Hlavního štábu (vojenská zpravodajská služba).

Tab. 4.1 Přehled zahraničních misí, ve kterých působili a stále působí příslušníci 601. skupiny speciálních sil

Období operace	Země
1990	Saudská Arábie, Kuvajt
1996	IFOR, bývalá Jugoslávie
1996 – 2001	SFOR, bývalá Jugoslávie
1999 – 2006	KFOR, bývalá Jugoslávie
2002	ISAF, Afghánistán
2003	Operace Enduring Freedom, Kuvajt, Irák
2004	Operace Enduring Freedom, Afghánistán
2004	MNF (I), Irák
2004	IZ SFOR, Irák
2006	Operace Enduring Freedom, Afghánistán
2008 – 2009	Operace Enduring Freedom, Afghánistán
2010 do současnosti	Ochrana Zastupitelského úřadu České republiky v Kábulu, Afghánistán
2011 – 2012	Úkolové uskupení speciálních sil ISAF, Afghánistán

Zdroj: 601. skupina speciálních sil generála Moravce, 2012, vlastní zpracování

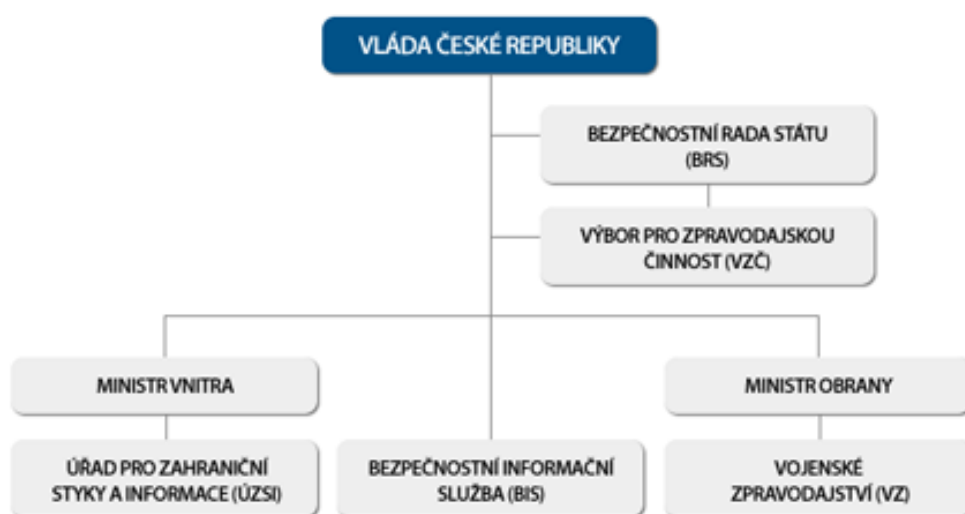
Příslušníci útvaru 6. skss se poprvé účastnili zahraniční mise v roce 1990 v rámci operace Pouštní bouře v Saudské Arábii. V roce 1999 byla 6. skupina speciálních sil vůbec první jednotkou Armády ČR na území Kosova. Svou činností položila základy pro další činnost kontingentů Armády ČR na tomto území (Specialista, 2007). Za nejvýznamnější je považována účast vojáků této elitní jednotky v bojové operaci Enduring Freedom v letech 2004, 2006 a 2008 – 2009 na území Afghánistánu. V roce 2011 působili vojáci 601. skss také v Afghánistánu, a to poprvé pod velením NATO. Úkoly útvaru byly podobné jako v předchozích letech v rámci mise Enduring Freedom. Jednalo se tedy o speciální průzkum, úderné akce a vojenskou asistenci. Oproti předchozím létům byl při této misi kladen důraz především na vojenskou asistenci a na podporu budování kapacit afghánských bezpečnostních sil (Armáda České republiky, 2011). Tato mise byla úspěšná a Úkolové uskupení speciálních sil bylo ještě během svého působení mnohokrát vyzdvihováno jak na nejvyšší úrovni koaličních jednotek, tak i afghánskými představiteli. Vojákům se podařilo zajistit velké

množství drog, předat afghánské jurisdikci několik hledaných osob, které se podílely na teroristické činnosti a také předat funkční speciální policejní jednotku, která afghánské vládě poskytuje vycvičený a připravený kvalitní nástroj pro prosazování pořádku a práva (601skss, 2012).

4.2.3 Zpravodajské služby České republiky

Jedním z nejdůležitějších předpokladů úspěšného boje proti terorismu je spolupráce zpravodajských a policejních složek jak doma, tak i v zahraničí. Za klíčové je považováno, aby teroristické aktivity byly odhaleny hned v zárodku. Z tohoto důvodu je spolupráce mezi bezpečnostními složkami tak zásadní, viz Obr. 4.1

Obr. 4.1 Schéma zpravodajských služeb České republiky

Zdroj: Úřad pro zahraniční styky a informace, 2010, vlastní zpracování

Mezi bezpečnostní složky je zařazena zpravodajská činnost a policejní činnost. Tyto složky se vzájemně doplňují, jelikož zpravodajská činnost sehrává roli v etapě latentních příprav teroristického útoku, zatímco policejní složky disponují výkonnými pravomocemi. Hlavním cílem celého procesu je odstranění existujících duplicit, lepší dělba práce a celkové zefektivnění činnosti protiteroristických expertů v České republice. Zároveň je potřeba zajistit alespoň dílčí provázání informačních systémů, existujících v rámci daných subjektů. Těmito cíli se v České republice zabývá řada zpravodajských subjektů.

Společná zpravodajská skupina

Bezpochyby důležitou úlohu v oblasti výměny informací sehrává Společná zpravodajská skupina. Jedná se o trvalé pracovní těleso Výboru pro zpravodajskou činnost, jehož členy jsou zástupci Úřadu vlády, zpravodajských služeb České republiky, Ministerstva vnitra, Policie České republiky a Ministerstva zahraničních věcí (Souleimanov, 2010). Skupina pracuje v případech zvýšeného bezpečnostního rizika pro Českou republiku. Zaměřuje se na problematiku terorismu, nelegální migrace či organizovaného zločinu (epravo, 2005).

Bezpečnostní informační služba

Bezpečnostní informační služba vznikla usnesením vlády č. 1060 ze dne 13. září 2006. Usnesení vlády zavazuje ostatní zpravodajské služby, aby své informace Bezpečnostní informační službě poskytovaly. BIS existuje jako koordinační místo pro soustřeďování a vyhodnocování informací zabezpečovaných zpravodajskými službami České republiky, které souvisejí s terorismem. BIS byla také pověřena, aby získané informace vyhodnocovala a o výsledcích informovala předsedu vlády. Usnesení však neupravuje spolupráci a výměnu informací zpravodajských služeb s Policií ČR. Tudíž celkově neřeší potřebu koordinovaného a sdíleného přístupu mezi relevantními bezpečnostními složkami (Souleimanov, 2010).

Úřad pro zahraniční styky a informace

Zpravodajskou službou České republiky je také Úřad pro zahraniční styky a informace (ÚZSI). Prvořadým cílem, snahou a posláním je zabezpečovat pro ústavní činitele a orgány státní správy včasné, objektivní a kvalitní zpravodajské informace, které mají původ v zahraničí a jsou důležité pro bezpečnost a ochranu zahraničně-politických a ekonomických zájmů České republiky. ÚZSI chrání Českou republiku proti hrozbám, kterými jsou mezinárodní terorismus, proliferace zbraní hromadného ničení a jejich komponent, ekonomická zločinnost a další formy politického extremismu (ÚZSI, 2010).

Vojenské zpravodajství

Vojenské zpravodajství, které vzniklo v roce 2005, je považováno za jednu z nejvýznamnějších tajných služeb v zemi. Jako jediná může na území České republiky vykonávat rozvědnou i kontrarozvědnou činnost. Zároveň také řídí elitní útvar 601. skupinu speciálních sil z Prostějova (Česká televize, 2013). Dle zákona o tajných službách VZ není samostatnou organizační složkou státu, ale je součástí Ministerstva obrany, z jehož rozpočtu

je též financována jeho činnost. Vazba na Ministerstvo obrany je zřetelná také v souvislosti s postem ředitele VZ, kterého jmenuje a odvolává ministr obrany se souhlasem vlády a po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu (ÚZSI, 2010).

Konkrétní činnost zpravodajců, kteří mají k dispozici dvoumiliardový rozpočet, je samozřejmě přísně tajná. Hlavním cílem je získávat informace mající původ v zahraničí, které jsou důležité pro obranu a bezpečnost České republiky, informace o záměrech a činnostech představujících vojenské ohrožení ČR, o zpravodajských službách cizí moci v oblasti obrany. Dále také získává informace o záměrech a činnostech namířených proti zabezpečování obrany ČR a o činnostech ohrožující ochranu utajovaných skutečností v oblasti obrany ČR. K těmto účelům může využívat např. odposlechy, tajné kamery nebo využívat sledování osob. O sledování musí rozhodnout na základě žádosti šéfa tajné služby ministr obrany. O použití zpravodajské techniky rozhoduje předseda senátu Vrchního soudu v Praze (Česká televize, 2013).

Vzhledem k faktu, že bezprostřední, každodenní bezpečnostní hrozbou v České republice je extremismus, vymezuje Vojenské zpravodajství prioritní činnosti také v této oblasti. Mezi stěžejní činnosti v oblasti extremismu patří jak identifikace nových příznivců pravicového extremismu, zejména při jejich vstupu do Armády České republiky²⁵, tak i monitoring činnosti již v minulosti identifikovaných sympatizantů (VZCR, 2013).

Národní kontaktní bod pro terorismus

Významným krokem České republiky v boji proti terorismu bylo zřízení Národního kontaktního bodu pro terorismus, který zahájil svou činnost 30. března 2009. NKBT je propojen se všemi útvary Policie ČR. Spolupracuje rovněž s dalšími bezpečnostními útvary, a to jak na našem území, tak i v zahraničí. Hlavní činností NKBT je sběr, vyhodnocování, analýza a zpracování informací, zjištěných Policií ČR, ale také občany České republiky o teroristech a osobách důvodně podezřelých z napojení na teroristické organizace. Další činností je vytváření metodiky pro nejširší policejní veřejnost zaměřenou na předcházení, odhalování a vyšetřování teroristické trestné činnosti, rovněž také zpracování situačních a pozičních dokumentů za svěřenou problematiku (Smetana, Ščurek, 2011). Pracoviště Národního kontaktního bodu pro terorismus je vybaveno nejmodernější výpočetní a komunikační technikou. Náklady na vybudování pracoviště dosáhly 21 milionů korun (Policie ČR, 2009).

²⁵ Vojenské povolání je u příznivců krajní pravice velmi atraktivní zejména z důvodu možnosti získat speciální výcvik.

Současný stav je třeba zefektivnit dalším postupným zapojováním zpravodajských služeb České republiky do procesu spolupráce a výměny informací s Policií ČR. Ve střednědobém horizontu lze také uvažovat o vytvoření modelu, který by do spolupráce zapojoval další významní subjekty, kterými jsou např. Armáda České republiky, Celní správa nebo Hasičský sbor České republiky. Důležité bude rovněž posílení Společné zpravodajské skupiny tak, aby její výstupy konkrétním adresátům podávaly komplexní přehled o situaci a obsahovaly pro adresáty praktičtější doporučení. V oblasti mezinárodní spolupráce by bylo efektivní vytvořit jednotný komunikační kanál, který by odstranil dosavadní případy nejednotné komunikace mezi Českou republikou a konkrétními zahraničními protějšky (Souleimanov, 2010).

4.2.4 Protiteroristická legislativa

Česká republika, ani v období Československa, se dosud nikdy nestala dějištěm mezinárodního teroristického útoku. Z tohoto důvodu Česká republika dlouhou dobu nevěnovala problematice boje proti terorismu takovou pozornost, aby vznikl skutečný koncepční materiál. V roce 2000 však došlo ke změně. Tento rok přinesl změnu iniciativy Ministerstva vnitra, kdy byly zahájeny práce na širším průřezovém dokumentu, který by odrážel např. závazky, které ČR vyplývaly ze specializovaných mnohostranných a dvoustranných mezinárodních smluv. Začalo se tedy pracovat na dokumentu utajované povahy, který byl nazván „Studie připravenosti České republiky na řešení hrozby teroristického útoku.“ Události, které nastaly nedlouho po té v USA, však celou situaci zásadně změnily a dokument nikdy nevešel v platnost (Krulík, 2004).

Národní akční plán boje proti terorismu

Hlavním motivem pro vznik tohoto dokumentu byly teroristické útoky z 11. září 2001. Ministerstvo vnitra okamžitě zahájilo analytické práce mapující opatření, která byla prováděna v rámci aktuální protiteroristické kampaně doma i ve světě. Bezpečnostní rada státu uložila ministru vnitra úkol vyhodnotit základní aktuální euro-americké dokumenty, věnující se problematice boje proti terorismu (Krulík, 2004). Předlohou pro vznik „Národního akčního plánu boje proti terorismu“ byl dokument „Usnesení a akční plán mimořádného zasedání Evropské rady“ zveřejněný 21. září 2001. Jeho text navazoval na „Společné euro-americké ministerské prohlášení o boji proti terorismu“ přijaté o den dříve 20. září 2001. Oba dokumenty byly přijaty v Bruselu. Na základě těchto tezí byla 17. října 2001 rozpracována

tzv. „Road Map“²⁶ Rady EU, která vytyčovala řadu konkrétních doporučení (MVCR, 2009). „Národní akční plán boje proti terorismu“ schválila vláda České republiky 10. dubna 2002 (Krulík, 2004).

Tento veřejně přístupný dokument je v rámci České republiky souhrnem prováděných a připravovaných opatření, jejichž cílem je zvýšit připravenost země na možnost teroristického útoku proti jejím zájmům doma i ve světě. Tento dokument je jasnou deklarací země o schopnostech dostát svým závazkům, které vyplívají z členství a angažovanosti v Evropské unii, Severoatlantické alianci a mnoha dalších mezinárodních organizacích. Dokument, jehož koordinátorem je odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra, přináší také informativní souhrn současné úrovně připravenosti státu a možnost ohrožení ze strany terorismu (MVCR, 2009). Původní „Národní akční plán boje proti terorismu“ byl vypracován velmi pečlivě a důkladně, díky čemuž opatření, která mapoval, byla srovnatelná s obdobnými materiály v zahraničí. „Národní akční plán boje proti terorismu“ získal velké uznání členů „protiteroristické“ hodnotící mise Rady Evropské unie, kteří Českou republiku navštívili v listopadu 2004 (MVCR, 2008). Tehdejší „Národní akční plán boje proti terorismu 2004“ se zabýval následujícími oblastmi (MVCR, 2004):

- bezpečnostní,
- legislativou,
- aktivní účastí na mezinárodním protiteroristickém úsilí,
- oblastí policejní práce a součinnosti Policie ČR s Armádou ČR,
- oblastí zpravodajských služeb,
- ochranou informačních systémů,
- kontrolou vývozů a dovozů vojenských zbraní,
- civilní ochranou a oblastí krizového řízení a integrovaného záchranného systému,
- celní, migrační a azylovou oblastí,
- informační a mediální politikou.

V dokumentu byly také zahrnuty kroky týkající se posílení bezpečnosti civilního letectví, kritické infrastruktury, opatření ke zkvalitnění fungování Integrovaného záchranného systému nebo azylových procedur. K aktualizaci znění „Národního akčního plánu proti terorismu“ dochází prostřednictvím usnesení vlády České republiky (Smetana, Ščurek, 2011).

²⁶ Obecnost „Road Map“ Rady EU vyplývá z podstaty nadstátu, který usiluje o sladění zájmů řady členských zemí. K předpokládaným aktualizacím „Road Map“ však nedošlo a tudíž tento proces ustrnul.

Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013

V současné době je aktuálním klíčovým dokumentem v oblasti terorismu „Strategie České republiky pro boj proti terorismu od roku 2013“. Tato Strategie navazuje na předchozí „Strategii boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012“²⁷ a opírá se o principy „Bezpečnostní strategie České republiky“.

Strategie je koncipována jako dokument obecné povahy, jehož cílem je seznámit čtenáře se základními principy boje proti terorismu v podmínkách České republiky, přiblížit jednotlivé oblasti, kterých se boj proti terorismu jako téma přímo dotýká, ale zároveň nastínit aktuální slabiny bezpečnostního systému České republiky, které s touto oblastí souvisejí. Strategie je deklarací postoje ČR k problematice terorismu pro naše zahraniční partnery nejen v rámci Evropské unie, ale také v rámci všech států světa dodržujících a hájících principy svobodné a demokratické společnosti, které odmítají terorismus jako prostředek k prosazení jakýchkoliv zájmů organizovaných skupin či jednotlivců. Platnost tohoto dokumentu není časově vymezena, jelikož je dokument aktualizován dle potřeby v závislosti na vývoji situace v oblasti boje proti terorismu, zásadních úpravách související legislativy či zásadních změnách realizovaných na úrovni Evropské unie a dalších mezinárodních subjektů.

Strategie České republiky pro boj proti terorismu obsahuje pět následujících stěžejních oblastí (MVCR, 2013):

- zlepšení komunikace a spolupráce mezi subjekty, zapojenými do boje proti terorismu a zkvalitňování podmínek pro výkon jejich činnosti,
- ochranu obyvatelstva, kritické infrastruktury a jiných cílů, potenciálně zranitelných teroristickým útokem,
- bezpečnostní výzkum, vzdělávání a informování veřejnosti ve vztahu ke konkrétním aspektům boje proti terorismu,
- prevence radikalizace ve společnosti a boj proti rekrutování do teroristických struktur,
- legislativní a mezinárodně-smluvní otázky.

Tyto oblasti by společně měly vytvořit kompaktní celek, jehož cílem je postihnout problematiku ze všech úhlů pohledu.

V dokumentu jsou definovány možné hrozby, které mohou ovlivnit jak bezpečnost Evropské unie, tak samozřejmě i bezpečnost České republiky. Za standardní rozměr ohrožení lze považovat ohrožení kritické infrastruktury státu nebo možnost zneužití chemických,

²⁷ „Strategie boje proti terorismu pro léta 2010 – 2012“ vycházela z „Národního akčního plánu boje proti terorismu 2007 – 2009“. Celkové pojetí se však od předchozích materiálů značně lišilo. Na rozdíl od předchozích dokumentů Strategie neobsahovala podrobný rozpis konkrétních úkolů. V souvislosti s aktuální „Strategií České republiky pro boj proti terorismu od roku 2013“ jsou hlavní oblasti dokumentu totožné.

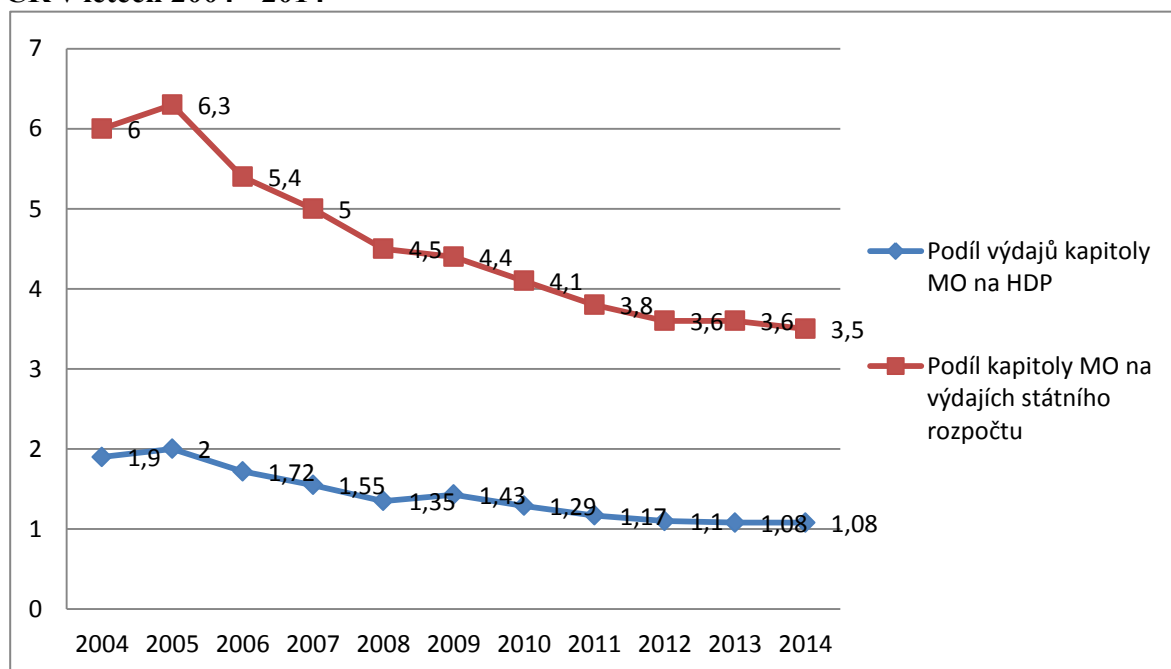
biologických, radioaktivních látek, jaderných materiálů ale také výbušnin teroristy. Zároveň je potřeba vnímat prostor, který terorismu otevírají moderní informační a komunikační technologie. Moderní technologie jsou teroristy využívány především v souvislosti s propagandou, radikalizací stoupenců extrémních ideologií a rekrutování osob do teroristických struktur.

Strategie hovoří o výzvě dneška, kterou je ochrana tzv. měkkých cílů, kterými jsou obecně všechna místa s velkou koncentrací osob, např. hypermarkety, kulturní a sportovní akce, turistické destinace, židovská centra nebo židovské památky atd. V celosvětovém měřítku je stále aktuálnější fenomén tzv. „lone-wolves“, což jsou teroristé jednotlivci, kteří jednají izolovaně od teroristických organizací, nicméně jsou rozsáhlejšími teroristickými uskupeními mnohdy aktivně podporováni (MVCR, 2013).

4.3 Finanční prostředky poskytované na zabezpečení státu

Nejdůležitějším orgánem, který zajišťuje bezpečnost České republiky je Ministerstvo obrany, jehož rozpočet na rok 2014 je kritickým. Tento fakt dokazuje podíl výdajů kapitoly na HDP a podíl kapitoly na státním rozpočtu, který je nejnižší v novodobé historii země, viz Graf 4.1.

Graf 4.1 Podíl výdajů kapitoly MO na HDP a podíl kapitoly MO na státním rozpočtu ČR v letech 2004 - 2014

Zdroj: Ministerstvo obrany České republiky, 2014, vlastní zpracování

Z hlediska základní stavby výdajů na armádu by osobní výdaje neměly překročit 50%, ostatní běžné výdaje by neměly být vyšší než 30% a kapitálové výdaje by neměly klesnout pod 20%. Z pohledu výdajových bloků není situace optimální, jelikož dochází k nárůstu výdajů na výkon státní správy v podřízenosti jak civilně správní části Ministerstva obrany, tak v podřízenosti Generálního štábu Armády ČR. Zároveň se zvyšují výdaje na zajištění podpory velení Armády ČR a naopak došlo k poklesu výdajů na činnost a rozvoj bojových sil a bojové podpory. Do budoucna se odhaduje další pokles výdajů (Parlamentní listy, 2013). Rozpočet ministerstva obrany má pro rok 2014 disponovat částkou 42 miliard korun (MOBR, 2014).

Výdaje na konkrétní zajištění bezpečnosti státu uvádí souhrn výdajů státního rozpočtu podle funkčního členění rozpočtové skladby. Tab. 4.2 uvádí výdaje v letech 2011 a 2012 na pět základních oblastí, týkající se bezpečnosti. Hlavními ukazateli jsou obrana, bezpečnost a veřejný pořádek, právní ochrana, požární ochrana a integrovaný záchranný systém a civilní připravenost na krizové stavy.

Tab. 4.2 Výdaje na bezpečnost státu a právní ochranu v letech 2011 a 2012 (v tis. Kč)

Ukazatel	Skutečnost 2011	Skutečnost 2012	Index Sk12/Sk11
BEZPEČNOST STÁTU A PRÁVNÍ OCHRANA	101 089 463,55	98 126 779,01	97,07
Obrana	36 564 055,39	33 791 994,07	92,42
Bezpečnost a veřejný pořádek	36 198 583,36	35 921 159,23	99,23
Právní ochrana	19 188 305,57	19 460 813,30	101,42
Požární ochrana a integrovaný záchranný systém	7 017 367,99	6 840 643,51	97,48
Civilní připravenost na krizové stavy	2 121 151,25	2 112 168,91	99,58

Zdroj: Arisweb, 2013, vlastní zpracování

Z výše uvedené tabulky vyplývá, že největší podíl výdajů ve skupině bezpečnosti státu a právní ochrany připadají na obranu, která však oproti předchozímu roku zaznamenala největší pokles. Vůbec nejnižší výdaje náleží oblasti civilní připravenosti na krizové stavy. K nárůstu výdajů došlo pouze v oblasti právní ochrany. Proto tedy můžeme říct, že ve skupině bezpečnosti státu a právní ochrany se výdaje snižují.

4.4 Vyhodnocení efektivity protiteroristické politiky ČR

Nejdůležitějším pilířem veškerého plánování a příprav opatření v boji proti terorismu či obecně v oblasti zajišťování vnitřní bezpečnosti ČR je ochrana obyvatel, demokratických principů a státního zřízení. Na prvním místě musí být bezpochyby ochrana obyvatelstva. Nelze ho však považovat pouze za pasivní prvek celého bezpečnostního systému, jelikož významnou úlohou je informování veřejnost a osvěta ve vztahu k jednotlivým aspektům boje proti terorismu, která musí být integrální součástí úvah představitelů bezpečnostní komunity a také neopominutelným předmětem bezpečnostního výzkumu či souvisejících vzdělávacích aktivit.

Jak uvádí „Strategie České republiky pro boj proti terorismu od roku 2013“, úroveň připravenosti České republiky na případný teroristický útok na jejím území, nebo proti jejím zájmům v zahraničí, musí odpovídat geopolitické poloze státu a úrovni jeho zapojení do celosvětového protiteroristického úsilí. V závislosti na tyto faktory a aktivity protiteroristické politiky České republiky můžeme úroveň protiteroristických opatření hodnotit jako odpovídající.

I přes úspěšně fungující významná protiteroristická opatření, mezi které patří např. Národní kontaktní bod pro terorismus, je potřeba je i nadále rozvíjet. Nutností je zavádět a prohlubovat dobré, respektive v zahraničí osvědčené a v podmínkách České republiky využitelné myšlenky do praxe. Není možné ani potřebné znovu od počátku hledat řešení, která fungují v řadě jiných států světa. Zároveň je potřeba, aby domácí subjekty postupovaly koordinovaně.

V problematice terorismu hraje klíčovou roli prevence a právě tento aspekt spadá do kompetence zpravodajských služeb a dalších bezpečnostních složek, které musí včas získávat informace o teroristických organizacích, jejich financování, činnosti a připravovaných útocích. Pokud by měla v podmínkách České republiky v blízké budoucnosti vzniknout teroristická hrozba, pravděpodobně by měla původ v zahraničí. Proto je nezbytné vnímat včasné zajištění těchto hrozeb ještě před perimetrem ČR/EU. Za klíčové lze považovat významnou roli zpravodajských služeb, jelikož jejich současné možnosti je potřeba posunout a zefektivnit na úroveň srovnatelnou s jejich zahraničními partnery (MVCR, 2013).

4.5 Hrozba terorismu v České republice

Česká republika je státem, ve kterém k otevřeným projevům domácího či mezinárodního terorismu nedochází (MVCR, 2013). Přesto však existují určitá rizika, která nesmí být podceňována. Situaci je třeba pečlivě kontrolovat především v souvislosti s členstvím země v EU a NATO (MVCR, 2009). Jak již bylo zmíněno na začátku kapitoly, největším rizikem z pohledu terorismu je fakt, že je Česká republika pro teroristické skupiny tranzitním místem. Nelze podcenit ani ohrožení zájmů České republiky v zahraničí, např. zastupitelské úřady, personál vojenských misí, jednotlivci apod. Obětí teroristických útoků se již stali i občané České republiky pobývající v zahraničí (MVCR, 2013). Dle Výroční zprávy o činnosti Vojenského zpravodajství za rok 2012 vyplývá, že riziko provedení teroristického útoku bylo v roce 2012 vyšší mimo Evropu, tudíž i mimo Českou republiku. Větší hrozba útoků byla zaznamenána v rámci prostoru regionální působnosti teroristických organizací, především na půdě Blízkého a Středního východu a severní Afriky. Tyto prostory však znamenají trvalou hrozbu i pro zájmy České republiky a její občany. Jedná se tak především na základě mandátu OSN, NATO či EU v souvislosti s vysíláním občanů ČR k plnění protiteroristických a protipovstaleckých úkolů v mezinárodních misích, jako např. v Afghánistánu²⁸. Můžeme říci, že právě díky angažovanosti České republiky v protiteroristickém úsilí zde vzniká určité riziko, které se může stát motivem případného teroristického útoku proti zájmům České republiky.

Je velice pravděpodobné, že pro Českou republiku a její spojence bude významnou bezpečnostní hrozbou terorismus vycházející z účelové interpretace islámu. Vzhledem k možným důsledkům ekonomické a společenské krize není vyloučen ani vzestup rizika souvisejícího s hrozbou terorismu, ve který by v případě absence pozitivního vývoje v Evropě mohl přerůst levicový či pravicový extremismus (VZCR, 2013). Proto tedy z možných rizik nelze vyloučit ani seberadikalizaci konkrétních osob, bez vazeb na konkrétní struktury (MVCR, 2013). Potenciálními pachateli mohou být cizinci, ale i domácí extremisté z ultralevé či ultrapravé části politické orientace.

V České republice již byly zaznamenány určité výhružky a další poznatky, svědčící o ohrožení České republiky terorismem. K těmto skutečnostem došlo např. během židovských svátků na přelomu září a října v roce 2006, kdy kulminovala opatření, zaměřená na ochranu tzv. „židovských objektů“. Bylo zaznamenáno také zvýšení zájmu o založení poboček

²⁸ Aktuálním tématem týkající se zahraničních misí je účast českých vojáků ve Středoafričské republice, o kterou na začátku dubna roku 2014 požádal generální tajemník OSN Pan Ki – mun. Armáda následně uvedla, že je schopna do země, kde se odehrávají střety křesťanů a muslimů, vyslat až 250 vojáků.

zahraničních nevládních organizací, podezřelých z podpory terorismu (Krulík, 2007). Za určitou hrozbu může být považován také zvyšující se zájem Čechů o nákup zbraní. Počet střelců, kteří jsou držitelé zbrojního průkazu v ČR, nepřibývá. Dochází však k nárůstu počtu legálně držených zbraní (Peníze, 2012). Znepokojujícím faktem je také občasný výskyt incidentů, kdy dochází k výhružkám použití výbušniny. Důvodem výhružek bývá nejčastěji „vyřizování účtů“. Významným úspěchem v boji proti terorismu bylo již výše zmíněné rozbití výcvikové základny teroristů ze severního Kavkazu v roce 2011²⁹.

Za bezprostřední hrozbu v České republice není považován terorismus, nýbrž extremismus. Odborníci na extremismus ve své studii z roku 2011 upozorňují na budoucí nárůst útoků na Romy, přičemž hrozí, že se z českých radikálů mohou stát i teroristé. Jedná se především o část neonacistů, u kterých hrozí, že by se mohli uchýlit k teroristickým útokům (IHNEP, 2012). Bezpečnostní informační služba ve své zprávě o vývoji na extremistické scéně ve 2. čtvrtletí 2013 uvádí, že z dlouhodobější perspektivy by se protiromské nálady části veřejnosti mohly stát výraznějším problémem pro bezpečnost státu než sice extrémnější, ale méně početné a relativně dobře zmapované skupinky pravicových extremistů. V této oblasti však odvádí dobrou práci detektivové z Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. V březnu roku 2012 se ÚOOZ podařilo zadržet devět extremistů. Zadržení byli podezřelí ze založení, podpory a propagace neonacistické organizace Blood & Honour Division Bohemia³⁰ a její dceřiné militantní organizace Combat 18³¹. Tyto osoby zveřejňovaly a propagovaly své postoje a úmysly na internetových stránkách, aktivně dávaly najevo rasovou nenávist, různé formy násilí s tendencemi k terorismu, popírání holocaustu, vybízely k násilí vůči tzv. méněcenným rasám apod. Detektivové získali mimořádně závažný materiál vypovídající o ideologickém protistátním boji extrémistů. Tento dokument pracuje s myšlenkou možného poškození či likvidace konkrétních osob a objektů v České republice. Výsledkem takových násilných akcí mělo být bezpochyby celkové ochromení činnosti státu (Policie ČR, 2012).

Pokud by na území České republiky došlo k realizaci rozsáhlého teroristického útoku, byl by aktivován **Integrovaný záchranný systém**. Proto je důležité soustředit pozornost

²⁹ Viz 4.2.1 Útvar pro odhalování organizovaného zločinu.

³⁰ Blood & Honour Division Bohemia je nejradikálnější sekce militantní soudobé neonacistické organizace Blood & Honour („Krev a čest“), kterou v 80. letech 20. století založil ve Velké Británii vedoucí hudební neonacistické skinheadské skupiny Skrewdriver Ian Stuart Donaldson. Sekce sloužila jako rozsáhlá a výkonná distribuční síť rasistických a neonacistických materiálů mezi mládeží.

³¹ Combat 18 je teroristické a militantní křídlo, které vzniklo ve Velké Británii. Příslušníci této organizace realizovali řadu násilných a teroristických akcí.

na vzdělávání členů všech složek integrovaného záchranného systému, jelikož jedině náležitě metodicky připravení policisté, hasiči a zdravotníci mohou poskytovat informace širší veřejnosti a poradit jí vhodný postup v konkrétní krizové situaci. V současné době je kladen důraz na efektivní využívání stávajících prostředků vyčleněných např. pro zajištění činnosti Integrovaného záchranného systému ČR popřípadě krizového řízení pro potřeby boje proti terorismu (MVCR, 2013).

Na závěr této kapitoly lze konstatovat, že současná situace České republiky je z hlediska mezinárodních teroristických projevů relativně klidná a neexistují žádné bezprostřední náznaky toho, že by se tento fakt měl v blízké době změnit. Potenciální hrozba terorismu však není podceňována. Je velmi pečlivě zkoumána a zejména díky intenzivní spolupráci se zahraničím se daří efektivně aplikovat preventivní opatření.

5. Závěr

Mezinárodní terorismus je bezpochyby aktuální bezpečnostní hrozbou pro všechny státy a národy. Ohrožuje bezpečnost, stabilitu zemí a základní hodnoty demokracie. Současný moderní terorismus vytváří novější a nebezpečnější metody, na které je potřeba reagovat. Proto je velmi důležité v závislosti na vývoji terorismu vyvíjet účinnější nástroje a opatření, která pomohou tento jev eliminovat. Klíčovým faktorem v boji proti terorismu je prevence, která může fungovat na základě efektivní spolupráce. Jedná se především o výměnu zjištěných poznatků a informací, která je důležitým faktorem pro včasné reagování či předejití případnému teroristickému útoku. V minulosti se již díky výměně informací podařilo zasáhnout proti sympatizantům terorismu, kteří se mohli stát reálnou hrozbou.

Bakalářská práce byla zaměřena na mezinárodní terorismus, postoj Evropské unie k tomuto jevu a také na aktivní účast České republiky v boji proti terorismu. Jak vyplývá z poznatků první kapitoly, nejvíce užívanou definicí mezinárodního terorismu je definice, která vznikla v USA v roce 1980 (viz kap. 2. 1). Za nejvýznamnější vývojové etapy terorismu lze považovat dělení tzv. čtyř vln dle jednoho z nejuznávanějších historiků současného terorismu Davida Rapoport. O terorismu, který od svého počátku v 1. století našeho letopočtu prošel značným vývojem, vypovídají také metody, které se stále mění. V současné době je největší hrozbou CBRN terorismus, který v rámci svých aktivit může využít zbraně chemické, biologické, radiologické a nukleární (viz kap. 2.4.1). Na základě studií USA, které mají nejrozsáhlejší zkušenosti s globálním terorismem, nadále existují státy, které terorismus sponzorují. V současné době jsou to především Irán, Sýrie, Súdán a Kuba.

Obsahem druhé kapitoly byla bezpečnostní politika Evropské unie a její reakce na hrozbu terorismu. Za základní pilíře uceleného přístupu k terorismu je považována prevence, ochrana, stíhání a reakce. Tyto pilíře mají být pečlivě naplňovány v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie. Stěžejní oblastí pro efektivní implementaci protiteroristických nástrojů jsou v první řadě nástroje politické, které Evropská unie přijala. Jedná se např. o dokument „Evropská bezpečnostní strategie“ a na období 2010 – 2014 přijatý „Stockholmský program s Akčním plánem k jeho provádění“ (viz kap. 3.4). Z hlediska právních nástrojů je nutno upozornit na velmi významnou úlohu Europolu a Eurojustu, Evropského zatýkacího rozkazu, Společných vyšetřovacích týmů a vznik Úmluvy EU o právní pomoci ve věcech trestních (viz kap. 3.5). Přes veškeré úsilí došlo v roce 2012 ve členských státech Evropské unie ke 219 teroristickým útokům, což je oproti roku 2011 nárůst o 45 útoků.

Česká republika přispívá svou aktivní účastí v rámci Evropské unie k vytváření účinné protiteroristické politiky. Za klíčové lze považovat protiteroristická opatření, mezi kterými vyniká především činnost Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, kterému se již v dřívějších letech podařilo zadržet několik podezřelých z napojení na teroristy (viz kap. 4.2.1). Česká republika exceluje speciálními vojenskými jednotkami, které se svou účastí podílí na zajištění světové bezpečnosti. Dokazuje to např. 601. skupina speciálních sil generála Moravce, která se účastnila a stále účastní zahraničních misí (viz Tab. 4.1). Velice důležitou roli sehrávají také zpravodajské služby a především v roce 2009 zřízený Národní kontaktní bod pro terorismus. Hlavní činností NKBT je sběr, vyhodnocování, analýza a zpracování informací, zjištěných Policií ČR, ale také občany České republiky o teroristech a osobách důvodně podezřelých z napojení na teroristické organizace (viz kap. 4.2.3). Svou aktivní účast v boji proti terorismu dokazuje Česká republika také v oblasti legislativy. Jedná se především o „Národní akční plán boje proti terorismu“, který byl poprvé přijat v roce 2002 a aktuální dokument zvaný „Strategie České republiky pro boj proti terorismu od roku 2013“ (viz kap. 4.2.4). Nejkritičtějším faktorem v oblasti bezpečnosti je pokles finančních prostředků na zajištění bezpečnosti státu. Přestože České republice nehrozí bezprostřední teroristický útok, neměl by se tento fakt do budoucna podceňovat, neboť již v současné době se tento stav nachází na hraně únosnosti (viz. Tab. 4.2). Za aktuální bezprostřední hrozbu v České republice je považován extremismus. I v této oblasti odvádí skvělou práci Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, čímž dokazuje efektivní fungování Policie České republiky.

Na závěr je nutno zdůraznit, že v nejbližší budoucnosti se neočekává ohrožení České republiky mezinárodním teroristickým útokem. I přesto Česká republika dále vyvíjí protiteroristická opatření a díky účinné protiteroristické politice je připravenost na případný teroristický útok odpovídající.

Navzdory veškerým fungujícím protiteroristickým opatřením je však boj proti terorismu zřejmě bojem trvalým. Absolutní vymýcení tohoto jevu je nepravděpodobné. Nicméně je nesmírně důležité s touto hrozbou i nadále bojovat a vyvíjet účinná protiteroristická opatření založená na spolupráci, a to jak mezi členskými zeměmi Evropské unie, tak i s dalšími zahraničními partnery.

Seznam použité literatury

Monografie:

BOHÁČEK, Martin, ed. *Terrorism and the law*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 63. s. ISBN 80-7380-006-3.

DAVID, Vladislav a Michal MALACKA. *Fenomén mezinárodního terorismu*. Praha: Linde, 2005, 143 s. ISBN 80-720-1524-9.

EICHLER, Jan. *Terorismus a války v době globalizace*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2010. 397 s. ISBN 978-80-246-1790-9.

LA CORTE IBÁÑEZ, Luis de. *Logika terorismu*. Praha: Academia, 2009. 321 s. ISBN 978-80-200-1724-6.

MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005. 476 s. ISBN 80-903333-8-9.

MERLINGEN, Michael. *EU security policy: what it is, how it works, why it matters*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2012. ISBN 978-1-58826-774-0.

PIKNA, Bohumil. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie (právní náhled)*. Praha: Linde, 2006. 407 s. ISBN 80-7201-615-6.

SMETANA, Marek a Radomír ŠČUREK. *Základy boje proti terorismu*. Ostrava: Ostravská univerzita Ostrava, 2011. 112 s. ISBN 978-80-7368-823-3.

SOULEIMANOV, Emil et al. *Terorismus: pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. 345 s. ISBN 978-80-7419-038-4.

Elektronické zdroje:

601. SKUPINA SPECIÁLNÍCH SIL GENERÁLA MORAVCE. *Úkolové uskupení speciálních sil ISAF – Nangarhár 2011-2012* [online]. 2012 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: http://www.601skss.cz/mise/2011_ISAF/11_ISAF.html

601. SKUPINA SPECIÁLNÍCH SIL GENERÁLA MORAVCE. *Zahraniční mise 601. skupiny speciálních sil* [online]. 2012 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.601skss.cz/mise.html>

ARISWEB. *Bilance příjmů a výdajů státního rozpočtu ve funkčním členění rozpočtové skladby (v tis. Kč)* [online]. 2013 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.info.mfcr.cz/cgi-bin/psp/603Uftab.pl?obdobi=20091200>

ARMÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Príslušníci 601. skupiny speciálních sil odletěli do Afghánistánu* [online]. 2011 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/prislusnici-601--slupiny-specialnich-odleteli-do-afghanistanu-56909/>

BOGATOVÁ, Margarita. Digitální technologie ve službách teroristů. In: *Hlas Ruska* [online]. 4. 5. 2012 [cit. 2014-01-22]. Dostupné z: http://czech.ruvr.ru/2012_05_04/73791471/

BÍLKOVÁ, Veronika. Jaderný a radiologický terorismus a mezinárodněprávní úprava ochrany proti němu. In: *Mezinárodní vztahy* [online]. 2005 [cit. 2013-11-22]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/179>

ČESKÁ TELEVIZE. *Občanská válka v Sýrii trvá už dva roky* [online]. 15. 3. 2013 [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/218950-obcanska-valka-v-syrii-trva-uz-dva-roky/>

ČESKÁ TELEVIZE. *Japonsko po 16 letech uzavřelo proces se sarinovými teroristy* [online]. 21. 11. 2011 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/153905-japonsko-po-16-letech-uzavrelo-proces-se-sarinovymi-teroristy/>

ČESKÁ TELEVIZE. *Irská policie zakročila proti vzniku nové IRA* [online]. 5. 7. 2013 [cit. 2013-12-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/233807-irska-policie-zakrocila-proti-vzniku-nove-ira/>

ČESKÁ TELEVIZE. *Přesně 911 dní po 11. září 2001 teroristé udeřili v Madridu* [online]. 11. 3. 2008 [cit. 2014-1-22]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/8395-presne-911-dni-po-11-zari-2001-teroriste-uderili-v-madridu/>

ČESKÁ TELEVIZE. *Při přepadení divadla na Dubrovce zemřelo 170 lidí* [online]. 23. 10. 2008 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/33302-pri-prepadeni-divadla-na-dubrovce-zemrelo-170-lidi/>

ČESKÁ TELEVIZE. *Putin: Chemický útok byl provokací ze strany povstalců* [online]. 6. 9. 2013 [cit. 2013-12-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/241025-putin-chemicky-utok-byl-provokaci-ze-strany-povstalcu/>

ČESKÝ ROZHLAS. *I 23 let po výbuchu na Staroměstském náměstí zůstává pachatel neznámý* [online]. 2013 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/historie/_zprava/i-23-let-po-vybuchu-na-staromestskem-namesti-zustava-pachatel-neznamy--1219351

EPRÁVO. *Zpravodajská skupina pro boj proti terorismu má oficiální statut* [online]. 2005 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zpravodajska-skupina-pro-boj-proti-terorismu-ma-oficialni-statut-34660.html?mail>

EU 2009. *Spravedlnost a vnitro* [online]. 16. 8. 2011 [cit. 2014-01-27]. Dostupné z: <http://www.eu2009.cz/cz/eu-policies/justice-and-home-affairs/spravedlnost-a-vnitro-632/>

EUR-LEX. *Haagský program: deset priorit pro nadcházejících pět let* [online]. 10. 5. 2005 [cit. 2014-01-27]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0184:FIN:CS:PDF>

EUROJUST. *Eurojust* [online]. 2013 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: http://eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/corporatepublications/Eurojust%20brochure%20%28latest%20version%29/EUROJUST-2013_CS.pdf

EUROPA. *Akční plán pro Stockholmský program* [online]. 28. 5. 2010 [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/jl0036_cs.htm

EUROPA. *Boj proti terorismu* [online]. 2013 [cit. 2013-12-26]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_terrorism/index_cs.htm

EUROPA. *Evropská obranná agentura* [online]. 11. 3. 2011 [cit. 2013-12-28]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/institutions_bodies_and_agencies/r00002_cs.htm

EUROPA. *Společná bezpečnostní a obranná politika* [online]. 7. 5. 2010 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0026_cs.htm

EUROPA. *Společná zahraniční a bezpečnostní politika* [online]. 26. 4. 2010 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0025_cs.htm

EUROPA. *Stockholmský program* [online]. 16. 3. 2010 [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/jl0034_cs.htm

EUROPA. *Vzájemná právní pomoc v trestních věcech mezi členskými státy* [online]. 20. 12. 2011 [cit. 2014-02-04]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/l33108_cs.htm

EUROPA. *Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku* [online]. 30. 12. 2009 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0009_cs.htm

EUROPA. *Rozhodnutí, kterým se zavádí Eurojust* [online]. 26. 8. 2009 [cit. 2014-02-04]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/l33188_cs.htm

EUROPEAN COUNCIL. *Conclusions and plan of action of the extraordinary European Council meeting on 21 September 2001* [online]. 2001 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/140.en.pdf

EUROPEAN UNION @ UNITED NATIONS. *Extraordinary Council meeting - EU Response to London Bombings* [online]. 2014 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: http://www.eu-un.europa.eu/articles/en/article_4906_en.htm

EUROPEAN UNION ACTION SERVICE. *Missions and operations* [online]. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/index_en.htm

EUROPOL. *TE-SAT 2013: EU terrorism situation and trend report* [online]. 2013 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/europol_te-sat2013_lr_0.pdf

EUROPOL. *Profil Europolu* [online]. 2010 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/cs_europolprofile_0.pdf

EUROSKOP. *Španělská ETA vyhlásila trvalé příměří* [online]. 10. 1. 2011 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8956/18116/clanek/spanelska-eta-vyhlasila-trvale-primeri/>

EVROPSKÁ E-JUSTICE. *Evropský zatýkací rozkaz* [online]. 10. 10. 2012 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_european_arrest_warrant-90-cs.do

EVROPSKÁ KOMISE. *Dohody mezi EU a USA: Komise informuje o programu sledování financování terorismu a jmenné evidenci cestujících* [online]. 27. 11. 2013 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/press/press_releases/13_1160_cs.htm

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Parlament dává zelenou novému evropskému azylovému systému* [online]. 12. 6. 2013 [cit. 2014-01-29]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/news-room/content/20130607IPR11389/html/Parlament-d%C3%A1v%C3%A1-zelenou-nov%C3%A9mu-evropsk%C3%A9mu-azylov%C3%A9mu-syst%C3%A9mu>

FINANCE. *Moderní terorismus útočí na ekonomiku* [online]. 25. 4. 2007 [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/107642-moderni-terorismus-utoci-na-ekonomiku/>

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *Mírová konference o Sýrii bude v lednu* [online]. 26. 11. 2013 [cit. 2013-12-15]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-61320350-mirova-konference-o-syrii-bude-v-lednu>

IDNES. *Jádro al-Káidy je rok po smrti Usámy ochromeno. Ideologie džihádu žije* [online]. 2. 5. 2012 [cit. 2013-11-24]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/rok-od-zabiti-usamy-bin-ladina-a-hrozba-al-kaidy-fq8-/zahranicni.aspx?c=A120430_164344_zahranicni_ip1

IDNES. *Je po všem, ohlásila po třech dnech bojů s teroristy indická Bombaj* [online]. 29. 11. 2008 [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/je-po-vsem-ohlasila-po-trech-dnech-boju-s-teroristy-indicka-bombaj-pyt-/zahranicni.aspx?c=A081129_081155_zahranicni_jan

IHNED. *Indie popravila atentátníka, který se podílel na útoku v Bombaji* [online]. 21. 11. 2012 [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-58693530-indie-popravila-atentatnika-ktery-se-podilel-na-utoku-v-bombaji>

IHNED. *Nikdo z 52 obětí londýnského atentátu nezemřel vinou záchranářů* [online]. 6. 5. 2011 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/svet-evropa/c1-51786590-nikdo-z-52-obeti-londynskeho-atentatu-nezemrel-vinou-zachranaru>

HADRAVA, Lukáš. Vojenská rozvědka: mocná organizace, do které není příliš vidět. In: *Česká televize* [online]. 2013 [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/231720-vojenska-rozvedka-mocna-organizace-do-ktere-neni-prilis-videt/>

CHALLENGE LIBERTY&SECURITY. *EU Plan of Action on Combating Terrorism - Update* [online]. 2004 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.libertysecurity.org/article64.html>

IHNED. *Čeští policisté rozbili výcvikovou základnu teroristů ze severního Kavkazu* [online]. 2011 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-51756500-cesti-policiste-rozbili-vycvikovou-zakladnu-teroristu-ze-severniho-kavkazu>

IHNED. *Skrytá hrozba v Česku: Tisíce extremistů, útoků na Romy může přibývat* [online]. 2013 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/c1-54891700-skryta-hrozba-v-cesku-tisice-extremistu-utoku-na-romy-muze-pribyvati#drak>

KRULÍK, Oldřich. Česká republika a hrozba terorismu. In: *NATOaktual* [online]. 2007 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/ceska-republika-a-hrozba-terorismu-dtv-na_analyzy.aspx?c=A070305_095233_na_analyzy_m02

KRULÍK, Oldřich. Vyhodnocování úrovně plnění protiteroristických opatření v České republice: Rámec a základní dokumenty. In: *REXTER* [online]. 2004 [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/vyhodnocovani-urovne-plneni-protiteroristickych-opatreni-v-ceske-republice-ramec-a-zakladni-dokumenty/2004/11/01/>

LISTDOSE. *Top 10 Largest Terrorist Attacks Ever* [online]. 30. 5. 2013 [cit. 2013-11-17]. Dostupné z: <http://listdose.com/top-10-largest-terrorist-attacks-ever/>.

MINISTERSTVO OBRANY ČESKÉ REPUBLIKY. *Resortní rozpočet: Základní ukazatele státního rozpočtu v kapitole Ministerstvo obrany ČR v letech 1993 - 2014* [online]. 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/finance-a-zakazky/resortni-rozpocet/resortni-rozpocet-5146/>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Definice pojmu terorismus* [online]. 29. 7. 2009 [cit. 2013-11-15]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: Dokumenty - Terorismus. *Často kladené otázky k Národnímu akčnímu plánu boje proti terorismu* [online]. 2009 [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/50083-policiste-zridili-specialni-protiteroristicke-centrum/>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: Dokumenty - Terorismus. *Národní akční plán boje proti terorismu 2004* [online]. 2004 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: Dokumenty - Terorismus. *Národní akční plán boje proti terorismu 2007 - 2009* [online]. 2008 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY: Dokumenty - Terorismus. *Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013* [online]. 2013 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Financování terorismu* [online]. [cit. 2013-11-16]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/financovani-terorismu.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Obecně k agendám EU: STRATEGIE EVROPSKÉ UNIE PRO BOJ PROTI TERORISMU* [online]. 2005 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obecne-k-agendam-eu-461106.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Obecně k agendám EU: BOJ PROTI TERORISMU* [online]. 16. 3. 2011 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obecne-k-agendam-eu-461106.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Odbor bezpečnostní politiky* [online]. 2013 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/odbor-bezpecnostni-politiky.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Typologie terorismu: Moderní teroristické metody* [online]. 9. 6. 2009 [cit. 2013-11-22]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Nástroje SZBP* [online]. 7. 1. 2011 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/nastroje_szbp.html

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Obsah Společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie* [online]. 7. 1. 2011 [cit. 2013-12-26]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/obsah_spolezne_zahranicni_a_bezpecnostni.html

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Společná bezpečnostní a obranná politika (SBOP, EBOP)* [online]. 7. 1. 2011 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/spolecna_bezpecnostni_a_obranna_politika.html

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *SZBP - principy fungování* [online]. 15. 10. 2002 [cit. 2013-12-26]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni_1.html

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku* [online]. 7. 1. 2011 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/vnejsi_vztahy_eu/spolecna_zahranicni_a_bezpecnostni/institucionalni_zajisteni_szbp.html

MISÍK, Michal. Protiteroristické útvary a jednotky v ČR i jinde v Evropě – přehled. In: *Policejní noviny* [online]. 2014 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.policejninoviny.cz/protiteroristicke-jednotky-prehled.html>

NOVINKY. *Hon po 17 letech skončil, v Japonsku dopadli posledního člena vraždící sekty* [online]. 15. 6. 2012 [cit. 2013-12-15]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/270553-hon-po-17-letech-skoncil-v-japonsku-dopadli-posledniho-clena-vrazdici-sekty.html>

NOVINKY. *KLDR obnoví jaderný komplex v Jongbjonu, aby posílila jaderné síly* [online]. 2. 4. 2013 [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/svet/297773-kl-dr-obnovi-jaderny-komplex-v-jongbjonu-aby-posilila-jaderne-sily.html>

NOVINKY. *Útvar pro odhalování organizovaného zločinu* [online]. 2010 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/utvar-pro-odhalovani-organizovaneho-zlocinu>

PARLAMENTNÍ LISTY. *K rozpočtu Ministerstva obrany na rok 2014* [online]. 2013 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/profil/Ing-Antonin-Seda-243/clanek/K-rozpocet-Ministerstva-obrany-na-rok-2014-29352>

PENÍZE. *Češi jsou střelci! Legálně držných zbraní je u nás přes sedm set tisíc* [online]. 2012 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/ochrana-spotrebitele/230648-cesi-jsou-strelci!-legalne-drzenych-zbrani-je-u-nas-pres-sedm-set-tisic>

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *20 let Policie České republiky* [online]. 2011 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/20-let-policie-ceske-republiky.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY: ARCHIV TISKOVÝCH ZPRÁV 2012. *Neškodní křiklouni?* [online]. 2012 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/neskodni-kriklouni.aspx>

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Národní kontaktní bod pro terorismus* [online]. 2009 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/informacni-servis-zpravodajstvi-narodni-kontaktni-bod-pro-terorismus.aspx>

RADA EVROPSKÉ UNIE. *Evropská bezpečnostní strategie: Bezpečná Evropa v lepším světě* [online]. 2009 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC7809568CSC.pdf

RADA EVROPSKÉ UNIE. *EU Counter-terrorism Coordinator* [online]. 2009 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/policies/fight-against-terrorism/eu-counter-terrorism-co-ordinator?lang=cs>

SAGIT. *Europol* [online]. 1. 5. 2004 [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=eu_058.htm

SAGIT. *Společné vyšetřovací týmy* [online]. 1. 5. 2004 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&refresh=yes&levelid=eu_287.htm

SAGIT. *Úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních mezi členskými státy EU* [online]. 2004 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: http://www.sagit.cz/pages/lexikonheslatxt.asp?cd=156&typ=r&levelid=eu_312.htm

SPECIALISTA. *601. skupina speciálních sil Prostějov - ČR* [online]. 2007 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://magazin.specialista.info/view.php?cisloclanku=2007040003>

SPECIALISTA. *URNA (Útvar rychlého nasazení) - ČR* [online]. 2005 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://magazin.specialista.info/view.php?cisloclanku=2005122101>

STŘEDA, Ladislav. CBRN terorismus - vážná hrozba 21. století. In: *Natoaktual* [online]. 10. 5. 2005 [cit. 2013-11-22]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/cbrn-terorismus-vazna-hrozba-21-stoleti-d9o-na_analyzy.aspx?c=A050510_094008_na_analyzy_m02

ŠUBRTOVÁ, Klára. *Dopady útoku v Madridu na politiku EU v oblasti justice a vnitra*. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií.

TERRORISM ISSUES. *U.S. State Department's State Sponsors of Terrorism List* [online]. 2013 [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://terrorism.about.com/od/statesponsors/a/StateSponsors.htm>

U. S. DEPARTMENT OF STATE. *Chapter 3: State Sponsors of Terrorism* [online]. 31. 7. 2012 [cit. 2013-12-14]. Dostupné z: <http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2011/195547.htm>

TÝDEN. *BIS: Protiromské nálady ohrožují bezpečnost státu* [online]. 2013 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/bis-protiromske-nalady-ohrozuj-bezpecnost-statu_277975.html#.U1KKF_1_uPY

ÚŘAD PRO ZAHRANIČNÍ STYKY A INFORMACE. *Kdo jsme* [online]. 2010 [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=E58qLXBfLrs&list=RDPsO6ZnUZI0g>

ÚŘAD PRO ZAHRANIČNÍ STYKY A INFORMACE. *Zpravodajský systém ČR* [online]. 2010 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.uzsi.cz/cz/zpravodajsky-system-ceske-republiky.html>

VÁLKA. *Cíle terorismu* [online]. 20. 1. 2001 [cit. 2013-11-16]. Dostupné z: http://www.valka.cz/clanek_328.html

VÁLKA. *Definice terorismu* [online]. 20. 1. 2001 [cit. 2013-11-15]. Dostupné z: http://www.valka.cz/clanek_327.html

VÉBROVÁ, Ilona. Útvar rychlého nasazení Policie České Republiky. In: *INTERDACT* [online]. 2013 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.interdact.cz/download/PDF%20V-2%20VS%20sada%201/32.pdf>

VOJENSKÉ ZPRAVODAJSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Výroční zpráva o činnosti Vojenského zpravodajství za rok 2012* [online]. 2013 [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.vzcr.cz/shared/clanky/21/V%fdro%e8n%ed%20zpr%e1va%202012.pdf>

WEISS, Tomáš. Evropská služba pro vnější činnost – první zkušenosti. In: *NATOaktual* [online]. 2011 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/evropska-sluzba-pro-vnejsi-cinnost-prvni-zkusenosti-pd7-/na_analyzy.aspx?c=A110516_231745_na_analyzy_m02

Seznam zkratek

601. SKSS	601. skupina speciálních sil generála Moravce
AFTA	ASEAN Free Trade Area, Sdružení národů jihovýchodní Asie – oblast volného obchodu
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations, Sdružení národů jihovýchodní Asie
BIS	Bezpečnostní informační služba
CBRN	Zbraně chemické, biologické, radiologické a nukleární
ČR	Česká republika
EBOP	Evropská bezpečnostní a obranná politika
EDA	European Defence Agency, Evropská obranná agentura
EEAS	European External Action Service, Evropská služba pro vnější činnost
ELN	Národní osvobozenecká armáda Kolumbie
ETA	Baskický stát a svoboda
EUBAM	The European Union Border Assistance Mission
EUCAP NESTOR	Regional Maritime Capacity Building Mission in the Horn of Africa and the Western Indian Ocean
EUFOR	The European Union Force
EUFOR RCA	The European Union Force Chad/Central African Republic
EULEX	The European Union Rule of Law Mission in Kosovo
EUMM	The European Union Monitoring Mission
EU NAVFOR	The European Union Naval Force
EUPOL	The European Union Police Mission
EUPOL COPPS	The European Union Police Mission in the Palestinian Territories
EUROJUST	The European Union's Judicial Cooperation Unit, Jednotka Evropské unie pro justiční spolupráci
EUROPOL	European Police Office, Evropský policejní úřad

EUROSUR	European Border Surveillance System, Evropský systém ostrahy hranic
EUSEC	The European Union Sector Reform Advisory Mission to the DR Congo Armed Forces
EUTM	The European Union Training Mission
EZR	Evropský zatýkáací rozkaz
FARC	Revoluční ozbrojené síly Kolumbie
FBI	Federal Bureau of Investigation, Federální úřad pro vyšetřování
FLNC	Fronta pro národní osvobození Korsiky
FPLP	Lidová fronta pro osvobození Palestiny
FRONTEX	European Agency for the Management of External Borders, Evropská agentura pro ochranu vnějších hranic
GEK	Gendarmerie Einsatz Kommando
GIGN	Groupe d'Intervention Gendarmerie Nationale
GIS	Gruppo Intervenzionale Speciale
GWOT	Global War on Terror
INTERPOL	International Criminal Police Organization, Mezinárodní organizace kriminální policie
IRA	Irská republikánská armáda
MAK	Afghánská osvobozenecká organizace
MERCOSUR	Mercado Común del Sur, Společný trh jihu
MO	Ministerstvo obrany České republiky
MOBR	Ministerstvo obrany České republiky
MVCR	Ministerstvo vnitra České republiky
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
NATO	North – Atlantic Treaty Organization, Severoatlantická aliance
NKBT	Národní kontaktní bod pro terorismus

NOCS	Nucleo Operativo Centrale di Sicurezza
NPC	Národní protidrogová centrála
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OLAF	European Commission – European Anti – Fraud Office, Evropský úřad pro boj proti podvodům
OSN	Organizace spojených národů
PDFLP	Demokratická fronta pro osvobození Palestiny
RAF	Frakce Rudé armády
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
SEAS	Společný evropský azylový systém
SIS II	Schengenský informační systém druhé generace
SITCEN	Situační centrum
SKPV	Služba kriminální policie a vyšetřování
SPJ	Stálá pořádková jednotka
STB	Státní bezpečnost
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
TE - SAT	EU Terrorism Situation & Trend Report, Zpráva Europolu o situaci a trendech terorismu v Evropské unii
TNT	Trinitrotoluen
URNA	Útvar rychlého nasazení
USA	Spojené státy americké
ÚOOZ	Útvar pro odhalování organizovaného zločinu
ÚZSI	Úřad pro zahraniční styky a informace
VIS	Vízový informační systém
VZCR	Vojenské zpravodajství České republiky
ZJ KŘP	Zásahové jednotky krajských ředitelství Policie České republiky

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Obr. 2.6	Schéma financování teroristických činů	18
Obr. 4.1	Schéma zpravodajských služeb České republiky	64
Tab. 3.1	Přehled probíhajících misí a operací Evropské služby pro vnější činnost	33
Tab. 3.2	Přehled neúspěšných, zmařených a dokončených teroristických útoků v členských státech EU za rok 2012.....	53
Tab. 4.1	Přehled zahraničních misí, ve kterých působili a stále působí příslušníci 601. skupiny speciálních sil	63
Tab. 4.2	Výdaje na bezpečnost státu a právní ochranu v letech 2011 a 2012 (v tis. Kč)	71
Graf 4.1	Podíl výdajů kapitoly MO na HDP a podíl kapitoly MO na státním rozpočtu ČR v letech 2004 - 2014	70

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne4.5.2014.....

.....Ničola Březová.....

jméno a příjmení studenta